

BIBLIOTHEEK K.M.A.
Postbus 90.154
4800 RG BREDA

militaire spectator

WAARIN OPGENOMEN
DE OFFICIËLE
MEDEDELINGEN VAN
DE KONINKLIJKE
LANDMACHT EN DE
KONINKLIJKE
LUCHTMACHT

Begeleiding van
militaire colonnes
door de
Koninklijke
marechaussee
tijdens de
najaarsoefeningen
van 1983

(zie blz. 53)

militaire spectator

MAANDBLAD

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht

UITGAVE:

Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap

Secretaris:
Denijsstraat 135, 2551 HJ Den Haag

Ledenadministratie:
K. Doormanlaan 274,
2283 BB Rijswijk

HOOFDREDACTEUR:

W. Walthuis
brigade-generaal der infanterie b.d.

ADJ.-HOOFDREDACTEUR:

H. A. Baaij
commodore van de Koninklijke
luchtmacht

REDACTEUREN:

J. M. J. Bosch
majoor der cavalerie

ir. G. M. van der Laan
kolonel van de technische staf

W. C. Louwerse
kolonel van de Koninklijke
luchtmacht

drs. J. W. M. Schulten
luitenant-kolonel van de
verbindingsdienst

CORRESPONDENTIE:

Grote Marktstraat 40, 2511 BJ
Den Haag. Tel. (070) 72 13 68

ABONNEMENTEN:

f 30,-; buitenland f 40,- per jaar.
Losse nummers f 2,75

ADVERTENTIES:

N.V. Noord-Nederlandse Drukkerij
Postbus 6, 7940 AA Meppel
Telefoon (05220) 7 09 11
Contractprijzen op aanvraag

NADRUUK VERBODEN

- 50 Officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht
- 51 Het monopolie van de zwaardmacht
- 53 De Koninklijke marechaussee tijdens de najaarsoefeningen 1983, door W. Johannisse, R. T. P. Sassen en J. H. Groenveld, luitenant-kolonel, resp. kapiteins der Koninklijke marechaussee
- 65 Het Pentagon: een gargantua? door M. W. A. Weers, kolonel van de Koninklijke luchtmacht b.d.
- 71 Staatsslaven in het arbeidersparadijs, door R. Sente, sergeant I der infanterie
- 76 Het Nederlandse VN-optreden in Korea, door J. P. Tack, tweede luitenant der artillerie (II, slot)
- 91 Boeken
- 92 Vakpers: Nieuwe operationele dimensies
- 95 Aanwijzingen voor medewerkers

OFFICIELE MEDEDELINGEN

KONINKLIJKE LANDMACHT
KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Uit de landmacht- en luchtmachtorders

LaO 83003(51.15/112) / LuO 83501 (51.15/105). Regeling vervoer voor rijksrekening bij buitengewoon verlof voor militairen bij langdurige plaatsing in een land buiten Europa.

LaO 83004(09/13) / LuO 83502 (09/13). Voorschrift betreffende de procedure voor melding van gevaar voor radioactieve besmetting.

LaO 83005(51.15/113) / LuO 83503 (51.15/106). Regeling vervoer voor rijksrekening bij verlof, voor in het buitenland verblijvende militairen alsmede voor uit het buitenland afkomstige dienstplichtigen die in Nederland hun militaire dienstplicht vervullen.

LaO 77023(23.2/14). Vaststelling bepalingen inzake rangschikking, oprichtingsdata en genealogieën van eenheden der KL (herdruk, april 1983).

LaO 81012(23.24/9) / LuO 81513 (23.24/8). Interservice-regeling bewakingseenheden (herdruk, april 1983).

LaO 83006(78/504) / LuO 83505 (78/175). Interimregeling examens Koninklijke Militaire Academie 1983.

LaO 83007(55.71/1u) / LuO 83506 (55.71/1u). Wijziging inkwartieringstadien.

LaO 74005(55.14/42) / LuO 74504 (55.14/43). Kosten verbonden aan het verblijf buiten Nederland van gezinsleden van militairen (herdruk, augustus 1983).

LaO 82011(23.1/93) / LuO 82512 (23.1/101). Instelling organisatie eenheden binnen het directoraat-generaal materieel (herdruk, augustus 1983).

LaO 83008(55.1/9ap) / LuO 83507 (55.1/9am). Wijziging boekwerk Regelingen inkomsten militairen KL en Klu (44e wijziging).

LaO 83009(53/74) / LuO 83508 (53/73). Herinneringsmedaille VN-vredesoperaties.

LaO 83010(53/75) / LuO 83509 (53/74). Herinneringsmedaille Multinationale vredesoperaties.

LaO 83011(02/43) / LuO 83510 (02/42). Intrekking van regelingen.

LuO 79505(23.3/9). Overzicht vredesorganisatie van de KLu (herdruk, september 1983).

LaO 82012(23.24/10) / LuO 82513 (23.24/9). Instelling van het korps militaire controleurs ontploffingsgevaarlijke stoffen (herdruk, oktober 1983).

LaO 83012(91.9/47). Naamgeving legerplaats (Koningin Wilhelminakazerne).

LaO 83013(91.1/39). Vaandel Korps Nationale Reserve.

Lamed 035-71(55.5/75) / Lumed 528-71(55.5/72). Kroon- en brugwerk tegen betaling (tandheelkundige hulp) (herdruk, augustus 1983).

Lamed 012-79(23.1/88). Instelling commissie van advies voor de benoeming tot cadet bij onderscheidene wapens en dienstvakken van de KL (herdruk, augustus 1983).

Lamed 016-83(21.2/31) / Lumed 515-83(21.2/29). Registratuurplan ministerie van defensie (herdruk, augustus 1983).

Lumed 518-83(23.1/77e). Commissie studie automatisering en mechanisering van de bestuurlijke informatieverwerking van beroepsofficieren KLu.

Lamed 018-83(51.13/58). Overplaatsing van een eerste luitenant naar het wapen der Koninklijke marechaussee.

Lamed 020-83(78/508). Opleiding tot adjudant-onderofficier van de militaire administratie.

Lamed 021-83(51.13/59). Overplaatsing van officieren naar het dienstvak van de geneeskundige troepen.

Lamed 022-83(78/509). Opleiding tot officier-munitietechnicus.

Lamed 025-83(53/76) / Lumed 520-83 (53/57). Onderscheidingsteken voor langdurige dienst als officier.

Lumed 519-83(51.13/6t). Benoeming tot officier bij de dienstgroep van de officieren van de KLu.

Lamed 026-83(55.3/229) / Lumed 521-83(55.3/229). 36e Tweedaagse militaire prestatietocht.

Lacirc 002-83 op VS 2-1100. Regeling traditiehandhaving bij de KL.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijksweg de „Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit dienen bekend te maken aan de administratie van de eenheid waarbij zij in onderhoud zijn.

Het monopolie van de zwaardmacht

MS De wordingsgeschiedenis en de verdere ontwikkelingsgang van de Nederlandse staat hebben zeer sterk onder invloed gestaan van de godsdienstige overtuiging van degenen die leiding hebben gegeven aan die processen dan wel op enigerlei wijze zijn betrokken geweest in de besluitvorming daaromtrent. Ook in de huidige Grondwet is die invloed nog wel degelijk speurbaar, zij het in mindere mate dan in vroegere edities het geval is geweest. Voor een belangrijk deel is het fundament van ons staatsbestel gelegd door mensen die zich stelden op het standpunt dat het gezag van de overheid moet worden gezien als afgeleid van het goddelijk gezag: „Door Mij heersen de heersers” (Spr. 8:16), en „. . . er is geen macht dan van God, en de machten die er zijn, die zijn van God geordineerd” (Rom. 13:1). De consequentie van die overtuiging was uiteraard dat de burger zich aan dat gezag diende te onderwerpen, terwijl anderzijds de overheid de opdracht had het goede te bevorderen en het kwade te bestrijden; wie kwaad in de zin had, moest derhalve vrezen, „want zij draagt het zwaard niet tevergeefs” (Rom. 13:4).

In dat laatste citaat kan de reden worden gevonden waarom men het gehele bewapende apparaat — politie en krijgsmacht — van een staat pleegt aan te duiden als *de zwaardmacht*. Die wapens dragende organisatie, die zowel de inwendige als de uitwendige veiligheid van de staat en zijn inwoners dient te verzekeren, is in die hoedanigheid ondergeschikt aan de legitieme overheid van de soevereine staat. Zolang die overheid haar zeggenschap over de zwaardmacht volledig kan waarmaken, kan zij ook haar taak ten opzichte van de burgers blijven vervullen; zodra de zwaardmacht haar ontglipt, houdt zij in feite op overheid te zijn. Het is daarom, dat het *monopolie van de zwaard-*

macht een volstreekte voorwaarde is voor het met terdaad uitoefenen van het soevereine gezag. Dat monopolie impliceert in wezen dat zich binnen het rechtsgebied van die staat geen gewapenden mogen bevinden die níét zouden zijn onderworpen aan de zeggenschap van de wettige overheid.

Het spreekt wel vanzelf dat het voornoemde monopolie gemakkelijk aanleiding kan geven tot strubbelingen binnen een bondgenootschap als bijvoorbeeld de NAVO. Uiteraard kunnen dergelijke moeilijkheden grotendeels al op voorhand worden voorkomen indien tijdig duidelijke afspraken worden gemaakt over bevelsverhoudingen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden, maar het is zeker niet ondenkbaar dat de homogeniteit van zo'n alliantie wordt bedreigd wanneer blijkt dat er een onoverbrugbare kloof ligt tussen de opvattingen van enerzijds de overheid ter plaatse en anderzijds de regeerders wier zwaardmacht geheel of ten dele op dat bondgenootschappelijke territorium verblijft. In dat verband was het niet onlogisch dat president De Gaulle destijds botste met de Amerikaanse regering over de concrete zeggenschap over een mogelijke inzet van Amerikaanse nucleaire wapens van Franse vliegbases. En evenzo is het begrijpelijk dat een overeenkomstig probleem zich momenteel opnieuw kan voordoen waar het de in verschillende Europese landen op te stellen middellange-afstandsraketten en kruisvluchtwapens betreft. Daarbij kan dan nog worden opgemerkt dat de verhoudingen in het Warschau-Pact weliswaar totaal verschillen van die in onze Noordatlantische Verdragsorganisatie, maar dat toch ook in die satellietstaten de vraag weer wordt gesteld naar de feitelijke soevereiniteit van de eigen overheid, in het bijzonder nu de vergroting van het Sovjetrussische kernrakettenarsenaal opnieuw en demonstratief doet blijken dat binnen het Oostblok uitsluitend sprake mag zijn van een zwaardmachtmonopolie van de machthebbers in het Kremlin.

Hoe rampzalig de consequenties kunnen zijn voor de bevolking van een land welks overheid niet bij machte is het principe van het monopolie van de zwaardmacht ook in de praktijk te blijven handhaven, heeft de recente geschiedenis nog eens overduidelijk getoond in het beklagenswaardige Libanon. Met uitzondering van een schier onbetekende nationale krijgsmacht die wel gehoor-

zaamt aan de centrale Libanese regering, heeft zich geen enkele van de talloze gewapende groeperingen of vreemde krijgsmachten willen stellen onder het gezag van de overheid in de staat waar zij zich bevinden. Als triest resultaat daarvan werd — en wordt — het land onophoudelijk geteisterd door onbeheersbare geweldplegingen van de uiteenlopendste zwaarmachten en -machtjes die alle hun eigen doeleinden trachten te verwezenlijken, ook al gaat dat gepaard met zinloze vernietiging van mensenlevens en materieel. Vanzelfsprekend is het, in de gegeven omstandigheden, terecht dat de verschillende contingenten van de multinationale vredesmacht níét werden gebracht onder Libanese zeggenschap: deze troepen tasten *naar de letter* het principe van het zwaarmacht-monopolie misschien wel aan, maar *naar de geest allerminst*.

Iets geheel anders is de positie van de Palestijnse eenheden, om het even of zij al dan niet goed zijn georganiseerd, geoefend en bewapend. Van díé bewapenden kan zonder meer worden gezegd dat zij een onaanvaardbare inbreuk vormen op het monopolie van de zwaarmacht dat ten rechte toekomt aan de legitieme overheid die haar gezag uitoefent — althans, moet kunnen uitoefenen — over het gehele Libanese territorium. Het probleem van die Palestijnen is bekend: zij zijn in het gehele Midden-Oosten niet in tel, in het bijzonder niet omdat zij nergens een dak boven het hoofd hebben. Hun streven zich tòch ergens van een „huis” meester te maken, heeft hen in het verleden reeds een greep laten doen naar de macht in het zwak geachte Jordanië, waar Hoessein evenwel op bloedige wijze een einde maakte aan die illusie (1971). Dat zij zich in Libanon zouden kunnen nestelen in de woning van de autochtone bevolking leek daar-

na waarschijnlijker, vooral ook omdat het de Libanese regering aan voldoende innerlijke kracht ontbrak. De herhaalde acties van Israël — voor een niet gering deel overigens reacties op Palestijnse terreurdaden — die uiteindelijk resulteerden in Arafats eerste evacuatie uit Libanon maakten het Libanese dak boven de Palestijnse hoofden al evenzeer twijfelachtig, en ten slotte was het de onderlinge haat en naijver die de stoot gaf tot de tweede evacuatie en een nieuwe diaspora . . . voor zolang thans te overzien.

Maar niet alleen de voor- en tegenstanders van Arafat waren het die het zwaarmachtmonopolie van de Libanese overheid aan de laars laptten, datzelfde geldt al evenzeer voor de verschillende strijdgroepen van Christen-falangisten, Druzen, Sji'itische moslims en andere strijdgroepen. En de hardnekkig aan hun eenmaal bereikte posities vasthoudende Syriërs en Israëli's moeten daarbij over dezelfde kam worden geschoren.

Kortom, duidelijker dan waar ter wereld ook heeft men in Libanon moeten ervaren welke gevolgen er wel moeten voortvloeien uit het dooreen krioe-len van allerhande gewapenden die maling hebben aan het vertwijfelde pogen van een zwakke overheid die alsnog tracht zich te doen gelden. Zoals eerder reeds gezegd, houdt in een dergelijk geval de overheid in feite op, overheid te zijn. Het Libanese volk heeft tot nu toe een afschuwelijke prijs moeten betalen voor het ontbreken van een krachtig centraal gezag met een adequaat machtsinstrument dat zo nodig gehoorzaamheid kan afdwingen. Voor wie zich rekenschap wil geven van de waarde van beproefde principes valt in het Midden-Oosten een ondubbelzinnige les te leren: *Qui se fait brebis, le loup le mange!*

W. Johannisse, R. T. P. Sassen en J. H. Groeneveld

luitenant-kolonel, resp. kapiteins der Koninklijke marechaussee

De Koninklijke marechaussee tijdens de najaarsoefeningen 1983

Elk najaar vinden er in het gehele Europese NAVO-gebied, van Noord-Noorwegen tot Oost-Turkije, grote oefeningen plaats onder de verzamelnaam „Autumn Forge”. Deze zijn vooral bedoeld om de gehele scala van militaire acties in bondgenootschappelijk verband te beoefenen, te testen en waar mogelijk te verbeteren. De Nederlandse betrokkenheid in 1983 gold een aantal elkaar logisch opvolgende oefeningen op Nederlands en Westduits grondgebied.

In dit artikel zullen slechts de grote lijnen van het verloop van de oefeningen worden aangegeven en zal de nadruk worden gelegd op de door de Koninklijke marechaussee uitgevoerde taken.

Kort overzicht

Reforger 83 (Return Forces to Germany) is een jaarlijks terugkerende „overbrengings”oefening. Daarbij worden doorgaans eenheden van hun bases in de Verenigde Staten voor de duur van de najaarsoefeningen naar de Bondsrepubliek Duitsland overgebracht. Dat gebeurt veelal via zee- en luchthavens in België en Nederland. In 1983 ging het om ongeveer 17.000 man, waarvan 11.000 van de 1st US Cavalry Division. Deze Amerikaanse divisie betrok na aankomst in Europa verzamelgebieden in een gebied begrensd door de plaatsen Weert, Eindhoven en Helmond. De inrichting van deze verzamelgebieden gebeurde onder de code-naam „Brandy Station”. Nadat de Nederlandse 13e Pantserbrigade en een Brits tankregiment zich in het verzamelgebied Brandy Station bij de Amerikaanse divisie hadden gevoegd, verplaatste deze gecombineerde strijdmacht zich naar uitgangstellingen in de Bondsrepubliek.

De overige aan deze oefening deelnemende Nederlandse eenheden vertrokken rechtstreeks uit hun vredeslokaties naar het oefengebied in Duitsland. Tijdens de verplaatsing naar de uitgangsstel-

lingen in West-Duitsland moest de gecombineerde Nederlandse/Amerikaanse/Engelse eenheid de Maas en de Rijn oversteken, waarbij geen gebruik werd gemaakt van bestaande oeververbindingen. Dit was de operatie „Aqua Marine” die werd uitgevoerd met behulp van geniebruggen en militaire veren. Nadat de Rijn was overgestoken, startte de oefening „Atlantic Lion”.

Vorbereiding

Reeds eind 1982 werd de Koninklijke marechaussee (Kmar) betrokken bij de algehele voorbereidingen van de najaarsoefeningen 1983. De staf Kmar participeerde daartoe in diverse commissies, werkgroepen en vergaderingen met vertegenwoordigers van andere ministeries. Teneinde een goed verloop van de oefeningen te waarborgen, werd overleg gepleegd over een veelheid van onderwerpen met o.a. de volgende instanties.

Ministerie van justitie

- justitiële aspecten;
- samenwerking met de Rijkspolitie in diverse verbanden.

Ministerie van binnenlandse zaken

- openbare-ordeaspecten;
- samenwerking met gemeentepolitiekorpsen.

Ministerie van defensie

- openbare-ordeaspecten;
- geweldsinstructie ten behoeve van buitenlandse militairen;
- bepalen van de tolerantiegrenzen;
- veiligheidsaspecten.

Nationaal Territoriaal Commandant

- verkeersleiding (verplaatsingsroutes, aantallen te verplaatsen voertuigen, data en tijdstippen, en omleidingsroutes);
- verkeerscontrole (escorteren van colonnes/pa-

ketten, rapportage omtrent het verloop van de verplaatsingen, en melden van uitgevallen voertuigen, eventuele obstakels op de wegen, enz.).

Tijdens de najaarsoefeningen werden ongeveer 1100 leden van het Wapen der Koninklijke marechaussee ingezet.

Voor persoonsbeveiliging werd overleg gevoerd met de volgende instanties.

- Ministerie van defensie.
- Duitse civiele en militaire politie-autoriteiten.
- Bevelhebber der landstrijdkrachten.
- Commandant 1e Legerkorps.
- Nationaal Territoriaal Commandant.
- Amerikaanse militaire politie.

De grote hoeveelheid informatie werd verwerkt in drie operationele instructies, waarin de opdrachten per oefening voor de ondercommandanten van Commandant Koninklijke marechaussee werden opgenomen.

Politietoek ten behoeve van de strijdkrachten

Een van de taken, genoemd in het Takenbesluit Koninklijke marechaussee, is de politietoek ten behoeve van de strijdkrachten. Dat wil zeggen dat de Kmar een politieorgaan is voor de Koninklijke marine, Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht. Tevens treedt de Kmar op als politieorgaan voor alle hier verblijvende buitenlandse strijdkrachten. De verantwoordelijkheid voor de opsporing van strafbare feiten op Nederlands grondgebied gepleegd, berust immers primair bij de Nederlandse justitie en ligt in casibus, gelet op de bevoegdheden zoals omschreven in de Aanwijzingsbeschikking Opsporingsambtenaren Politie en Marechaussee 1982, in handen van de ambtenaren van het Wapen der Koninklijke marechaussee.

De politietoek ten behoeve van de strijdkrachten is aan de ene kant preventief en dienstverlenend, anderzijds repressief. Onder de eerste taken vallen onder meer het patrouilleren, het verrichten van verkeersdiensten, het nemen van ordemaatregelen tijdens oefeningen, het escorteren van colonnes, het begeleiden van waardetransporten, het geven van verkeerslessen, enz. Tot de repressieve taak van de Kmar behoort het uitgebreide

terrein van het doen ophouden van wetsovertredingen en het opsporen van strafbare feiten.

In het kader van de politietoek ten behoeve van de strijdkrachten speelt in het bijzonder de Centrale verkeerspost Koninklijke marechaussee (CVKmar; afb. 1) een belangrijke rol. Hoofdtak van de CVKmar is de integratie van het militaire verkeer in het civiele verkeer. Uit praktische overwegingen is de CVKmar ondergebracht bij het berichtencentrum van de Algemene verkeersdienst van de Rijkspolitie te Driebergen.

Alle militaire colonnes en de meeste „buitenprofieltransporten” worden begeleid door personeel van de Kmar. De coördinatie is hierbij aanzienlijk verbeterd sinds de Kmar in 1981 de beschikking kreeg over een modern landelijk mobilfoonnet. Tevens heeft de Centrale Verkeerspost de mogelijkheid in te luisteren op het landelijke mobilfoonnet van de Algemene Verkeersdienst Rijkspolitie en op het interlokale radiopolitienet Inrap. Bovendien voert de Centrale verkeerspost voor belangrijke militaire verplaatsingen de weg- en routeverkenningen uit en inventariseert voor de militaire autoriteiten de knelpunten op de Nederlandse, Belgische en Duitse autowegen. Ook in oorlogstijd blijven deze taken van de Centrale verkeerspost bestaan, waarbij wordt opgemerkt dat de civiele verkeersbelangen alsdan ondergeschikt worden aan de militaire verkeersbelangen.

Voor alle duidelijkheid wordt nog opgemerkt dat de politietoek ten behoeve van de strijdkrachten in het algemeen in Nederland wordt uitgeoefend door de territoriale marechaussee, en dat voor de uitoefening van deze taak ten behoeve van het Nederlandse Legerkorps 101 Marechausseebataljon garant staat.

Afb. 2 De verplaatsingen tijdens oefening Reforger 83

**Afb. 1 De Centrale verkeerspost
Kmar te Driebergen**

Een en ander moge blijken uit de verrichtingen van de territoriale en de parate marechaussee tijdens de oefeningen Reforger 83, Aqua Marine en Atlantic Lion, welke laatste zich geheel in de Bondsrepubliek Duitsland heeft afgespeeld.

De politietaak tijdens de oefeningen Reforger 83 en Aqua Marine werd door de territoriale marechaussee verricht. Tijdens de oefening Atlantic Lion beruiste deze taak bij de parate marechaussee, gesteund door territoriale marechaussee.

Reforger 83

De verplaatsingen in het kader van de oefening Reforger 83 (zie afb. 2) waren voor Nederland te onderscheiden in de volgende fasen.

Fase 1 — de aankomst van 700 chauffeurs op de luchthaven Schiphol.

Fase 2 — de aankomst van twee Amerikaanse schepen met materieel in de havens van Rotterdam en Vlissingen.

Fase 3 — het verplaatsen van 430 rups- en wielvoertuigen van de voornoemde havens naar de Drivers Holding Area (DHA) te Gilze-Rijen.

Fase 4 — het verplaatsen van dat materieel van de DHA naar verzamelgebieden in de omgeving van Eindhoven en Budel, naar België en naar de Bondsrepubliek Duitsland.

Fase 5 — het verplaatsen van Amerikaans materieel over de weg uit de Bondsrepubliek Duitsland naar verzamelgebieden in de omgeving van Eindhoven en Budel.

Fase 6 — het vervoer van Amerikaans materieel per trein uit de Bondsrepubliek naar losstations in Noord-Brabant en Limburg, gevolgd door wegverplaatsingen naar de verzamelgebieden in de omgeving van Eindhoven en Budel.

In het kort zullen achtereenvolgens de verschillende fasen worden toegelicht. Alle verplaatsingen werden in Nederland gecoördineerd door het Movement Control Centre (MCC), gevestigd in het Peter Zuidkamp te Eindhoven. Het MCC werd bemand door personeel van de Aan- en afvoertroepen waarbij tevens een Kmar-liason aanwezig was.

Fase 1

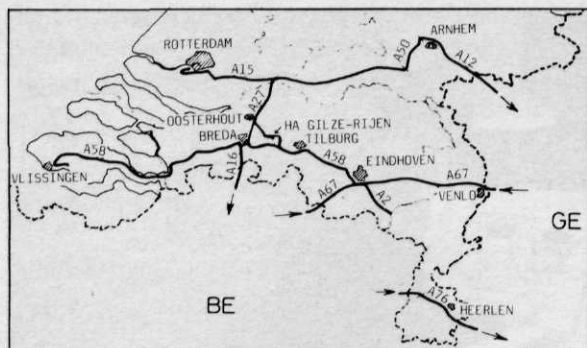
Begin september arriveerden de Amerikaanse chauffeurs op de luchthaven Schiphol. Zij werden per bus vervoerd naar de DHA te Gilze-Rijen. Aldaar werd onderricht gegeven in de Nederlandse verkeerswetgeving. Aangezien aan de Kmar, conform het gestelde in het reeds gememoreerde Takenbesluit, ook de politiedienst ten behoeve van andere strijdkrachten is opgedragen, begon hier in feite de werkelijke betrokkenheid van de Kmar bij de oefeningen 1983.

Fase 2

De schepen uit de VS arriveerden in Rotterdam en Vlissingen op 13 september 1983. De activiteiten in beide havens waren gericht op:

- een snelle ontscheping;

Afb. 3 De hoofdinspanning van de Kmar tijdens de fasen 5 en 6

- het samenstellen van de colonnes;
- het snel beladen van treinen;
- de beveiliging van haventerreinen en ont-scheept materieel;
- het handhaven van de openbare orde.

Daarbij werd in een vroeg stadium overleg gepleegd tussen diverse organisaties en disciplines waaronder de Provinciale Militaire Commandanten (PMC) in Zeeland en in Zuid-Holland, Gemeente- en Rijkspolitie, Spoorwegpolitie en de Kmar. Aangezien de Kmar-inspanning hoofdzakelijk was gericht op de verkeersbegeleiding van de geformeerde colonnes kon in fase 2 worden volstaan met een verhoogde patrouillegang in/op de desbetreffende havengebieden en spoorwegemplacementen.

Fase 3 en 4

De districten Kmar Zeeland en Zuid-Holland waren belast met de begeleiding van de colonnes uit de havens naar de DHA en de verzamelgebieden in de omgeving van Eindhoven en Budel. Belangrijk was daarbij dat het civiele verkeer geen hinder zou ondervinden van de militaire verplaatsingen. Gezien het verkeersaanbod in en rondom de grote steden langs de verplaatsingsroutes werden gedurende bepaalde tijden geen militaire colonnes verplaatst. Voorts werden maatregelen voorbereid om eventueel defect geraakte voertuigen zo snel mogelijk te bergen. De begeleidende motorrijders onderhielden tijdens de verplaatsingen contact met de Centrale Verkeerspost Kmar te Driebergen teneinde alle betrokken Gemeente- en Rijkspolitie optimaal te informeren.

Tijdens de verplaatsingen uit de havens hebben zich qua verkeers- en openbare-ordeaspecten geen noemenswaardige incidenten voorgedaan.

Fase 5 en 6

De hoofdinspanning voor de Kmar lag vooral in deze fasen, omdat van de ongeveer 3600 wiel- en rupsvoertuigen er 2900 in Nederland moesten arriveren (zie afb. 3). Ook diende aan het einde van fase 6 rekening te worden gehouden met de begeleiding van de voertuigen van een Engels tankregiment die zich over de weg van Venlo-grens naar de regio Eindhoven zouden verplaatsen.

Pas in een vrij laat stadium waren de gegevens bekend over de verplaatsingen van Amerikaans materieel per trein uit Kaiserslautern (BRD) naar vijf NS-stations in Noord-Brabant en Limburg. Daarbij ging het om de aankomst van in totaal 73 treinen. Aangezien de aankomst van de treinen niet geheel volgens plan verliep en er bij de verplaatsingen van colonnes afkomstig uit de Bondsrepubliek en België eveneens problemen ontstonden, doordat deze te laat, niet of onaangekondigd bij de Nederlandse grens arriveerden, moest de voorgenomen inzet van Kmar-motorrijders — belast met het begeleiden van het Amerikaanse materieel naar de verzamelgebieden in de omgeving van Eindhoven — telkenmale worden aangepast. Enkele cijfers ter illustratie: van 12 tot en met 16 september 1983 werden 339 escortes gereden waarbij een totale afstand van 194.000 km werd afgelegd.

Brandy Station

Na aankomst van de eenheden in de verzamelgebieden in de omgeving van Eindhoven en Budel begon de operatie Brandy Station. Tijdens deze operatie werden de tactische eenheden geformeerd en vonden de onderbevelstellingen plaats. De 1st Cavalry Division werd in die periode versterkt met de Nederlandse 13e Pantserbrigade; die brigade had reeds een Engels tankregiment onder bevel. Op 15 september 1983 bedroeg de totale sterkte van de in de verzamelgebieden gelegerde eenheden ongeveer 17.000 man.

Politiedienst

De politiedienst werd in deze fase uitgeoefend door de versterkte brigades Kmar Eindhoven, Budel en Weert. Er werd gesurveilleerd in de omgeving van de diverse verzamelgebieden; binnen de gebieden werd de politiedienst verricht door de

(US) Military Police. Alle interne politieke zaken werden door haar in overleg met de betrokken brigade Kmar afgehandeld. Binnen de verzamelgebieden werden geen strafbare feiten van enige importantie gepleegd door buitenlandse militairen, zodat optreden van de Kmar daar niet noodzakelijk was.

Centrale meldkamer

Door de 1e Divisie Kmar was op de Brigade Kmar Eindhoven een centrale meldkamer ingericht die tevens fungeerde als vooruitgeschoven commandopost van de commandant van de 1e Divisie Kmar (afb. 4). De Centrale meldkamer was operationeel van 28 augustus t/m 22 september 1983 en was in die periode zowel voor brigades Kmar in geheel Nederland als voor militaire autoriteiten in de provincies Noord-Brabant en Limburg het centrale punt voor het geven en/of ontvangen van informatie op politieel gebied. Elke militaire chauffeur die deelnam aan de najaarsoefeningen wist, aan de hand van gegevens die vermeld waren op een aan hem verstrekte sticker, op welke wijze hij de hulp van de Centrale meldkamer kon inroepen. De contacten met het Provinciaal coördinatiecentrum liepen via de Centrale meldkamer.

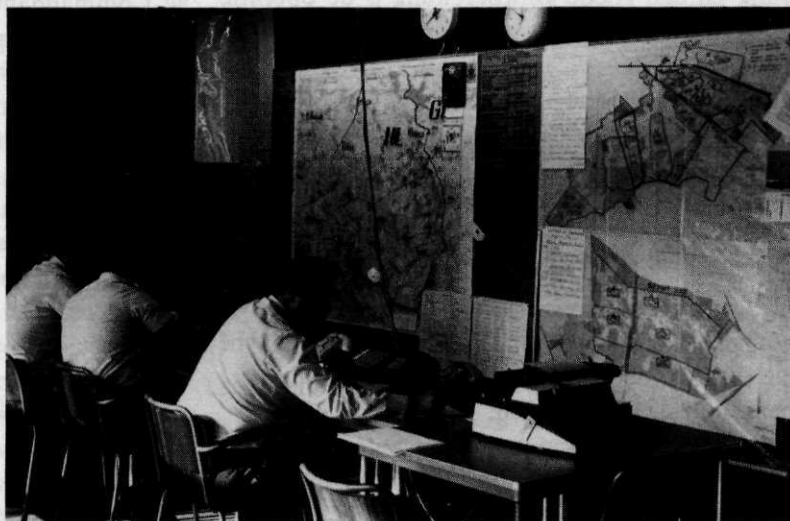
Centrale verkeerspost Kmar

De Centrale verkeerspost Kmar (CVKmar), ondergebracht bij de Algemene verkeersdienst (AVD) van het Korps Rijkspolitie te Driebergen, was zowel tijdens Reforger en Brandy Station als Aqua Marine een belangrijke schakel tussen de ci-

viele politie en de Kmar. Meldingen van de „Porschegroep” over (Amerikaanse) militaire voertuigen, die zich niet in colonneverband verplaatsten en bovendien niet op voorgeschreven routes reden, werden via de CVKmar doorgegeven aan de Centrale meldkamer Kmar te Eindhoven. Problemen met uitgevallen voertuigen op autosnelwegen konden via de CVKmar snel worden doorgegeven aan de AVD/RP, opdat ook zij maatregelen kon treffen in het kader van filebeveiliging en de verstrekking van verkeersinformatie via de radio-nieuwsdienst. Bij slechte lokale verbindingen waren de motorrijders Kmar via het landelijke mobilfoonnet Kmar in staat verbinding te onderhouden met de Kmar-liaisons bij het Movement Control Centre te Eindhoven.

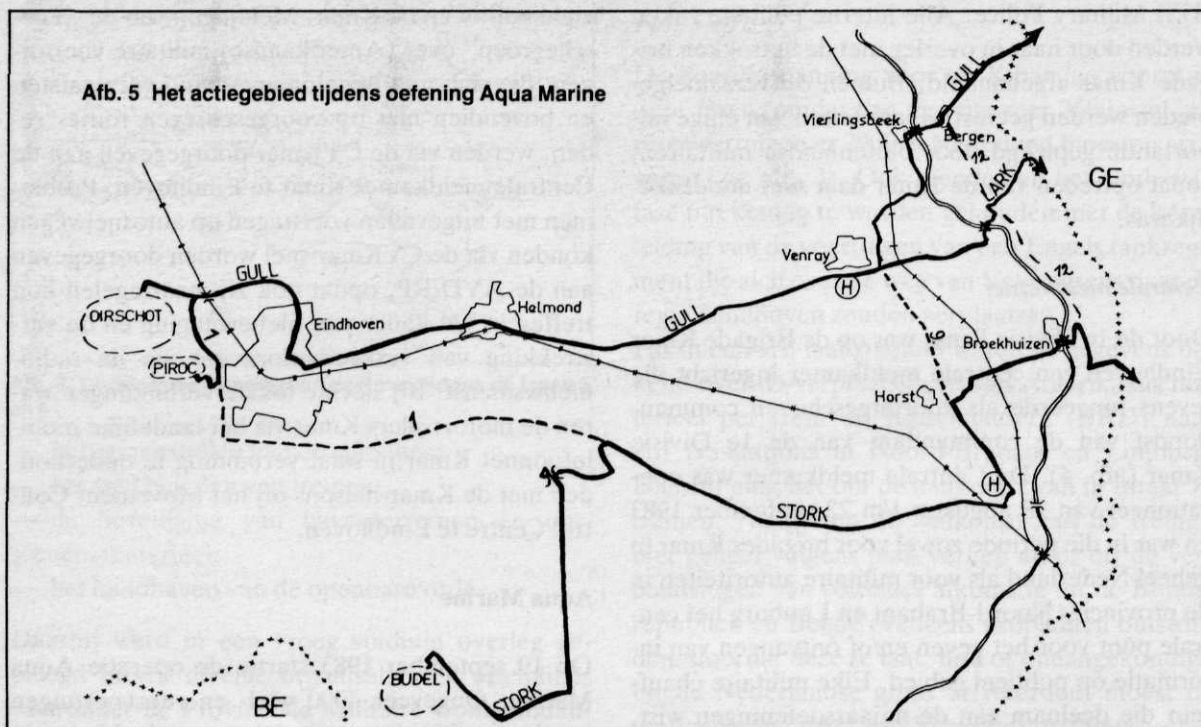
Aqua Marine

Op 19 september 1983 startte de operatie Aqua Marine. Ongeveer 4000 wiel- en rupsvoertuigen werden in drie dagen uit de verzamelgebieden in de omgeving van Eindhoven over drie hoofdroutes en via (drie) militaire bruggen over de Maas (Vierlingsbeek, Well en Broekhuizen) naar de Nederlands-Duitse grens verplaatst (zie afb. 5). De gehele operatie vond plaats op een wijze zoals ook in oorlogstijd zou geschieden. Uiteraard werd rekening gehouden met diverse vredesbepalingen. Er werd dan ook getracht het scheepvaartverkeer op de Maas en het civiele verkeer in het oefengebied zo veel mogelijk te ontzien en zo veilig mogelijk te laten doorstromen. Teneinde dat mogelijk te maken, werden diverse verkeerstech-

Afb. 4 De Centrale meldkamer Kmar te Eindhoven

Afb. 5 Het actiegebied tijdens oefening Aqua Marine

nische maatregelen getroffen, vooral omleidingen, parkeer- en stopverboden, geslotenverklaringen en wegsleepregelingen. Voorts werden nadere afspraken gemaakt omtrent het aanbrengen van militaire wegbebakening alsmede over het tijdelijk plaatsen van civiele verkeersborden op diverse lokaties in het oefengebied. Daartoe werd zowel tijdens de voorbereiding als tijdens de uitvoering van de operatie Aqua Marine nauw samengewerkt met o.a. Gemeentepolitie, Rijkspolitie te Water, Dienst Luchtvaart Rijkspolitie, Provinciale en Rijkswaterstaat (afb. 6).

Dank zij een goede voorbereiding is de operatie Aqua Marine nagenoeg probleemloos verlopen en zijn de — veelal eenzijdige — verkeersongevallen met militaire voertuigen uiterst beperkt gebleven. Aan de Nederlands-Duitse grens werd de begeleiding van de colonnes overgenomen door de Duitse militaire politie („Feldjäger”).

Samenstelling verkeerscontroleorganisatie

Alvorens nader in te gaan op de verkeerscontroleorganisatie is het voor de duidelijkheid zinvol het verband tussen de verkeersleiding en de verkeerscontrole aan te geven.

Onder verkeersleiding wordt verstaan: *Het voorbereiden, organiseren, coördineren en controleren van verplaatsingen in een bepaald gebied.*

Onder verkeerscontrole wordt verstaan: *De controle op de uitvoering van de door de verkeersleiding opgestelde verkeersplannen en -bevelen ter verzekering van een constante doorstroming van het verkeer en het doen naleven van de wettelijke en overige door bevoegde instanties gegeven voorschriften en bepalingen terzake van het wegverkeer.*

De verkeerscontrole wordt uitgeoefend door personeel van de Kmar; de verkeersleiding is in handen van personeel van de Aan- en afvoertroepen.

Het door de Staf van de Nationale Territoriale Commandant uitgegeven verkeersleidingsplan vormde het uitgangspunt voor de opstelling van het verkeerscontroleplan. Het verkeersleidingsplan ging uit van een verkeersstaf met onder bevel drie verkeersdetachementen, die op hun beurt samen dertien verkeerscontroleposten onder functioneel bevel hadden. Het gebied was zo verdeeld dat elk verkeersdetachement verantwoordelijk was voor een hoofdroute en een militaire brug. Bij elk verkeersdetachement werd een Kmar-liaison uitgebracht. Voor de verkeerscontrole werd gekozen voor het onder functioneel bevel stellen van een peloton Kmar (al dan niet versterkt) per verkeersdetachement (zie afb. 7). De drie pelotons Kmar werden samengevoegd tot het 17e Marechaussee-eskadron met een sterkte van 252 man.

Afb. 6 Een van de vele verplaatsingen tijdens Aqua Marine

In het kader van de handhaving van de openbare orde werd het 18e Marechaussee-eskadron samengesteld, bestaande uit vier pelotons van 50 man. Het 18e Marechaussee-eskadron stond onder operationeel bevel van C-17 Marechaussee-eskadron en werd in eerste instantie belast met de verkeerscontroletoets. Alleen een werkelijke bijstandsvordering, gedaan door het bevoegde gezag, zou deze onderbevel- en taakstelling kunnen beëindigen. Voor de verkeerscontrole waren 362 man, 66 wielvoertuigen en 54 motorrijwielen beschikbaar.

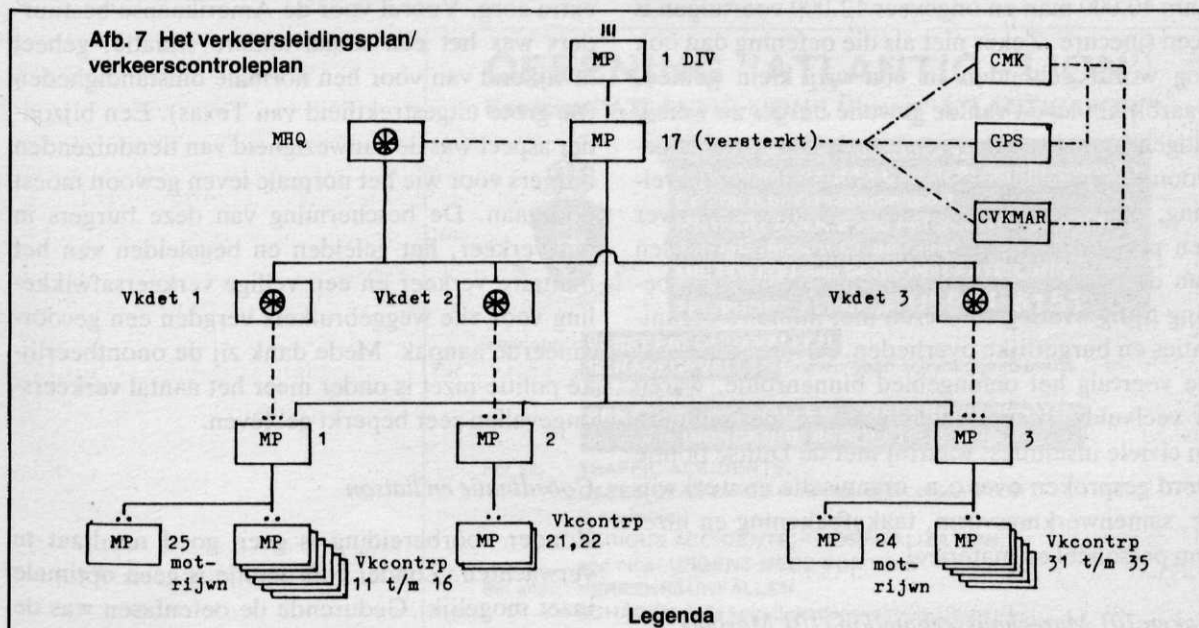
Taakafbakening

De aanwezigheid van de verkeerscontroleorga-

nisatie in de bewakingsgebieden van zes brigades Kmar in Noord-Brabant en Limburg vereiste nadere coördinatie. Bepaald werd, dat het personeel van 17 en 18 Marechaussee-eskadron alleen voor de eerste opvang zou zorgen bij verkeersongevallen, enz. De afhandeling zou geschieden door de brigade in wier bewakingsgebied het voorval zou plaatsvinden. Tevens werd bepaald dat de verkeerscontroleorganisatie zich niet zou inlaten met zaken op het gebied van de handhaving van de openbare orde.

Verbindingen

Na inventarisatie van de ter beschikking staande verbindingsmiddelen werd besloten ten behoeve

Sterkteoverzicht

17 Maresk:	362 (offn/oon/mars 1)	2 Pel:	37 (oon/mars 1)
Eskst:	8 (3 offn/5 oon/mars 1)	3 Pel:	106 (oon/mars 1)
1 Pel:	111 (oon/mars 1)	Reserve:	100 (oon/mars 1)

Legenda

Vkontrp verkeerscontrolepost; **MHQ** Movement headquarters (verplaatsingsstaf); **Vkdet** verkeersdetachement; **GPS** Geïntegreerde politiestaf; **CVKMAR** Centrale verkeerspost Kmar; **CMK** Centrale meldkamer Kmar; — bevelslijn (ob); - - - - functionele bevelslijn (ob); - · - · - coördinatielij

van de verkeerscontrole gebruik te maken van een aantal daartoe voor de duur van de verplaatsingen op te zetten mobilfoonnetten. Daardoor kon worden voorkomen dat de normale werkkanalen van de brigades Kmar werden overbelast. Door koppeling van de netten werd het bereik, waar nodig, vergroot. Aldus was het mogelijk dat de motorrijders Kmar rechtstreeks in verbinding stonden met de verkeersdetachementen en de daaronder ressorterende verkeerscontroleposten. De pelotonscommandanten, die zich bevonden bij de verkeersdetachementen, stonden in verbinding met de eskadronscommandopost, die zich bevond in dezelfde lokatie als de verkeersstaf (te Wansum), van waaruit mobilfonisch verbinding kon worden onderhouden met de Centrale verkeerspost Kmar te Driebergen en met de politiekorpsen in het oefengebied. Teneinde eventueel aanwezige stoorzenders op te sporen, was de Radiocontrole dienst in het gebied met twee peilwagens actief, hetgeen mede bijdroeg tot een nagenoeg ongestoorde berichtenwisseling.

Atlantic Lion

Voorbereidingsfase

Het goed laten verlopen van een oefening met ruim 40.000 man en ongeveer 12.000 voertuigen is geen sinecure. Zeker niet als die oefening dan ook nog wordt gehouden in een vrij klein gebied, waarbij het leven van de gewone burger zo weinig mogelijk mag worden verstoord. Dat leven is gewoon doorgegaan, dank zij een goede voorbereiding, een voorbereiding die zich uitstreckte over een periode van twee jaar. Behalve het regelen van de tactische aangelegenheden is het van belang tijdig overleg te voeren met militaire organisaties en burgerlijke overheden. Alvorens het eerste voertuig het oefengebied binnenrolde, waren er veelvuldig besprekingen gevoerd met militaire en civiele instanties, waarbij met de Duitse politie werd gesproken over o.a. organisatie en werkwijze, samenwerkingsvorm, taakafbakening en inzet van personeel en materieel.

Taken 101 Marechausseebataljon (101 Marbat)

Het Eerste (NL) Legerkorps, welks commandant de leider van de oefening was, werd gedurende Atlantic Lion gesteund door troepen van de Ver-

enigde Staten, Engeland en de Bondsrepubliek Duitsland. Elk land had zijn eigen inbreng, niet alleen door het laten meeoefenen van de troepen maar ook door een eigen organisatievorm en werkwijze. Een belangrijk oefenaspect was dan ook de „interoperability”.

De Kmar-taken kunnen voor een groot gedeelte worden samengevat in de coördinatie van de gehele (militaire) politie-inzet, het onderhouden en bevorderen van de samenwerking tussen politie-eenheden, het uitvoeren van verkeerscontrole en verkeerstoezicht (afb. 8), het doen van onderzoeken naar aanleiding van verkeersongevallen, vermoede strafbare feiten en krijgstuuchtelijke vergrijpen, en het houden van politietoezicht.

Personeel en materieel

Zoals reeds vermeld, namen ruim 40.000 man aan de oefening deel: ongeveer 24.000 Nederlanders, 11.000 Amerikanen, 5000 Duitsers en 600 Engelsen. Een bont gezelschap waarvan werd verwacht dat het één taal zou spreken, niet alleen letterlijk maar vooral figuurlijk. De grote variatie in vooral het rollende materieel vergde extra aandacht. De inzet van 12.000 voertuigen, bestaande uit 10.000 wiel- en 2000 rupsvoertuigen, en de onbekendheid van de chauffeurs met het oefengebied baarden extra zorg. Vooral voor de Amerikaanse bestuurders was het een totaal andere situatie, geheel afwijkend van voor hen normale omstandigheden (de grote uitgestrektheid van Texas). Een bijzonder aspect was de aanwezigheid van tienduizenden burgers voor wie het normale leven gewoon moest doorgaan. De bescherming van deze burgers in het verkeer, het geleiden en begeleiden van het militaire verkeer en een veilige verkeersafwikkeling voor alle weggebruikers vergden een gecoördineerde aanpak. Mede dank zij de onontbeerlijke politie-inzet is onder meer het aantal verkeersongevallen zeer beperkt gebleven.

Coördinatie en liaison

Zonder voorbereiding is geen goed resultaat te verwachten. Zonder coördinatie is geen optimale inzet mogelijk. Gedurende de oefenfasen was de gehele coördinatie van de internationale politie-inzet in handen van de Legerkorpsmarechausseeofficier (Lkmaroff). Er was een wederzijdse uitwisseling van informatie, d.w.z. een berichten-

Afb. 8 Verkeersregeling door 101 Marbat

en informatiestroom tussen de Lkmaroff, de Amerikaanse en de Britse militaire politie (MP), de Duitse militaire politie (Feldjäger) en de civiele politie van de deelstaten Neder-Saksen en Noordrijn-Westfalen.

Om gedurende de oefening een totaal overzicht te hebben van o.a. de verkeersstromen „exercise” en „non-exercise” (Nonex) was het Joint Movement Coordination Centre (JMCC) geformeerd. Dat JMCC was bevoegd, in overleg met en via de liaison Kmar, personeel in te zetten voor Kmarzaken het verkeer betreffende. Hoewel het principe werd gehanteerd dat de oefenende eenheid het moest klaren met het ingedeelde MP-personeel waren er vele verkeerszaken die uitstegen boven het niveau van de eenheid. Omdat de bescherming van het individu in het verkeer een hoge prioriteit heeft en deze werkzaamheden op een voor iedereen zichtbare wijze moesten worden verricht, ontstonden er tegenstellingen. Vanwege de voorgaande problematiek is een goede wisselwerking

tussen functioneren als „Combat-policeman” en als „Nonex-policeman” een vereiste, en dat vergt een grote souplesse in het optreden. Gezien de aard van het oefengebied, de verschillen in opleiding, taakuitoefening en bevoegdheden van (militair) politiepersoneel en de verscheidenheid van talen was de Kmar als katalysator onontbeerlijk.

De Centrale meldkamer

Het is gebruikelijk dat bij grote verplaatsingen en grote oefeningen een Centrale meldkamer wordt ingericht die wordt bemand door personeel van 101 Marechausseebataljon. De praktijk heeft geleerd dat zo'n meldkamer een belangrijke rol vervult. Berichten over (verkeers)ongevallen, strafbare feiten, aangerichte schade, en verzoeken om bergingssteun worden aan de meldkamer doorgegeven. Om algemene bekendheid te geven aan het alarmnummer van de meldkamer wordt er bij elke grote oefening per voertuig een sticker verstrekt (afb. 9).

OEFENING "ATLANTIC - LION"

Exercise "ATLANTIC-LION", Übung "ATLANTIC-LION"

Centrale (nonex) meldkamer van
KON MARECHAUSSEE en PERSONEELSDIENST
Central (nonex) reportingpost
MILITARY POLICE and PERSONNEL BRANCH
Zentrale (nonex) Meldestelle
MIL POLIZEI und PERSONALABTEILUNG
TEL/PHONE/FERNRUF: 05971-6151

Voor alle: **VERKEERSONGEVALLEN,
SCHADEGEVALLEN** (indien geen schadecommissaris aanwezig is).

**ERNSTIGE ONGEVALLEN, - ZIEKENHUISOPNAME,
en andere DRINGENDE BEHOEFTE aan HULP.**

For all: **TRAFFIC-ACCIDENTS,
CASES OF DAMAGE** (if not damagecontrol-officer is available).

**SERIOUS ACCIDENTS, - HOSPITALIZATION,
and other URGENT NEED FOR HELP.**

Bei allen: **VERKEHR SUNFÄLLEN,
SCHÄDEN** (falls kein Schadenskontroll-Offizier verfügbar ist).

**SCHWERE UNFÄLLE, - KRANKENHAUSAUFNAHME,
und andere DRINGEND BENÖTIGTE HILFE.**

« **KONINKLIJKE MARECHAUSSEE** »

Afb. 9 De Kmar-sticker met het alarmnummer van de meldkamer

De Centrale meldkamer bevond zich te Rheine (BRD), centraal in het oefengebied gelegen. Onder deze meldkamer ressorteerden vijf brigades Kmar, elk met een eigen bewakingsgebied. Berichten en meldingen die via het alarmnummer binnenkwamen en actie vereisten, werden aan de desbetreffende brigade doorgegeven. Zowel in de meldkamer als bij de brigades bestond een nuttige en uitstekende samenwerking tussen de militaire en civiele politie instanties. Vooral bij optreden van de Amerikaanse MP samen met de Duitse civiele politie is veelvuldig steun verleend.

Tijdens de oefening zijn 115 verkeersongevallen behandeld, er is 19 maal proces-verbaal opge maakt terzake van misdrijf, er zijn 21 onderzoeken gehouden naar aanleiding van vermissing van goederen en er is een aantal onderzoeken gedaan naar vermiste wapens.

Oefenverloop

Een overzicht van het gehele oefenverloop is in dit kader van minder belang. Volstaan wordt dan ook met een overzicht van de Kmar-inbreng in het geheel.

De leider van de oefening werd bijgestaan door een leidersstaf. Een onderdeel van die leidersstaf was het JMCC. Het zwaartepunt in de werkzaamheden van dat orgaan lag vooral in de coördinatie van de vele omvangrijke militaire verplaatsingen. Zo werden de heen- en terugmars van de Nederlandse troepen, de verplaatsingen in de reorganisatiefase en de verplaatsingen van buitenlandse troepen voorbereid en geleid door het JMCC. De verkeerscontrole werd verricht door 101 Marechausseebataljon bijgestaan door de territoriale Kmar, Duitse civiele politie en Feldjäger. De over het algemeen tactische verplaatsingen werden zoveel mogelijk begeleid en ondersteund door colonnebegeleiders en verkeersregelaars. Teneinde de bevels- en verbindingslijnen zo kort mogelijk te houden, werd een marechaussee-eskadron (maresk) bij de 1e respectievelijk 4e Divisie ingedeeld. De sterkte van zo'n eskadron is gebaseerd op het uitvoeren van de oorlogstaak. Oefenen in vredes tijd betekent een verdubbeling van de werklust, omdat enerzijds het algemeen verkeersveiligheidsbelang moet worden gediend en anderzijds vele taken in het tactische „oorlogspel” moeten worden ingevuld. In de eerste twee oefenfasen

werden de 1e en 4e Divisie geoefend, daarin ondersteund door 11 respectievelijk 41 Maresk. Zij verleenden zoveel mogelijk verkeerssteun aan de divisies. Kon het eskadron daaraan niet voldoen dan werd steun gevraagd bij de sectie Kmar van de hogere eenheid. Deze sectie hield zoveel mogelijk contact met de divisiemarechausseeofficieren en met het bij de divisie ingedeelde marechaussee-eskadron. Voor Kmar-diensten in het achtergebied werd de bataljonsreserve ingezet. Het algemene politietoezicht in het oefengebied kon op deze wijze, mede dank zij de samenwerking met de lokale politie en andere (militaire) politie-eenheden, worden gegarandeerd.

Beveiliging van de oefeningen

Gezien de problemen bij de Amerikaanse munitietransporten in 1982 en de problematiek inzake de mogelijke plaatsing van kruisraketten in Nederland, waarbij het vliegveld De Peel op dat moment in de belangstelling stond, was men bezorgd over de veiligheid van de Amerikaanse eenheden in Nederland. Omdat ook de „Vredesweek” tijdens de najaarsoefeningen zou plaatsvinden, werd het niet uitgesloten geacht dat de verplaatsingen van de Amerikaanse eenheden doelwit zouden worden van gerichte acties.

Gelet op de beperkte flexibiliteit in het tijdschema voor de militaire verplaatsingen in het kader van de operatie Aqua Marine — verstoring zou grote verkeersopstoppingen tot gevolg hebben gehad — werd het van groot belang geacht dat eventuele acties, die de bewegingen van de Amerikaanse eenheden zouden belemmeren, zoveel mogelijk zouden worden voorkomen.

Voor de aanvang van met name de operatie Aqua Marine moest derhalve worden bepaald in welke mate men inbreuken kon tolereren ten aanzien van de veiligheid of voortgang van de gehele oefening. Inzake deze inbreuken werd onderscheid gemaakt in:

- a. beveiliging van levens en militaire goederen;
- b. beveiliging/voortgang van de oefening in technische zin (blokkades, verhindering doorgang militaire transporten, enz.);
- c. de openbare orde.

Ada

De feitelijke beveiliging van levens en militaire

goederen geschiedde door Nederlands, Amerikaans en Engels militair wachtpersoneel.

Voor de Nederlandse militair golden de „Richtlijnen Vredesbewaking” met de bijbehorende geweldsinstructie.

Aangezien het NAVO-statusverdrag voor wat betreft de bevoegdheden van de gewapende militaire schildwacht onvoldoende mogelijkheden biedt, werd voor de buitenlandse militairen een tijdelijke geweldsinstructie uitgegeven. In deze instructie, die werd opgesteld onder verantwoordelijkheid van het ministerie van defensie, met medewerking van de ministeries van justitie en binnenlandse zaken, werd als bovengrens de geweldsinstructie voor de Nederlandse militair aangehouden. Teneinde buitenlandse inmenging in binnenlandse aangelegenheden te voorkomen, werd de beperking opgenomen dat buitenlandse militairen bij ordeverstoringen geen geweld mochten gebruiken en dat uitsluitend de Nederlandse autoriteiten dienaangaande bevoegd waren.

Persoonsbeveiliging. Aangezien de mogelijkheid bestond dat niet alleen deelnemende troepen door antimilitaristische groepen zouden worden gehinderd, maar ook bezoekende autoriteiten, diende een aantal van die bezoekers te worden voorzien van een 24-uursbeveiliging. Commandant Koninklijke marechaussee was verantwoordelijk voor de beveiliging van de militaire bezoekers met een verhoogd veiligheidsrisico. De uitvoering van de persoonsbeveiliging, zowel in Nederland als in West-Duitsland, werd opgedragen aan de Brigade Speciale beveiligingsopdrachten (BSB), die daarom werd versterkt met daartoe opgeleide VIP-beveiligers Kmar uit het gehele land. Een deel van de civiele bezoekers van de in Duitsland oefenende eenheden werd beveiligd door de Duitse civiele politie en de Feldjäger. Van 9 tot en met 28 september werden door 50 VIP-beveiligers 44 bezoekers beveiligd, waarvan een aantal gedurende verscheidene dagen.

Ad b en c

De Kmar werd belast met de beveiliging van de oefening Reforger 83 en de operatie Aqua Marine in technische zin voor zover dat paste binnen het Takenbesluit Koninklijke marechaussee (in het bijzonder de verkeers- en politietaken ten behoeve van de strijdkrachten). Vooral voor de handha-

ving van de openbare orde was de civiele politie bevoegd. De Kmar diende ook rekening te houden met een eventuele inzet ter handhaving van de openbare orde, doch uitsluitend indien bijstand zou worden gevorderd op grond van artikel 47 van de Politiewet. Daartoe beschikte de Kmar over een „bijstand”eskadron.

Beleids- en informatiecentra

Teneinde alle betrokken instanties, ministeries, provincies, gemeenten, politie en Kmar in staat te stellen de juiste beslissingen te nemen, was het noodzakelijk dat zij werden voorzien van alle relevante informatie. Daartoe werden de volgende centra geformeerd (afb. 10).

Landelijk coördinatiecentrum (LCC)

Daarin waren de ministeries van justitie, binnenlandse zaken en defensie (waaronder Staf Kmar) vertegenwoordigd. Taak van het LCC was de betrokken ministeries dagelijks te informeren omtrent de stand van zaken bij de oefeningen Reforger 83 en Aqua Marine.

Provinciaal coördinatiecentrum (PCC)

Daarin waren vertegenwoordigd de Commissarissen van de Koningin in Noord-Brabant en Limburg, de Procureurs-Generaal van het desbetreffende gebied, de Koninklijke landmacht en Commandant 1e Divisie Kmar. Taak van het PCC was het coördineren van de te nemen acties in geval van ordeverstoring.

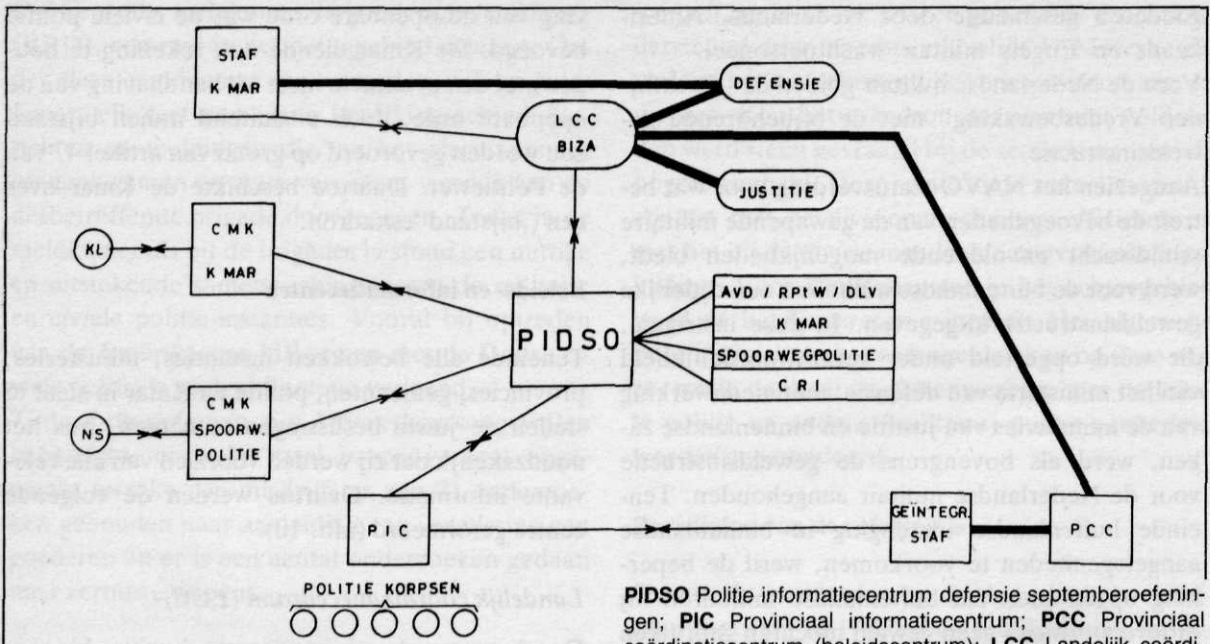
Geïntegreerde politiestaf (GPS)

Daarin waren vertegenwoordigd Rijkspolitie, Gemeentepolitie en Kmar. De GPS had tot taak het leiding geven aan politieel optreden bij ordeverstoringen. De GPS was gevestigd bij de Gemeentepolitie te Eindhoven.

Politie informatiecentrum defensie septemberoefeningen (PIDSO)

Dit was ondergebracht bij de Algemene verkeersdienst van het Korps Rijkspolitie te Driebergen. Daarin waren vertegenwoordigd de Centrale recherche informatiedienst, de Kmar, de Algemene verkeersdienst RP, de Rijkspolitie te water, de

Afb. 10 De beleids- en informatielijnen (resp. dik en dun getekend) tussen de bij de oefeningen betrokken instanties

PIDSO Politie informatiecentrum defensie septemberoefeningen; **PIC** Provinciaal informatiecentrum; **PCC** Provinciaal coördinatiecentrum (beleidscentrum); **LCC** Landelijk coördinatiecentrum (beleidscentrum Biza); **CMK** Centrale meldkamer

Dienst luchtvaart rijks politie en de Spoorwegpolitie. De werkzaamheden van het PIDSO bestonden uit het vergaren van politieke informatie over de oefeningen, het evalueren van deze informatie, het maken van analyses en het distribueren van informatie aan daarvoor in aanmerking komende personen en instanties, waaronder het LCC, het PIC en het PCC. Het PIDSO zorgde ten slotte voor een voortdurend actueel overzicht ten behoeve van de instanties die in het PIDSO waren vertegenwoordigd.

Provinciaal informatiecentrum (PIC)

Ten behoeve van de provinciale coördinatie van de informatie werd in de provincies Noord-Brabant en Limburg een gezamenlijk provinciaal informatiecentrum ingericht. Het PIC stond onder leiding van de officier inlichtingen en informatie van de geïntegreerde politiestaf. Taak van het PIC was alle binnengekomen informatie te evalueren en coördineren, alsmede met het PIDSO te over-

leggen over de consequenties en waarde van de desbetreffende informatie. Het PIC was ondergebracht bij de Gemeentepolitie te Eindhoven.

Centrale meldkamer Kmar (CMK Kmar)

De CMK Kmar was ondergebracht bij de brigade Kmar te Eindhoven en was belast met het verstrekken van informatie aan militaire en civiele belanghebbenden.

Ten slotte

Nimmer heeft zich een oefensituatie voorgedaan waarbij de taakuitvoering van de Koninklijke marechaussee zo volledig tot haar recht kwam. De inzet van de Koninklijke marechaussee vormde in zijn totale samenhang en samenwerking met militaire en civiele autoriteiten en organisaties een van de realistische hoogtepunten in het bijna 170-jarige bestaan van het Wapen.

M. W. A. Weers

kolonel van de Koninklijke luchtmacht b.d.

Het Pentagon: een gargantua?*

Armed force is the ultimate tool of political conflict, aldus professor Laurence Martin in zijn bundel „The two-edged sword”. [1] Met deze uitspraak sluit hij aan bij de vaak geciteerde opmerking van von Clausewitz, dat de oorlog een voortzetting is van de politiek, zij het dat die voortzetting geschiedt met andere, in casu gewelddadige, middelen. Dat de gewapende macht van een natie onder de politieke leiding behoort te zijn gesteld, wordt dan ook algemeen aanvaard. Niettemin blijft er ruimte voor verschillen in opvatting, die kunnen leiden tot conflictsituaties. Een voorbeeld daarvan treffen wij aan bij von Moltke die — hoewel hij zich steeds als leerling van von Clausewitz heeft beschouwd — in 1871 neerschreef:

Die Politik bedient sich des Krieges für Erreichung ihrer Zwecke, sie wirkt entscheidend auf den Beginn und das Ende desselben ein . . .,

maar later daaraan toevoegde:

Die Politik darf sich in die Operationen nicht ein-drängen . . .,

een uitspraak die richtinggevend zou zijn voor de weg die de Duitse legerleiding in latere jaren zou inslaan. [2]

Er is evenwel nog een ander verschil in opvatting denkbaar, namelijk omtrent de bevoegdheden die toekomen aan de *uitvoerende macht* — de regering waaronder de gewapende macht is gesteld — en de bevoegdheden van de *wetgevende macht* — de volksvertegenwoordiging — zonder wier medewerking het niet mogelijk is in een democratische samenleving een adequate strijdmacht op te richten en in stand te houden. Waar liggen de grenzen?

In de Verenigde Staten stipuleert de grondwet uit-

* Het is Victor Krulak die het Pentagon zo betitelt, maar dan zonder vraagteken.

drukkelijk dat de president opperbevelhebber is van leger en vloot, maar dat het congres bevoegd is de oorlog te verklaren, een leger en een vloot op te stellen en te onderhouden, en alle wetten te maken die nodig en juist zijn om die bevoegdheden tot uitvoering te brengen.¹ Deze verdeling van de bevoegdheden over de wetgevende en de uitvoerende macht mag thans gewoon zijn, maar was ten tijde van de Amerikaanse revolutie opmerkelijk. Zij vindt haar oorsprong in de afkeer die de Amerikaanse leiders hadden van een absolute macht, zoals die onder andere in Frankrijk door de vorst werd uitgeoefend. Toch is deze bepaling in de Amerikaanse grondwet aanleiding geweest tot een langdurig touwtrekken tussen de wetgevende en de uitvoerende macht, een touwtrekken dat rechtstreeks voortkwam uit de vraag of de president van de Verenigde Staten „alleen maar” een militaire opperbevelhebber van de strijdkrachten diende te zijn of dat zijn bevoegdheden verder moesten reiken.

Tot ver in de 19e eeuw was in de Verenigde Staten geen sprake van een staand leger.² Wanneer er moest worden gestreden, werden burgers onder de wapenen geroepen en door andere burgers in uniform aangevoerd. Een kern van beroepspersoneel ontbrak vrijwel geheel en pas rond 1875 besloot men tot een vervolgoopleiding voor militairen, een soort Hogere Krijgsschool, na een studiereis van generaal Emery Upton door Europa.³ Het instituut van de Joint Chiefs of Staff (JCS), de Verenigde Chefs van Staven, is nog veel jonger.

¹ . . . *To make all laws which shall be necessary and proper for carrying into execution the foregoing powers . . .*

² Bij de marine lagen de zaken iets anders. Ook in vredetijd diende in kustwateren te worden gepatrouilleerd en voor het onderhoud van de oorlogsschepen was vaak een rompbemannening nodig. Toch kon men ook bij de marine nauwelijks spreken van enig professionalisme.

³ Ter vergelijking: het Britse Royal Military College dateert van 1802, de Pruisische Kriegsakademie van 1810.

Op 11 december 1941, enkele dagen na het uitbreken van de oorlog met Japan en de Asmogendheden, stemde president Roosevelt informeel in met een voorstel van de militaire commandanten dat zij zich zouden verenigen in „the United States Joint Chiefs of Staff”. Een van de redenen was dat aldus een Amerikaanse evenknie zou worden gecreëerd van het al veel langer bestaande Britse „Chiefs of Staff Committee”. De JCS hadden een dubbele taak: niet alleen hielden zij zich bezig met het uitwerken van plannen voor de oorlogvoering, maar zij gaven bovendien metterdaad leiding aan de operaties, de industriële mobilisatie en de economische oorlogvoering. De „planning and command” waren aldus in een hand verenigd!

Nog tijdens de oorlog, in 1943, stelde generaal George C. Marshall, Chef Landmachtstaf, zijn collega's voor na de oorlog te komen tot één departement van oorlog. In zijn desbetreffende memorandum ging hij uit van een verticale organisatie met aan het hoofd de president en daaronder de minister van defensie, die over enkele staatssecretarissen (voor landmacht, marine, luchtmacht en logistiek) zou beschikken. Deze politieke en civiele top zou leiding geven aan een Chef Staf voor de strijdkrachten, die aan het hoofd zou staan van een Generale Staf van de Verenigde Staten. Ten slotte zouden dan onder die staf de eigenlijke strijdkrachten komen te ressorteren.⁴ Het memorandum van generaal Marshall werd al spoedig gevolgd door een besluit van het Amerikaanse Congres tot oprichting van een „Select Committee on Post War Military Policy”, dat zijn werkzaamheden op 24 april 1944 begon.

Na verscheidene hoorzittingen en nadat diverse alternatieve voorstellen waren ingediend, werd op 24 juli 1947 de „National Security Act of 1947” door het Congres aanvaard. Die wet omvatte — behalve de oprichting van een zelfstandige luchtmacht als derde krijgsmachtdeel en de instelling van een aantal coördinerende afdelingen — drie belangrijke elementen:

⁴ Twee andere grondvormen die zijn overwogen, zijn de *horizontale organisatie* — waarbij de minister rechtstreeks onder de president is geplaatst met onder de minister op gelijk niveau de verschillende bestanddelen van het ministerie inclusief de militaire commandanten — en de *weegschaalorganisatie*, waarbij de minister uitsluitend bevoegdheden zou hebben ten aanzien van de administratieve en ondersteunende elementen, maar naast zich — dus op gelijk niveau — de militaire chef(s) zou vinden die dan ook rechtstreeks toegang zou(den) hebben tot de president.

— de afwijzing van een Chef Staf voor alle strijdkrachten, hetgeen „contrary to the principles on which our nation was founded” zou zijn geweest, aldus de afgevaardigde Vinson;

— de instelling van een ministerschap van defensie dat algemene beleidslijnen zou moeten vaststellen en algemene leiding zou moeten uitoefenen, met als bijzondere bepaling dat de onderministers voor landmacht, marine en luchtmacht rechtstreeks toegang tot de president zouden hebben;

— een mandaat voor de JCS, strategische plannen uit te werken en strategische leiding aan de strijdkrachten te geven, logistieke plannen te ontwerpen en geïntegreerde commandostaven in te stellen.⁵

De wet van 1947 betekende de geboorte van wat men gewoonlijk aanduidt als „het Pentagon”, het departement van defensie van de Verenigde Staten. De wet betekende eveneens het begin van een evolutie die, naar het zich laat aanzien, nog niet is voltooid. Hoe deze evolutie tot op heden is verlopen, is geanalyseerd door Igen der mariniers b.d. Victor H. Krulak.[3] Generaal Krulak is zeker deskundig; tijdens zijn diensttijd was hij meermalen betrokken bij het tot stand brengen van wetten op het gebied van de nationale veiligheid van de Verenigde Staten. In zijn studie onderzoekt hij kritisch de onderlinge verhoudingen in de driehoek Congres—minister van defensie—JCS, en de verschuivingen in die verhoudingen als gevolg van de „amendments” op de wet van 1947.

Deze wet was nog maar nauwelijks in werking getreden toen president Truman, die voorstander was van een grotere machtsconcentratie aan de top van het defensieapparaat, opdracht gaf tot een onderzoek naar de mogelijkheden tot verbetering van het defensieapparaat. Op 21 mei 1948 stelde de zogenaamde Hoover Commission⁶ een werkgroep in, die na circa zes maanden studie een aantal voorstellen indiende. Die voorstellen voorzagen onder meer in een „full” — en niet langer een „general” — leiding van de minister van defensie over zijn departement, waardoor hij ook een gro-

⁵ In 1948 kwam tussen de JCS en de minister het zg. Key West Agreement tot stand; daarin stond onder meer dat . . . *strategic direction of the military forces* (. . .) *general direction of all combat operations* . . . zou omvatten.

⁶ De officiële benaming van de Hoover Commission was: Committee on Organization of the Executive Branch.

tere zeggenschap zou krijgen over de begrotingen. De onderministers zouden niet meer deel uitmaken van het presidentiële kabinet en derhalve niet langer rechtstreeks rapport kunnen uitbrengen aan de president, en ten slotte zou een permanente voorzitter van het comité van de verenigde chefs van staven worden benoemd.

Alle voorstellen werden door het Congres aanvaard, behalve een, namelijk dat de minister van defensie het recht zou krijgen de gevechtstaken van de krijgsmachtdelen te wijzigen, af te schaffen of opnieuw vast te stellen. Deze bevoegdheid wenste de volksvertegenwoordiging zelf te behouden. De wetwijzigingen van 1949 werden in 1952 gevolgd door een — op verzoek van de president geschreven — brief van minister van defensie Lovett, waarin deze verklaarde dat in geval van oorlog zijn bevoegdheden, speciaal met betrekking tot de militaire begrotingen, onvoldoende zouden zijn. Hij keerde zich vooral tegen de bepaling dat de drie militaire departementen elk afzonderlijk werden bestuurd. Ook vroeg hij om instelling van een eigen militair-civiele staf ter ontlasting van de JCS. Twee maanden later waren Truman en Lovett vervangen door Eisenhower en Wilson en er werd een nieuwe werkgroep benoemd onder leiding van Nelson A. Rockefeller.⁷ De door deze werkgroep aangedragen plannen — onder meer inhoudende dat verscheidene logistieke taken door de staf van de minister zouden worden overgenomen⁸ — werden door het Congres goedgekeurd en traden op 30 juni 1953 in werking.

De volgende belangrijke wetwijziging dateert van 1958. Om de betekenis daarvan beter te kunnen begrijpen, moet men bedenken dat het Office of the Secretary of Defense (het OSD) inmiddels beschikte over zeven „assistant secretaries” voor deelgebieden als bevoorrading, gezondheidszorg, personeel, enzovoort. De minister van defensie kreeg nu toestemming deze zeven functionarissen schriftelijk te machtigen op specifiek door hem aan te geven terreinen *rechtstreeks* opdrachten te geven aan de drie onderministers voor landmacht, marine en luchtmacht. Bovendien werden de JCS

⁷ Van deze werkgroep maakten onder anderen twee generaals (Omar Bradley en David Sarnoff) deel uit, alsmede ex-minister Lovett en enkele andere burgers.

⁸ Het betrof de taken van de Munitions board, Research and development board, Defense supply management agency, en de Director of installations.

uitgesloten van de „chain of command”. Hun taken (waarvoor zij inmiddels beschikten over een staf van rond 400 officieren) werden beperkt tot het ontwerpen van strategische, logistieke en mobilisatieplannen en het geven van adviezen aan de civiele, politieke leiding. De militaire bevelslijn zou nu rechtstreeks van de president via de minister van defensie naar de operationele commando's komen te lopen.⁹

Bij deze laatste wetwijziging tekent Krulak aan dat de basis, waarop de wet van 1947 was geconstrueerd, nu volledig was verlaten. Toen was de grondgedachte immers dat militaire zaken door militairen en civiele aangelegenheden door civiele ambtenaren zouden worden behandeld. Nu was de minister van defensie niet alleen gemachtigd operationele commando's in te stellen en daaraan militaire taken toe te wijzen, maar bovendien bestond niet langer de zekerheid dat de president in zijn functie als opperbevelhebber *uit de eerste hand* een gedegen militair advies zou ontvangen. Ook anderen, zoals John L. Frisbee, hebben gewezen op het grote belang van deze reorganisatie voor de centralisatie van bevoegdheden bij de civiele leiding van het ministerie van defensie.[4]

De opeenvolgende ministers maakten van hun nieuwe bevoegdheden een ruim gebruik met als gevolg — volgens Krulak — een wildgroei binnen het departement. Daarbij had ieder zijn persoonlijke voorkeur: McElroy breidde het bureau voor Research and Engineering uit, zijn opvolger Gates stichtte het Defense Communications Agency. Het was evenwel McNamara die onder president Kennedy een ijzeren greep wist te verwerven op het Pentagon. President Kennedy liet hem daarbij de vrije hand, gevolg van het feit dat de president geïrriteerd was door het optreden van de JCS. Frisbee schrijft daarover:

Kort na zijn benoeming had president Kennedy een bespreking met de minister van defensie Robert McNamara, de JCS en de onderministers voor de deelstrijdkrachten om te bespreken welke koers de Verenigde Staten dienden te varen in Zuidoost-Azië. De JCS waren unaniem in hun advies dat de Verenigde Staten niet dienden te worden betrokken in een landoorlog in Azië. Elk van hen had evenwel

⁹ *Such combatant commands are responsible to the President and Secretary of defense for such military missions as may be assigned to them by the Secretary of defense . . .*

een andere aanbeveling omtrent hetgeen dan wèl diende te worden ondernomen. Een geïrriteerde Kennedy begon toen zijn strategische adviezen voornamelijk aan één man te vragen: minister McNamara, die zelf vaak niet open stond voor professionele militaire raadgevingen.

Krulak beschrijft McNamara als een buitengewoon scherpzinnig en energiek mens, ongeduldig en beslist in zijn optreden. Zijn gebrek aan kennis van militaire aangelegenheden werd geaccentueerd door zijn wantrouwen in beroepsmilitairen, die hij vaak frustreerde door zijn wens alles te kwantificeren. Hij was zich bewust van de macht die hij had verkregen en liet al snel zijn invloed gelden in elk aspect van de militaire activiteiten. J. F. Guilmartin merkt dienaangaande op:

. . . I am struck by the dominance of a single figure, Robert Strange McNamara (. . . and . . .) the durability of his influence is even more remarkable. The pervasiveness of that influence can be summed up in two familiar acronyms: MEI (management effectiveness indicators) en PPBS (planning, programming, and budgeting system). [5]

McNamara bemoeide zich tot in details met militaire aangelegenheden, zoals al spoedig bleek bij de voorbereidingen voor de mislukte operaties in de Varkensbaai. Bij die voorbereidingen werden de JCS níét betrokken, omdat het officieel geen militaire operatie zou zijn! Dezelfde voorliefde voor details kenmerkte ook zijn optreden tijdens de strijd in Vietnam.

Het zou evenwel unfair zijn uitsluitend McNamara de schuld te geven van de groei van het Pentagon. Ook na zijn vertrek nam de personeelssterkte toe en in januari 1982 telde het Office of the Secretary of Defense bijna 90.000 man personeel, waaronder 1 plaatsvervangende minister, 2 onderministers met 7 plaatsvervangers, 7 assistenten, 27 plaatsvervangende assistenten, 8 bijzondere assistenten en 121 directeuren. Dat een wereldmogendheid als de Verenigde Staten een omvangrijk beheersapparaat nodig heeft voor haar vele strijdkrachten wordt ook door Krulak niet bestreden. Hij — evenals verscheidene anderen — keert zich evenwel tegen de overmaat aan bureaucratie, maar meer nog ertegen dat het administratieve apparaat, met aan het hoofd de minister zelf, bij voortduring operationele directieven en bevelen

verstrekt, veelal met voorbijgaan van de bestaande commandostructuur.

Sinds 1947 is in het Pentagon de nadruk komen te liggen op de „managerial function” en vooral de JCS zijn daarvan het slachtoffer geworden, omdat zij zich nauwelijks nog kunnen en mogen bezighouden met het opstellen van strategische plannen en het leiden van gevechtshandelingen. Arthur G. B. Metcalf schrijft in dat verband dat het oordeel van civiele amateurs in de plaats is getreden van een professionele militaire beoordeling van de situatie.¹⁰

Toch rijst de vraag of de analyse van Krulak wel geheel correct is. Zoals Frisbee opmerkt [4], is de organisatie van de JCS voor het Amerikaanse publiek een gesloten boek. Het gevolg is dat vaak kritiek wordt geuit op de JCS naar aanleiding van beslissingen waaraan de JCS part noch deel hadden, en dat lof achterwege blijft waar de JCS die wel hebben verdiend. Blijkens de huidige wetgeving heeft het Congres gewild dat de JCS een *adviesorgaan* zouden zijn ten behoeve van de civiele autoriteiten die zijn belast met de besluitvorming. In zijn Report to the Secretary of Defense on the National Military Command Structure van juli 1978 merkt Richard C. Steadman dan ook op:

In general, we found that during crises the system has provided a range of military options sufficiently broad to satisfy the decision-makers.

Planning omvat evenwel meer; en de JCS lijken minder slagvaardig bij het opstellen van strategische analyses en het geven van aanbevelingen voor de verdeling van de begrotingsgelden over de krijgsmachtdelen. Dat lijkt de kern van het probleem te zijn. De JCS vormen een comité welks leden twee petten op hebben: zij moeten zowel de belangen van hun eigen krijgsmachtdeel behartigen als een zo objectief mogelijk oordeel geven over zaken van nationaal en algemeen belang. Blijkbaar werkt dat „twee-pettensysteem” in de gehele staf van de JCS door. De door Steadman aanbevolen oplossing, de JCS dan maar te vervangen door een nationale militaire adviesraad waarvan de leden geen binding meer zouden hebben met een bepaald krijgsmachtdeel, lijkt om meer dan een reden slechts een schijnoplossing te zijn. Het hebben en behouden van een directe binding met het „eigen” krijgsmachtdeel is van wezenlijk

¹⁰ Zie zijn voorwoord bij Krulak [3], blz. ix.

belang, maar het moet mogelijk zijn desondanks de verschillen in beleid tussen de „zuilen” op te heffen.

John G. Kester pleit voor een reorganisatie van de JCS-staf. Hij betoogt dat het nationale veiligheidsbeleid de resultante is van vele factoren en

. . . the military consideration (. . .) must not get lost in the shuffle if the product is to stay balanced. To assure that contribution, the senior military staff should be organized to do the best possible job. It is not so organized today . . . [6]

Maar is zijn aanbeveling, die voorziet in de transformatie van de JCS tot „großer Generalstab”, de juiste oplossing? Kort voor zijn afscheid als voorzitter van de JCS lanceerde gen David C. Jones een voorstel tot reorganisatie van de JCS. Ook Jones valt het „committee”-systeem aan. Hij wil de positie van de voorzitter van de JCS versterken. Deze moet advies uitbrengen aan de National Command Authorities (NCA) en de leiding krijgen over gezamenlijke operaties. In feite houdt Jones een pleidooi voor een gezamenlijk optrekken van de deelstrijdkrachten, niet slechts in oorlogstijd maar ook in vreedstijd. Van dat gezamenlijke is momenteel vrijwel geen sprake.¹¹ Tijdens hoorzittingen voor het House Armed Services Committee, aldus een artikel in *Air Force Magazine* [7], bleek vooral van marinezijde verzet te bestaan tegen het reorganisatievoorstel van gen Jones.¹² Een van de ingebrachte bezwaren was dat de voorzitter van de JCS de leiding over de strijdkrachten aan een civiele controle zou onttrekken. Wat zegt Krulak daaromtrent? Naar diens oordeel kan alleen dan van een doelmatige defensie van de Verenigde Staten sprake zijn wanneer de wil en de bekwaamheid aanwezig zijn een gewapend conflict snel en op overtuigende wijze te beëindigen. Die situatie is thans niet aanwezig, omdat de organisatie niet voldoet aan twee beginselen van de oorlogvoering, te weten eenheid van leiding en eenvoud in optreden. Aanpassing van de organisatie, de procedures en de verantwoordelijkheden van de JCS en hun staf is gewenst, maar die wijzi-

gingen, zo stelt Krulak, zullen weinig effect hebben als niet tegelijkertijd de organisatie van het OSD wordt aangepakt. Dat „office” moet zich niet langer bemoeien met de „professional area of warmaking”, hetgeen immers de taak is van de JCS. Dezen moeten weer het recht krijgen adviezen rechtstreeks, dus ongecensureerd bij de president en bij de volksvertegenwoordiging naar voren te brengen. De president heeft de plicht, na ingewonnen adviezen, het politiek-militaire beleid vast te stellen. Is evenwel dat beleid tot stand gekomen dan behoort het op passende wijze te worden vertaald in militair-strategische plannen en dat is de taak van de JCS. De positie van de minister van defensie behoeft daardoor niet te worden aangetast. Hij kan de schakel blijven tussen de president en het Pentagon, mits de taken van het OSD worden beperkt tot logistieke, fiscale, budgettaire en administratieve aangelegenheden. Wanneer dan ook de duplicaties en de overdaad aan bureaucratie worden weggenomen, aldus Krulak, kan het Pentagon afslanken en zal de besluitvaardigheid toenemen bij geringere kosten.¹³

Men kan de studie van Krulak leggen naast een andere, recent verschenen studie van de hand van John M. Collins [8], waarin deze het gecompliceerde proces van de nationale strategische planning van de Verenigde Staten aan een onderzoek onderwerpt. Hij ontleedt tot in details het planningssysteem, waarbij hij ook nagaat wie op dat terrein werkzaam waren, wat hun opleiding was en over welke kwaliteiten zij wel en — helaas vaak ook — niet beschikten. Die studie doet de vraag opkomen of niet in laatste instantie alle reorganisatiepogingen slechts in beperkte mate vrucht zullen afwerpen, indien niet de juiste man op de juiste plaats komt te zitten.

Eén ding is zeker: het reorganisatieproces is gaande en men mag verwachten dat de JCS in de toekomst bij het vaststellen van het defensiebeleid van de Verenigde Staten weer een belangrijker rol zullen spelen dan thans het geval is. Maar, en wij citeren Frisbee:

There is no assurance that even the best of military advice will be accepted. The degree of its acceptance depends in part on its compatibility with political

¹¹ *Jointness, the combined and integrated operation of the total force in combat, has long been a tenet of US military thought and practice. Nonetheless (. . .) jointness in peacetime operations, equipment, and training of US military forces is lacking.* (*Air Force Mag.*)

¹² Dit voorstel was inmiddels gecombineerd met een reorganisatievoorstel van gen E. C. Meyer, chef staf US Army.

¹³ Krulak noemt als voorbeeld de langdurige discussies van topfunctionarissen over de lengte van de militaire stropdas: 52 of 56 inches!

and economic factors and in part on the receptiveness of a President and his Secretary of Defense to professional military counsel. [4]

De vraag lijkt gewettigd waarom in Nederland aandacht moet worden geschonken aan dit probleem, dat in de Verenigde Staten zelf tot een oplossing moet worden gebracht. Een goed functionerend defensieapparaat van de Verenigde Staten is evenwel van meer dan nationaal belang: vele staten in en buiten de NAVO hebben hun lot verbonden met dat van de Verenigde Staten. Wie ooit op het Pentagon besprekingen heeft gevoerd, zal zich het gevoel van verbijstering herinneren dat iemand overkomt die voor het eerst dat gigantische complex binnentreedt. De studie van gen Krulak is, los van de aanbevelingen, in elk geval een goed hulpmiddel om een beter inzicht te verwerven in de ontstaansgeschiedenis van het ambtelijke topapparaat voor de defensie van de Verenigde Staten. Dat daarbij sprake is van een groei, is vanzelfsprekend. De oorlogvoering en alle daarmee verwante problemen zijn sedert 1947 zeer veel ingewikkelder geworden. Overeenkomstige

groeiprocessen treft men ook aan bij grote bedrijven en binnen onze eigen ministeries. De groei mag evenwel niet ongebreideld zijn, want dan is een Gargantua geschapen die onverzadigbaar is.

De situatie in de Verenigde Staten is overigens niet vergelijkbaar met die in Nederland. Dat wil echter niet zeggen dat uit de Amerikaanse ervaringen geen lering kan worden getrokken, vooral ten aanzien van de groei van administratieve organen. Het is daarom verheugend dat de Nederlandse minister van defensie naar aanleiding van bepaalde vragen in zijn Memorie van Antwoord uitdrukkelijk heeft verklaard dat de topstructuur van het Nederlandse defensieapparaat zal worden geëvalueerd en dat

*. . . het functioneren van de ministeriële organisatie (. . .) blijvend kritisch (zal) worden bekeken, opdat het effectief en doelmatig functioneren van deze organisatie ook in de toekomst zal zijn verzekerd.*¹⁴

¹⁴ Memorie van antwoord ten behoeve van de Vaste commissie voor defensie van de Eerste Kamer naar aanleiding van hoofdstuk X van de Rijksbegroting 1983.

Literatuur

1. L. Martin — *The two-edged sword. Armed force in the modern world.* Weidenfeld & Nicolson, Londen (1981). (Bevat de zg. Reith Lectures die de auteur in 1981 voor de BBC hield.)
2. H. C. B. von Moltke — *Militärische Werke.* Großer Generalstab, Kriegsgesch. Abt. I, Berlijn (1892-1912). (Het citaat is uit het opstel „Über Strategie”, aangehaald in een uitvoerige beschouwing over von Moltke door: J. L. Wallach — *Kriegstheorien. Ihre Entwicklung im 19. und 20. Jahrhundert.* Bernard & Graefe, Frankfurt/M. (1972).)
3. V. H. Krulak — *Organization for national security, a study.* U.S. Strategic Inst., Washington DC (1983).
4. J. L. Frisbee — New life for JCS at forty. *Air Force Mag.* (1982)(2)86-90.
5. J. F. Guilmartin — Changing the guard. *Air Univ. Rev.* 34(1983)(3).
6. J. G. Kester — *Foreign policy and defense review.* Amer. Enterprise Inst. (1980). (Gecit. door Frisbee [4].) (Zie in dit verband ook: J. G. Kester — Designing a U.S. defense General Staff. *Strategic Rev.* 9(1981)(3)39-46.
7. JCS reorganization prospects (Staff rep.). *Air Force Mag.* (1982)(8)44-47.
8. J. M. Collins — *U.S. defense planning: a critique.* Westview Press, Boulder Col. (1983).

Maandelijks wordt de Militaire Spectator toegezonden aan alle leden van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap.

Teneinde de toezending aan thans nog actief dienende officieren van Land- en Luchtmacht, tevens lid van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap, ook na hun dienstverlating zeker te stellen, wordt belanghebbenden verzocht de ledenadministratie van de Koninklijke Vereniging (Karel Doormanlaan 274, 2283 BB Rijswijk) in voorkomend geval ter zake in te lichten.

R. Sentse

sergeant I der infanterie

Staatsslaven in het arbeidersparadijs

Na het welslagen van de Russische Revolutie en het overnemen van de macht door de Bolsjewiki in november 1917 begon de heropvoeding van de bewoners van het socialistische paradijs al snel: in september 1918 begonnen de concentratiekampen en werkkolonies op toeren te komen, en in 1920 sprak Trotski van de onafwendbare verbondenheid tussen dwangarbeid en socialisme, toen hij zich uitsprak voor militarisering van de arbeid en voor het organiseren van werktroepen.

Nadat Stalin, die sedert 1923 al de invloedrijkste politieke figuur in de Sovjet-Unie was geweest, in 1930 voorzitter was geworden van de Raad van Volkscommissarissen kregen de werkkampen een geheel andere functie en wel in het kader van de liquidatie van de koelakken als klasse. De kampen werden tot vernietigingskampen voor de zelfstandige boeren die met honderdduizenden — volgens anderen: miljoenen — naar de noordelijke streken en Siberië werden gedeporteerd. Drie jaar vóór de nazi's in Duitsland de macht grepen, bestonden er al massamoordkampen in de Sovjet-Unie.

Tussen vijf en zes miljoen slachtoffers werden ten tijde van Chroesjtsjov postuum gerehabiliteerd; een klein gedeelte van het totaal, want de koelakken waren van die rehabilitatie uitgesloten. In een gesprek met Churchill had Stalin eens gerept van vijf miljoen omgebrachte koelakken (zie ook: *Een dag uit het leven van Ivan Denisowitsj*, en *De Goelag Archipel* van Alexander Solzjenitsin). Het 20e partijcongres van de communistische partij van de Sovjet-Unie, waar Chroesjtsjov de misdaden van het stalinisme veroordeelde en de persoonlijke veiligheid van de mens beklemtoonde, leidde tevens ertoe dat de tenuitvoerlegging van de opgelegde straffen iets minder onmenselijk werd, althans naar het uiterlijk te oordelen: de benaming kamp werd vervangen door kolonie, Goelag werd Goeitoe, en het aantal gevangenen nam af. Maar

met de toeneming van de politieke processen na 1966 steeg ook het aantal weer van hen die aan den lijve moesten ondervinden welke interpretatie kon worden gegeven aan artikel 60 van de Grondwet van de Sovjet-Unie, dat zegt:

Het is de eervolle plicht van elke tot werken in staat zijnde Sovjetburger, zijn arbeid uit te voeren tot nut van het algemeen, alsook de naleving van de arbeidsdiscipline. De weigering, ten dienste van het volk te werken, is niet te verenigen met de doelstellingen van de socialistische gemeenschap.

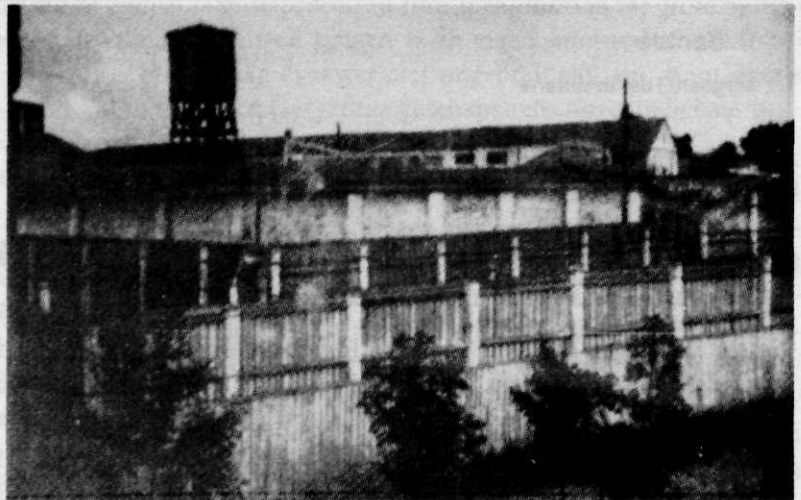
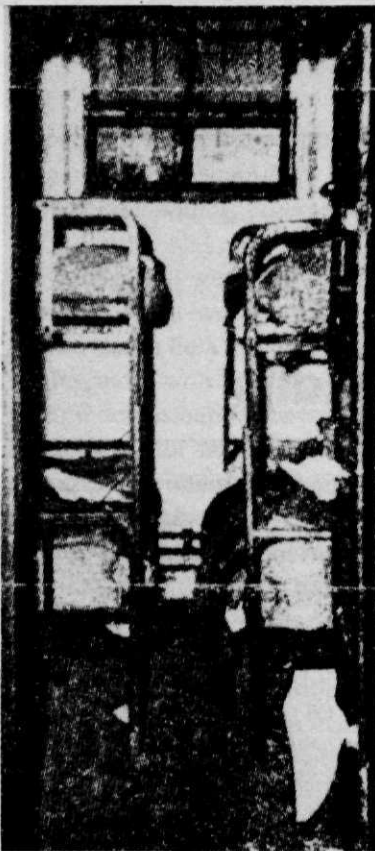
Dwangarbeid

Zoals hierboven beschreven, wordt sedert het ontstaan van de Sovjet-Unie de dwangarbeid beschouwd als normaal. Lenin zag dwangarbeid als het beste middel voor het opvoeden van de Nieuwe Mens. De grondleggers van de Sovjet-Unie beschouwden de mensen uitsluitend als werktuigen voor het handhaven of uitbreiden van het socialisme.

Iedereen kan natuurlijk een eigen uitleg geven aan de leuze „Proletariërs aller landen verenigt u”. Onder de dertigjarige dictatuur van Stalin leidde dat verenigd zijn ertoe dat honderden fabrieken, kanalen, wegen en complete steden door dwangarbeiders werden gebouwd. De partijpropaganda presenteerde die produktiviteit aan de buitenwereld als de „grote resultaten van het communisme”; dat gold onder andere voor het Witte Zee-Oostzeekanaal, de waterkrachtcentrale aan de Dnjepr, de Baikal-Amoer-Magistrale (BAM)-spoorweg, de Moskouse metro en het Wolga-Donkanaal.

Was het in 1918 nog de orthodoxe geestelijkheid die als dwangarbeider werd gedeporteerd naar een kamp op het eiland Solowetzki in de Witte Zee, ook nu nog worden mensen vervolgd en be-

Kamp voor vrouwen en kinderen in de Sovjetrepubliek Moldavië

KGB-gevangenis-
cel voor vier per-
sonen in Moskou

straf om hun godsdienstbeleving. Maar niemand behoeft zich te beroepen op artikel 124 van de Grondwet dat de vrije uitoefening van de godsdienst garandeert, zolang daartegenover nog onverkort geldt dat militant atheïsme een essentieel element is van zowel de communistische leer als de praktijk van de heilstaat: artikelen als 64 (landverraad), 68 (ondermijnende activiteiten), 70 (antisovjetagitatatie en -propaganda) uit het Wetboek van Strafrecht van de R(ussische) S(ocialistische) F(ederatieve) S(ovjet) R(epubliek) — van 27 oktober 1960 — verschaffen gemakkelijk de stok om de hond te slaan. Zij kunnen ook worden gehanteerd tegen mensen die de vrede nastreven in plaats van de „mir” en daardoor riskeren te worden opgesloten in een psychiatrische inrichting of in de gevangenis, dan wel ten minste dagelijks te worden geconfronteerd met de intimidatiemethoden van de KGB. Zo werden leden van een onafhankelijke Moskouse vredesgroepering recent gedwongen te kiezen tussen opsluiting of emigratie, naar analogie van het afschuiven van ongezeglijke Oostduitse vredesactivisten naar de Bondsrepubliek.

Het aantal wrange voorbeelden is legio. Lev Wolochonski, leider van de verboden vrije vakbond SMOT voor sociale zelfverdediging van de arbeiders, moest zijn activiteiten bekopen met vijf jaar

cel en vier jaar verbanning op grond van artikel 70 WvS. Een vrouw uit Litouwen, Jadwiga Bieliauskiene, werd veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf en drie jaar verbanning omdat zij godsdienstondericht had gegeven aan personen onder 18 jaar, hetgeen door de Sovjetrussische wetgeving als misdrijf wordt gekwalificeerd. En in juni jl. werd de Joodse ijveraar voor vrije emigratie Joeri Tarnopolski op grond van art. 70 gestraft met drie jaar kamp. Ten slotte is het van belang te vermelden dat het dochtertje van de laatstgenoemde, Irena, door de geweldige ophef die werd gemaakt over de brief van het Amerikaanse meisje Samantha Jones die Andropov om vrede smeekte, op het idee werd gebracht schriftelijk aan de Russische leider te vragen om vrijlating van haar vader, maar op haar brief kreeg zij nooit antwoord. Logisch, want de Russische burger kan geen enkel recht doen gelden op inspraak waar het gaat om zaken van landsbelang: daarover beslist bij uitsluiting de staat, lees: de partij.

Categorieën

De grootste groep Russische dwangarbeiders bevindt zich niet zozeer in de gevangnissen als wel in heropvoedingswerkkampen en, voor wat de jongeren betreft, in opvoedingswerkkampen.

Over die laatste behoeft geen misverstand te bestaan: de Sovjet-Unie telt vele kinderkampen waar jongeren zijn geïnterneerd; zeer goede informatie daarover kan worden gevonden in Avraham

Shivrins onthullende boek *The first guidebook to prisons and concentration camps in the USSR*.

Er is ook een categorie dwangarbeiders die men niet kan betitelen als gevangenen in de zin van dat woord. Dat zijn degenen die ertoe zijn veroordeeld als banneling werkzaamheden te verrichten onder toezicht van de overheid; zij mogen de plaats waarheen zij zijn verbannen niet verlaten maar mogen zich binnen dat oord overigens wel vrij bewegen.

Bovendien is er dan nog de categorie die, zonder te zijn verbannen of gevangen gezet, toch dwangarbeid moet verrichten. Wie tot die categorie behoort, voert veelal dezelfde werkzaamheden uit die hij ook normaal placht te verrichten op dezelfde arbeidsplaats waar hij altijd al werkte. Het verschil bestaat dan hierin dat een groot deel van zijn loon wordt ingehouden ten behoeve van de staat.

Regime

De zwaarte van de dwangarbeid houdt rechtstreeks verband met de aard van het regime waaronder de betrokkenen zijn tewerkgesteld. In de werkkampen worden vier soorten bewind onderscheiden.

— Het *algemene bewind* houdt voor de gestraften in dat het briefverkeer tot een minimum wordt beperkt, en dat zij per jaar drie korte — tot vier uur per keer — en twee lange bezoeken — tot drie dagen per keer — mogen ontvangen.

— Onder *verzwaard regime* zijn drie brieven per maand toegestaan alsmede twee lange en twee korte bezoeken per jaar.

— *Zwaar regime* betekent slechts twee brieven per maand benevens een lang en twee korte bezoeken per jaar.

— *Speciaal regime* ten slotte houdt in een enkele brief per maand en een lang en een kort bezoek per jaar.

Geldt het vorenstaande voor de kampen/kolonies, voor de gevangenen is de regeling een andere: onder een *algemeen bewind* is daar toegestaan een brief per maand en twee korte bezoeken per jaar; waar een *zwaar regime* heerst, mag een brief per twee maanden worden ontvangen; en in gevangenen met een *speciaal regime* zijn noch brieven noch bezoeken toegestaan met dien verstande dat bezoeken kunnen worden vergund als beloning

voor goed gedrag en werk maar niet eerder dan nadat de helft van de opgelegde straf is verstreken.

Verder bestaan er dan nog vijf grote kampementen voor personen die zijn opgepakt wegens schadelijke onachtzaamheid of slordigheden, alsmede zes kolonies waar mensen die „de weg naar verbetering” zijn opgegaan, leven onder een, naar Sovjetrussische maatstaven gemeten, draaglijk bewind. Maar hoe het ook zij, het doel van dat strafstelsel is het volledig uitbuiten van de dwangarbeiders, die immers de goedkoopste werkkrachten zijn die men zich kan denken. Voorstanders van de Sovjet-Unie kunnen in elk geval erop wijzen dat er geen sprake is van werkloosheid. Dat strookt ook geheel met het strafrecht: art. 206 van het WvS van de RSFSR stelt „straatschenderij” strafbaar en art. 209 spreekt in dat verband van

Het zich systematisch bezighouden met landloperij en bedelarij (. . .) alsmede het leiden van een andere vorm van leven zonder te werken gedurende een lange tijd.

Productieve prestaties

Het is te begrijpen dat van het omvangrijke dwangarbeiderspotentieel een niet onaanzienlijke produktie kan worden verkregen. Bovendien worden de prestaties nog verbeterd indien gebruik kan worden gemaakt van materiaal, gereedschappen en machines die, samen met de onmisbare technologie, worden geleverd door bereidwillige ondernemingen uit het vrije Westen. Reeds in 1920 gaf Lenin blijk dat te onderkennen; hij schreef aan de toenmalige volkscommissaris voor buitenlandse zaken Tsjitsjerin — die erop uit was de buitenlandse betrekkingen zoveel mogelijk te normaliseren — de volgende kenmerkende regels.

De kapitalisten en hun regeringen zullen hun ogen sluiten voor al onze activiteiten. Op deze manier worden zij niet alleen doofstom maar ook blind. Zij zullen ons kredieten ter beschikking stellen, die wij zullen gebruiken om de communistische partijen in hun landen te ondersteunen. Zij zullen ons het materiaal en de technische wetenschap leveren die wij nodig hebben. Zij zullen ons militaire apparaat opbouwen dat wij nodig hebben voor onze zegevierende aanvallen op onze gevers. Zij zullen zich in-

„Geëmancipeerden” lossen een wagon bij een kamp in de Oeral

spannen om hun eigen ondergang te bewerkstelligen.

Zo wordt momenteel met westerse kredieten en westerse technologie door dwangarbeiders gewerkt aan de aardgasleiding van Siberië naar West-Europa. Dat daarop uit het Westen geen of nauwelijks reacties zijn gekomen, is eigenlijk verbijsterend: het getuigt van een onverschilligheid die bijna karakteristiek is voor de houding van de vrije naties, die overigens al evenmin geschokt bleken toen, in april 1982, 10.000 Vietnamezen — waarvan velen het oude regime hadden gesteund in de tijd waarin de „oorlogzuchtige imperialistische” Amerikanen nog poogden de totstandkoming van de Indochinese heilstaat te voorkomen — door Hanoi aan de Sovjet-Unie werden „geleverd”.

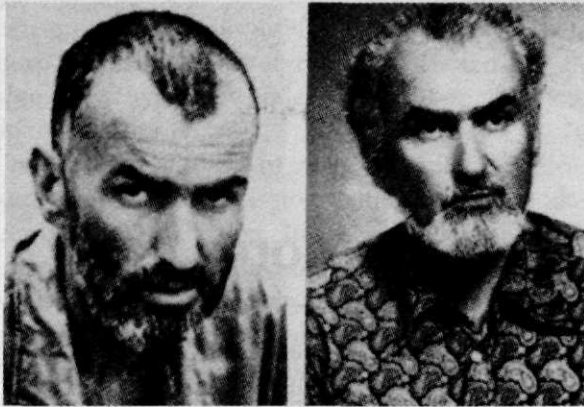
Wat de dwangarbeiders aan de aardgasleiding moeten doorstaan, kan de comfortabel gehuisveste en goed gevoede mens in het Westen zich bij lange niet voorstellen. Voor het merendeel van hen zijn er geen onderkomens, zij verblijven in spoorwagens waarin 's winters tegen een koude van dertig tot veertig graden geen enkele bescherming kan worden gevonden. Om het project te kunnen voltooien zullen volgens Russische gegevens enorme moeilijkheden moeten worden overwonnen: 150 km leiding moet worden gelegd in de

permanent bevroren grond van de toendra, 700 km door moeras, 550 km door de rotsbodemplaat van Oeral en Karpaten, 2000 km door wouden, en voorts zullen omstreeks 500 rivieren, wegen en spoorlijnen worden gekruist. Terzelfder tijd moet eveneens de BAM-spoorweg worden voltooid, een project met een lengte van 3150 km, voerende over 7 bergpassen tot 2600 m hoogte, over 3200 waterlopen en ravijnen en 16 grote rivieren, over bruggen met een totale lengte van 31 km en door tunnels van samen 15 km, waarna langs die spoorlijn niet minder dan 60 steden zullen verrijzen. Het ziet ernaar uit dat de kampen voorlopig nog meer dan genoeg empoel zullen kunnen vinden voor de ongelukkigen die in het systeem worden „doorgedraaid”!

Voeding, kleding, verzorging

Om de dwangarbeidersmachinerie in bedrijf te kunnen houden is het gewenst dat de gestraften goed worden gevoed. In het strafkamp Tjoemen, 1800 km ten oosten van Moskou, bestaat het „ontbijt” uit 200 g brood en koolsoep die, op bijzondere feestdagen of wanneer er controles worden gehouden, door aardappelsoep wordt vervangen. De „lunch” houdt in 250 g brood, soep van gedroogde aardappelen, en dunne ongezoeten brij. Als „diner” wordt 200 g brood verstrekt en dunne vissoep. Af en toe worden de gevangenen onthaald wanneer de varkens worden geslacht die zichzelf hebben gefokt: dan gaat het vlees naar de kampbewakers, en de gestraften krijgen soep die van de botten is gekookt. Verse aardappelen zijn er alleen na het binnenhalen van de oogst; als zij op zijn, worden de schillen gegeten. Komt ook aan die voorraad een einde — in de loop van de winter — dan is er alleen nog ongezoeten kool. In de lente worden de kampen bevoorrad met doorgedraaide gedroogde aardappelen en blikconserven die aan de handel zijn onttrokken.

Wie zich rekenschap geeft dat de normale mens voor lichamelijke arbeid 3100 à 3900 calorieën aan energie verbruikt, kan gemakkelijk conclusies trekken uit het gegeven dat het zogenaamde rantsoen nr 1 in een kolonie met streng regime niet meer dan 2500 calorieën bevat en het (straf)rantsoen nr 9a slechts 2100. Daaruit laat zich immers afleiden dat de gevangenen doorlopend hongeren, als gevolg waarvan hun arbeidsprestatie vermin-

Links: Avraham Shvirin na zijn ontslag uit het interneringskamp, rechts: in Israël . . . „66 jaar Sovjet-Unie . . . meer dan 60 miljoen doden” . . .

dert, hetgeen dan weer ertoe leidt dat zij op straf-rantsoen worden gezet. In die vicieuze cirkel overleven alleen de allersterksten, die echter als regel lichamelijk en geestelijk tot wrak zijn gemaakt. Weliswaar mogen de gestraften ook levensmiddelenpakketten ontvangen — onder een *algemeen bewind* drie, onder een *verzwaard regime* twee, en onder een *zwaar* dan wel *speciaal regime* één per jaar — maar die gunst wordt pas verleend nadat de helft van de straftijd is verstreken; bij de minste fout wordt hen dat voorrecht weer ontzegd. Andere vormen van straf zijn slaag, gevaarlijke werkzaamheden en hongerrantsoen, gewoonlijk gepaard met zwaar werk of eenzame opsluiting. Kleding wordt eens per twee jaar verstrekt. Speciale werkkleding krijgen alleen zij die in de winter buiten worden tewerkgesteld: vilten laarzen, gewatteerde broeken en jacks, en handschoenen. Alle anderen moeten werken in de normale gevangenenkleding. De kosten van die kleding worden als onkosten ingehouden van de toelage die per maand onder een *algemeen bewind* 7 roebel bedraagt (ca. f 25,-), onder een *verzwaard*, *zwaar* of *speciaal regime* resp. 6, 5, en 4 roebel, en in gevangnissen 3 roebel.

Volgens een daartoe opgesteld rooster hebben de gevangenen eenmaal per week toegang tot de was-

ruimte, waar echter vaak schoon of warm water ontbreekt. Altijd vormen zich lange rijen wachtenden, en het is geen zeldzaamheid als men zich genoodzaakt ziet van hetzelfde water gebruik te maken. Om de kleding te wassen, zijn de gevangenen aangewezen op een speciale waskeuken waar evenwel niet meer dan zes schrobplanken zijn zodat als noodoplossing vaak wordt uitgeweken naar de kleine fonteintjes in woonbarakken en werkplaatsen. Dat is echter verboden, en op betraping volgt straf: geen bezoek, geen pakketten; soms ook wordt de gewassen kleding genadeloos verscheurd.

Mensenrechten?

Na afloop van de Tweede Wereldoorlog werden de oorlogsmisdaden van het Derde Rijk gebrandmerkt in de Neurenbergse processen; daar werd ook de afschuw verwoord die de mensheid bevangt wanneer het gaat om de onmenselijke straf van dwangarbeid voor tegenstanders die men wenst te vernietigen. Sindsdien hebben de Verenigde Naties met grote regelmaat de dwangarbeid in felle bewoordingen veroordeeld. Desalniettemin is nog steeds geen einde gekomen aan het schenden van de mensenrechten dat in de voorbije zestig jaren in de Sovjet-Unie al ruim zestig miljoen slachtoffers in de kampen het leven heeft gekost . . . een gemiddelde van omstreeks een miljoen per jaar!

Het is huiveringwekkend dat de periode na de Tweede Wereldoorlog niet heeft geleid tot een terugdringen, maar integendeel juist tot een verder westwaarts oprukken van de kampen. In dat verband is het goed nog eens te herinneren aan wat Avraham Shvirin neerschreef in zijn hiervoren vermelde boek:

Nadat u mijn boek heeft gelezen, zult u uw kinderen niet langer kunnen vertellen dat niemand u heeft gewaarschuwd.

J. P. Tack

tweede luitenant der artillerie

Het Nederlandse VN-optreden in Korea (slot)

Actie

De eerste opdracht

Nog voor de training in Taegoe was afgelopen, moest het NDVN op pad omdat de situatie dat vereiste. De VN-troepen waren in het defensief gedrongen en trokken zich terug. Het NDVN had een enorme inzet getoond in Taegoe en aangezien velen reeds gevechtservaring hadden (Indonesië) achtte men het mogelijk het NDVN naar de 38e breedtegraad te sturen om daar de eerste opdracht te vervullen. Op 4 december vertrok het NDVN naar Soewon, een stad 30 km ten zuiden van Seoel. Daar werd de training nog op eigen initiatief hervat, maar ook moest de eerste opdracht worden uitgevoerd, en wel het doen van verkenningpatrouilles in de omgeving van Soewon. Deze patrouilles waren gericht tegen de rondzwervende guerrillero's.

Op 22 december vertrok het NDVN naar Tsjoen-gjo. Het kreeg daar de opdracht de aanvoerweg Tsjoen-gjo-Hamtsjang te beveiligen. Dat de beveiliging niet voor niets was, bleek wel toen een patrouille op 28 december zeven guerrillastrijders ontdekte: vier daarvan sneuvelden, de andere drie ontkwamen.

Er was een enorm verschil tussen de Amerikaanse en de Nederlandse manier van patrouilleren. De Amerikanen reden in hun voertuigen op de weg heen en weer. Dat die handelwijze tot moeilijkheden zou leiden, was te voorzien; menigmaal liep een patrouille in een hinderlaag, omdat de vijand in het hogere zijterrein zat, en alleen door een overmacht aan vuurkracht kon zij zich dan eruit vechten. De Nederlanders hadden in Indonesië al ervaring opgedaan in het bestrijden van de guerrilla: zij gingen het zijterrein in en van de heuvelruggen hadden de patrouilles dan een prachtig over-

zicht over het dal. Zo konden de Nederlanders effectiever tegen de guerrillastrijders optreden.

Op 2 januari ging het NDVN naar Hoengsong, 15 km ten noorden van Wonjoe, om die stad te beveiligen. Van de toestand in andere vakken dan het vak van 2 US Infdiv — de eigen hogere eenheid — was weinig bekend. Zelfs de bc kon weinig nieuws vertellen. De situatie was zeer verward. Het front golfde op en neer. Men sprak daarom al van een „jo-jo”-oorlog.

De vuurdoop

De vuurdoop is altijd een bijzonder moment voor een eenheid; daarom wordt hierna een in feite weinig zeggend gevecht vrij uitgebreid behandeld. De vuurdoop is juist zo speciaal omdat de eenheid voor het eerst onder vuur komt te liggen. Dat eerste schot op de troep luidt een geheel nieuwe episode in: de soldaat kijkt vol spanning, zijn zenuwen onderdrukkende door sterke verhalen te vertellen, naar dat moment uit; de officier vraagt zich af hoe het moreel zal blijven, hoe men zal reageren en hoeveel er zullen terugkeren.

Om meer gegevens te krijgen over de vijand werd A-cie opdracht gegeven een hinderlaag te leggen bij Tsjohyonni. Het doel was krijgsgevangenen te maken om van hen te weten te komen waar de vijand zich bevond ten oosten van 2 US Infdiv.

Om 10 uur vertrok de patrouille ter sterkte van ca. 100 man in oostelijke richting, eerst per vrachtauto tot Podongni en daarna verder te voet langs de rivier de Som naar Tsjohyonni. Tot 12 uur ging alles goed; toen stuitte de patrouille bij een knik in de rivier even ten zuiden van Tsjohyonni op vijand: een groep Chinezen was bezig de weg te ondermijnen. Het vuur werd geopend en ijlings verdwenen zij. De patrouille bezette direct de heuvelrand ten zuiden van Tsjohyonni op de zuidelijke oever. Het werd een ieder nadrukkelijk verboden de rivier

over te steken en Tsjohyonni in te gaan. Toch ging een groep achter de mijnenleggers aan. Uit het dorp werden de achtervolgers beschoten en al spoedig vielen er gewonden, waarvan er een later stierf.

Om 12.45 uur gingen vijf man, waaronder een ziekenverpleger, naar de noordelijke oever om de gewonden op te halen. Intussen bleek de vijand ten noorden van Tsjohyonni te zitten vanwaar hij uitstekend inzicht had in het voorterrein. Door zijn enorme vuurkracht werd het de Nederlanders bijzonder moeilijk gemaakt zich terug te trekken. Tot overmaat van ramp meldde de luchtwaarnemer dat een sterke vijandelijke legermacht was gesignaleerd op 3 km ten noordoosten van Tsjohyonni. Om de mannen toch nog uit het dorp te kunnen terughalen, vroeg de cc die als patrouillecommandant optrad, om 13.30 uur luchtsteun aan. In plaats daarvan kreeg de patrouille om 14 uur van hogerhand bevel terug te keren, maar de cc weigerde omdat hij eerst zijn personeel uit het dorp wilde halen. Uiteindelijk bereikte de mannen in het dorp het bericht dat zij zich moesten terugtrekken, maar dat werd steeds moeilijker, want de Chinezen begonnen ook met mortieren te schieten; een peloton keerde daarop terug naar de weg om alsnog een terugtocht mogelijk te maken. De situatie werd hachelijk en om 15 uur ging een ordonnans naar het dorp om de noodzaak van een terugtocht duidelijk te maken en te vertellen dat men koste wat kost moest terugkeren.

De gewonden werden eerst weggehaald door de dappere niet-gewonden. Helaas werden bij die acties weer enkele mensen licht gewond; de ziekenverpleger en een Katusa werden dodelijk getroffen. Gedekt door het vuur van de patrouille ten zuiden van de rivier konden de laatsten zich in veiligheid brengen, nadat zij Tsjohyonni in brand hadden gestoken. Onder dekking van de rook deden de Chinezen een tegenaanval, maar zij konden de Nederlanders niet verdrijven. Om 17 uur trok de patrouille terug met achterlating van de drie gesneuvelden. Twee uur later werd Podongni bereikt waar de gewonden in jeeps werden geladen. Om 23 uur was de patrouille terug in het bivak.

Wat ging er mis of wat deed men fout? Dééd men eigenlijk wel iets fout? Achteraf bezien, kan worden vastgesteld dat er inderdaad fouten zijn ge-

maakt, maar het waren fouten die waren te wijten aan een gebrek aan ervaring in het oorlog voeren tegen de Chinezen.

De grootste fout was het achtervolgen van enkele Chinezen door een groep onder leiding van een sergeant. Die groepscommandant was een veteraan uit Indonesië en daar kon men zich vaak uit een bepaalde positie redden door direct in de aanval te gaan tegen de guerrillero's. Maar Indonesië was Korea niet, en de Chinezen waren geen guerrillastrijders maar geregelde troepen. Daardoor liep de groep in de val en toen moest de patrouille een gevecht voeren, hetgeen niet strookte met de opdracht.

Als tweede fout moet men aanmerken de pogingen de eerste zwaargewonde te bergen. Natuurlijk moet worden getracht een gewonde te helpen, maar dat mag niet ten koste van anderen gaan. Nu eisten die pogingen in het totaal nog twee mensenlevens, terwijl de man zelf het ook niet overleefde. Bovendien werden nog zeven anderen gewond.

Behalve de lessen uit de eigen fouten leerde men ook de beperkingen van de Amerikanen kennen. Bombastisch was er verklaard dat men altijd vuursteun zou kunnen krijgen waar en wanneer men wilde; maar in de praktijk bleken noch artillerie noch tactische luchtmacht in staat de patrouille te ondersteunen toen zij erom vroeg.

De vuurdoop was, zoals altijd, een ervaring geweest; bepaald geen prettige, maar wel een leerzame. Het NDVN was met zijn neus op de realiteit gedrukt. De leus „dat doen we wel even” verdween snel. Men leerde de vijand kennen als meedogenloos, zowel voor zichzelf als voor anderen.

Enkele belangrijke gevechten

Men zal van mening kunnen verschillen over de vraag welke gevechtsacties kunnen worden geacht representatief te zijn voor het NDVN-optreden. In het streven dat optreden zo goed mogelijk te illustreren, is een keuze gedaan uit de verschillende acties die — althans naar het oordeel van de schrijver — de prestaties van het detachement in het juiste licht kunnen stellen. In het hierna volgende worden daarom de gevechten om Hoengsong, Heuvel 325, en Inje besproken.

Hoengsong, 4 - 12 februari 1951

Na het Chinese nieuwjaarsoffensief te hebben

weerstaan, begonnen de VN-troepen tegen het einde van januari weer aan de opmars, die redelijk voorspoedig verliep. Om in het oostelijke deel van het front twee vijandelijke legerkorpsen ernstige verliezen toe te brengen, moesten X US Lk en III ROK Lk de operatie „Round Up” uitvoeren, inhoudende een omvattende aanval door twee ROK-divisies op Hongtsjon.

Er vond een algehele reorganisatie plaats binnen X US Lk, waardoor 38 RI een bataljon ter ondersteuning aan 8 ROKdiv moest afstaan. Om dat verlies te compenseren werd het NDVN naar voren geroepen. Zo belandde het NDVN op 4 februari in Hoengsong.

Op 5 februari begon operatie „Round Up”. Doordat men methodisch te werk ging, vlotte de aanval niet. Bovendien bleken er enkele zwakke punten te zijn en wel:

- de linkervleugel van de oprukkende eenheden was nauwelijks gedekt;
- Hoengsong was slecht bezet;
- de vijand concentreerde troepen van de westkust aan de oostkust; de juiste plaats en sterkte daarvan waren onbekend.

De taak van het NDVN was positie te kiezen bij Hoengsong om de wegen naar het zuiden af te sluiten. Daartoe betrok het een stelling op de zuidelijke oever van de Twinnan Moel.

Van 5 tot en met 11 februari was het rustig in Hoengsong. Er was geen contact met de vijand. Slechts in de verte hoorde men schieten; maar in de nacht van 11 februari begonnen de Chinezen een hevig offensief. Twee Chinese legers (het 40e en het 66e) en een Noordkoreaans legerkorps stortten zich op drie ROKdivisies en de ondersteunende Amerikaanse eenheden. Georganiseerd verzet was onmogelijk. Toch probeerden de Amerikanen er het beste van te maken en al vechtend trokken de troepen terug, waardoor 1-38 RI en 3-38 RI werden verenigd, ook al waren zij compleet omsingeld. Een hulpcolonne, uitgestuurd om de belegerden te ontzetten, werd uiteengeslagen.

De taak van het NDVN was nu het openhouden van de wegen voor de terugtrekkende troepen. Dat de situatie onduidelijk was, bleek wel toen lkol Den Ouden bij het regiment navraag deed naar de stand van zaken: de regimentscommandant wist niet eens dat de beide voornoemde bataljons bijeen waren.

De eerste overlevenden druppelden om 14 uur binnen. Zij moesten door naar Wonjoe, waar 38 RI opnieuw in stelling zou komen. Het NDVN moest de terugtocht dekken en mocht pas vertrekken als de laatste onderdelen van het regiment door Hoengsong zouden zijn gepasseerd.

Om 15.30 uur werd het NDVN ook in de strijd betrokken. Enkele mortiergranaten vielen in de stelling, waar twee Nederlanders sneuvelden. Om het gros van 38 RI uit zijn benarde positie te halen, ging nog een hulpcolonne naar de omsingelde troepen. De ene na de andere wegversperring moest worden opgeruimd. Na hevige strijd konden 1-38 en 3-38 uitbreken en over de Twinnan Moel op Wonjoe terugtrekken.

De taak van het NDVN werd steeds moeilijker, want men kon naarmate het later werd, nauwelijks nog vriend van vijand onderscheiden. Bovendien moesten de terugtrekkende troepen ook achter het NDVN wegversperringen opruimen om Wonjoe te bereiken. Het NDVN moest nog even volhouden en zou daarna ook het gevecht kunnen afbreken. Iedereen was al gereed om te vertrekken, de voertuigen stonden al beladen. *Het was 21.10 uur op 12 februari 1951.* Uit het oosten kwamen soldaten over de weg naar de stellingen van de oostie. De wacht, die zoals iedereen gespannen was, opende het vuur, maar stopte snel toen hij de groep „don't shoot, ROKs” hoorde roepen. Direct daarop vloog een voertuig met tlvs in brand. De verdedigers realiseerden zich toen dat het Chinezen waren.

De staf bleef echter onwetend van dat alles, evenals de beide tirailleurcompagnieën. Pas toen de transportofficier lijkkleek de cp binnenrende (hij had net het voertuigenpark gecontroleerd) en schreeuwde dat de Chinezen op rechts waren doorgebroken, besefte men bij de staf dat er iets mis was.

Lkol Den Ouden, die buiten het schieten had gehoord en gezien, gaf B-cie opdracht een peloton te sturen om de stafcie te steunen. Daarna ging de staf naar buiten om meer inzicht te krijgen in de situatie. Men bevond zich te midden van Chinezen. Lkol Den Ouden werd vrijwel onmiddellijk door een scherf van een handgranaat dodelijk getroffen. Ook de S-3, majoor Tack, werd gewond. Toch wist hij nog de telefoon te bereiken en de A-cie opdracht te geven stand te houden. B-cie „hing in de lucht” en kreeg daarom bevel met de rechter-

vleugel te zwenken tot de aanleuning aan de stafcie werd bereikt. Daarna viel de verbinding uit. De strijd was ongelijk.

Het peloton van B-cie kwam pas om 21.30 uur aan bij de stafcie, toen de strijd al was gestreden. Toch kon het nog twee gewonden, waaronder de S-4, kapitein Linzel, en drie niet-gewonden vinden en afvoeren.

In strijd met de opdracht van de S-3 besloot kapitein Van 't Veer, cc van de A-cie, zijn eenheid terug te trekken. Hij gaf dit door aan de B-cie en de ostcie. Kapitein De Vries, cc van de ostcie, die in de veronderstelling verkeerde dat hij waarnemend bc was daar de bc en diens plaatsvervanger er niet waren en hij de oudste in rang was, wilde dat de A-cie ter plaatse zou blijven, maar toen hij hoorde dat de A-cie al om 21.45 uur op pad was gegaan, achtte hij het niet verstandig de compagnie op te dragen naar haar stellingen terug te keren. Dientengevolge moesten nu echter ook de B-cie en de ostcie terug, omdat hun rug niet langer gedekt was.

De reden voor het terugtrekken van de A-cie was, aldus later de cc, dat zijn opdracht, te wachten tot de laatste Amerikaanse eenheid voorbij was, was vervuld. Hij negeerde evenwel een opdracht van de S-3. Langer stand houden zou echter alleen maar tot gevolg hebben gehad dat ook de A-cie in de rug zou zijn aangevallen, want de Chinezen waren al in Hoengsong.

De B-cie verkeerde intussen in een hachelijke positie. De rug was ongedekt; men wist niet dat de A-cie weg was, en evenmin dat kapitein De Vries het bevel over het detachement op zich had genomen. Bovendien besepte de B-cie niet dat er een omsingeling dreigde. In alle rust verzamelde kapitein Clumpkens zijn mannen en in colonne ging de compagnie op weg. Om 23 uur ontmoette zij het peloton dat was teruggekeerd uit Hoengsong. Toen werd de situatie duidelijk: men was bijna omsingeld en behalve vijand was er geen enkele eigen eenheid ten noorden van de Am Moel.

Toen de B-cie Hoengsong bereikte, kwam zij onder hevig vuur. Met behulp van twee tanks, die eerder waren aangehouden, en vierlingmitrailleurs baande de B-cie zich een weg tot zij uiteindelijk de Am Moel bereikte.

De ostcie zou om 22.30 uur een half uur na de B-cie vertrekken, maar juist op dat moment begonnen de Chinezen met een aanval. Deze werd afge-

slagen en met meenemen van de zware wapens kon de ostcie ontkomen. Nog eerder dan de B-cie bereikte zij de Am Moel.

De restanten van het NDVN verzamelden zich in Wonjoe. Het NDVN had door zijn dappere optreden het terugtrekken van vele Amerikanen mogelijk gemaakt. De prijs was echter hoog. In totaal had de actie bij Hoensong 17 doden gekost, waaronder de bc en de dominee, en 37 gewonden, waaronder S-3 en S-4, verbindingsofficier, transportofficier en commandant stafcie. Het was een „zwarte dag” voor het NDVN.

Heuvel 325, 13 - 16 februari 1951

Aangeslagen trok 2 US Infdiv terug naar Wonjoe en hoewel de vijand niet direct achtervolgde, was er geen tijd om de gehavende eenheden uit de lijn te nemen. Wonjoe was namelijk van vitaal belang. Als die sleutelpositie zou verloren gaan, zou het hele 8e Leger in gevaar komen. Ook zwaar gehavende eenheden moesten dus opnieuw in de strijd worden geworpen.

Ook het NDVN, dat zeer zwaar had geleden, moest weer aantreden. Eerst diende er te worden gereorganiseerd. Majoor W. D. H. Eekhout, de plaatsvervangende bc, werd bc, de S-2 werd tevens S-3 en c-onhpel werd tevens S-4.

Na een summiere verkenning werd een plan voor de verdediging opgesteld. De B-cie zou op links komen en de A-cie op rechts. De te verdedigen lijn liep over heuvel 325, een punt van vitaal belang omdat men van daar goed zicht had op Wonjoe. De ostcie en de stafcie moesten de cp beveiligen die ten zuidoosten van heuvel 325 lag.

Het terrein was bijzonder heuvelachtig en het was moeilijk zich te oriënteren; alles leek op elkaar. Daardoor ontstond een enorme fout. De A-cie betrok namelijk stellingen op een lijn die 600 m ten zuidoosten van heuvel 325 lag. De B-cie, die pas 's avonds om 18 uur haar stellingen betrok, had daardoor een open rechterflank. Ondanks waarschuwingen van een der pelotonscommandanten, dat men niet op de juiste heuvel zat, meende c-A-cie dat zijn compagnie toch goed lag. De bc werd niet ingelicht, als gevolg waarvan opheldering uitbleef.

Intussen had de vijand zich opnieuw gegroepeerd en trok verder zuidwaarts. Alhoewel een patrouille van de A-cie al om 16 uur contact kreeg met

Chinezen, bleef dat feit onbekend bij de staf, waardoor men ten onrechte meende dat de vijand nog enkele kilometers verwijderd was.

In de nacht van 13 op 14 februari vielen de Chinezen om 3.45 uur aan in een sector ten oosten van het NDVN. De daar ontstane penetratie werd echter hersteld. Bij het NDVN bleef het rustig, maar er dreigde gevaar. Geluidloos slopen Chinezen naar de B-cie. Om 7.10 uur op 14 februari vielen zij aan. Na een half uur moest de B-cie terug; zij betrok opnieuw stellingen op de volgende heuvelrug. De terugtocht verliep in wanorde. Pas na 11 uur lag de compagnie in haar geheel op de heuvelrug. Dank zij artillerie- en mortiervuur van 2-38 RI had men voldoende tijd gehad om zich terug te trekken. Heuvel 325 was verloren. De Chinese voorhoede had er bezit van genomen. In de loop van de ochtend werden de vakgrenzen wat verschoven en 38 RI kreeg versterking van een compagnie van 187 A(irborne) R(egimental) C(ombat) T(eam), de bekende Rangers. Bij het NDVN lag de A-cie nog steeds in haar oorspronkelijke opstelling, de B-cie kon in reserve worden gehouden.

Om de tactisch belangrijke heuvel 325 weer in handen te kunnen krijgen, moest op korte termijn worden gehandeld want de Chinese hoofdmacht was al in aantocht. De aanval moest worden uitgevoerd door 2-38 RI, het NDVN, en de Rangers. Om 16 uur gingen twee pelotons van de A-cie op weg om samen met twee pelotons Rangers de aanval in te zetten, die zou worden gesteund door de daartoe aangevraagde directe luchtsteun. De jachtbommenwerpers vielen aan op het aanvalsdoel, heuvel 325, maar plotseling voltrok zich een drama: de vliegtuigen richtten hun aanvalsactie tegen de vier eigen pelotons. Ondanks alle noodsignalen herhaalde zich dat nog tweemaal. De gecombineerde Nederlands-Amerikaanse formatie werd volledig uiteengeslagen; het NDVN verloor twee doden, negen gewonden en vijf man met shock, terwijl het moreel van de overigen danig was aangetast.

Intussen werd heuvel 325 heroverd door de Amerikanen van 2-38 RI, maar hun positie was gevaarlijk. Er kon slechts een zwakke verdedigingslinie worden ingericht. Daarom moest het NDVN de Amerikanen gaan steunen door een deel van de frontlijn over te nemen. Het NDVN had al veel geleden en als noodoplossing werden twee pelo-

tons geformeerd uit personeel van de ostcie en schrijvers, koks en administrateurs. Verder kon nog één peloton van de B-cie meegaan. De aldus gevormde „afdeling” werd eerst uitgerust met geweren en vertrok om 21.30 uur in het voetspoor van het peloton van de B-cie, dat vooruit was gezonden. Met deze „afdeling” gingen tevens twee mortierwaarnemers mee. Een verzwakt peloton van de A-cie werd op de voorhelling doorschreden, en al spoedig werd contact gemaakt met het vooruit gezonden peloton. Vlot werden daarna de Rangers afgelost.

Kort na middernacht bestormden de Chinezen heuvel 325 en verdreven de Amerikanen die in verwarring terugtrokken en zo goed mogelijk door de Nederlanders werden opgevangen. Toen dezen daarop zelf ook onder vuur kwamen, gingen zij — ondanks anders luidende bevelen — toch ten aanval, gesteund door de mortieren. Hoe dapper er ook werd gevochten, die aanval werd afgeslagen. Majoor Eekhout gaf daarop bevel de aanval te hervatten, gecoördineerd met 2-38 RI. Om 3.45 uur begon de beschieting, en onder dekking daarvan trachtten vijftien man de top te bereiken. Op 250 m werden zij tot staan gebracht en er zat niets anders op dan terug te trekken.

Hoewel hij beseftte dat hij van zijn mannen eigenlijk iets bovenmenselijks eiste, gaf majoor Eekhout toch bevel nog eenmaal opnieuw aan te vallen. Daarbij zouden de mortieren met fosforgranaten schieten om de Chinezen uit hun schuttersputten te verdrijven. Nadat het verzwakte peloton van de A-cie zich ook bij de afdeling had gevoegd, begon om 6 uur, een uur voor zonsopgang, de verplaatsing naar de uitgangsstelling; dat zou de laatste kans zijn.

Om 6.15 uur begonnen de mortieren met hun leidende beschieting; zij braakten hun dodelijke lading op de top van de heuvel waar de Chinezen zich hadden genesteld. De uitwerking was verschrikkelijk. Dank zij die vuursteun slaagde een aantal van de verwoed vechtende aanvallers erin een dode hoek te bereiken waar het vuur van de verdedigers hen niet kon deren. Na uit die dekking een serie handgranaten te hebben geworpen, stormden luitenant Anemaat en zijn ordonnans de heuvel op. Dat voorbeeld deed ook de anderen volgen. Om 7.05 uur was de consolidatie op de top voltooid, en om 8.30 uur kwam het restant van de B-cie de „afdeling” aflossen.

De gevechtshandelingen op en om heuvel 325 hadden de waarde bewezen van het NDVN, dat ondanks fysieke inspanningen en morele klappen toch de flexibiliteit toonde een vitale heuvel tot driemaal toe aan te vallen. Volkomen verdiend werd dan ook aan het NDVN de *Distinguished Unit Citation* toegekend voor Hoengsong en Wonjoe. De uitreiking vond plaats op 9 augustus door generaal James A. van Fleet.

De acties hadden echter ook hun tol geëist: 9 doden, 17 gewonden en 1 vermiste. Bovendien was heel wat materieel verloren gegaan.

Het 8e Leger hervatte op 21 februari zijn opmars (operatie Killer). Deze duurde tot 22 april.

Inje, 29 mei - 8 juni 1951

Na Hoengsong en heuvel 325 kreeg het NDVN van 22 februari tot 9 april gelegenheid te herstellen van de klappen die het had opgelopen. Het kreeg een bewakingsopdracht achter het front en was tevens Lk-reserve. Tijdens die rust was er tijd voor ontspanning, oefening en aanvulling van materieel (vooral wapens en verbindingsmiddelen) en personeel (als eerste aanvulling kwamen op 21 maart negentien man bij het NDVN).

Van 9 april af kreeg het NDVN weer taken aan het front; onder andere werd veelvuldig deelgenomen aan de verdediging tussen het Hwatsjonreservoir en Hongtsjon.

Op 22 april begon het eerste Chinese lenteoffensief. De nieuwe tactiek daartegen was: terugtrekken en zo de aanval laten uitrollen, waarna een tegenaanval de vijand zou terugwerpen. Die tactiek was er ook de oorzaak van dat het NDVN door een haperende bevoorrading, gevolg van het steeds maar weer terugtrekken, twee dagen geen eten kreeg („Hongertocht”, 28 en 29 april).

Op 29 april liep de Chinese aanval vast, maar op 16 mei begon het tweede lenteoffensief. Dat duurde slechts een week. Toen sloegen de VN-troepen terug.

Het plan was via Hongtsjon, Hangye, Inje en Kansong de kust te bereiken, met de bedoeling door deze omvattende beweging grote aantallen Chinezen af te snijden. Op 24 mei begon de tegenaanval. De vijand had echter de bedoeling begrepen en kon massaal ontsnappen.

Op 25 mei arriveerde de lang gewenste C-cie. Het NDVN was nu eindelijk een compleet bataljon.

Het trok via Hyonni naar Inje, waar het op 29 mei arriveerde. Daar kreeg het de opdracht een sector ten oosten van Inje te verdedigen tegen de communistische troepen die blijkbaar van plan waren de opmars tot staan te brengen en zelfs Inje te heroveren. Neveneenheden van het NDVN waren ter rechterzijde 2-23 RI en links het Franse bataljon.

Het NDVN richtte zich ter verdediging in met twee compagnieën voor — de C-cie links en de B-cie rechts — en een cie rechts achter als een soort reserve; dat was de A-cie. De mortieren kwamen bij de bats op, de andere wapens van de oostcie werden verdeeld over de voorcompagnieën. Op 30 mei werden de stellingen betrokken. Door vijandelijk mortiervuur raakten zeven man gewond, maar om 21 uur was de positie gereed voor de verdediging. In de loop van de nacht was het onrustig, en de Fransen kregen een aanval te verduren. Om 4 uur op 31 mei vielen de Chinezen — delen van het 20e Leger — aan op het tweede en het derde peloton van de B-cie, die daardoor uit hun stellingen werden verdreven evenals het derde peloton van de C-cie. Ook de rechtergroep van het eerste peloton van de B-cie moest zijn positie op heuvel 549 prijsgeven en terugvallen op 2-23 RI; de beide andere groepen van dat peloton bleven zitten, omringd door de Chinezen.

De cc van de B-cie meldde dat zijn compagnie van de heuvelkam was verdreven en kreeg opdracht samen met de A-cie een tegenaanval te doen. 2-23 RI gaf door dat de verdreven bezetting van heuvel 549 daar was aangekomen en daarop openden de mortieren het vuur op de vroegere stellingen van de B-cie, waar zich nu de vijand bevond. Dat verhinderde de vijand door het gat op te dringen, maar betekende tevens de beschieting van eigen troepen, namelijk de twee achtergebleven groepen. De C-cie viel intussen met een versterkt peloton uit het noorden aan en trachtte zo de bres te verkleinen. Om 5.50 uur zetten het tweede en derde peloton van de B-cie en het derde van de A-cie de tegenaanval in. Spoedig wisten zij de heuvelkam te bezetten en daar te consolideren. Plotseiling vielen twaalf granaten op het peloton van de A-cie, waardoor enkele mannen sneuvelden en er gewonden vielen. De herkomst van die granaten is tot nu toe onbekend gebleven, hoewel velen geloven dat het „eigen” granaten waren.

Tot 9.30 uur vuurde de vijand op de Nederlanders, maar daarna staakte hij het vuur. De eerste door-

braakpoging was verijdeld. Het NDVN had zijn waarde opnieuw bewezen. Hier bleek pas hoe belangrijk een reserve was. De aanval kostte het NDVN 14 doden, 26 gewonden en 1 krijgsgevangene.

Om 12 uur werd de sector van het NDVN iets naar het noorden verschoven. Het NDVN had toen de C-cie op links, met mitrailleurs van de oostcie en een peloton tanks; de A-cie op rechts, en daartussen een peloton van de B-cie; de rest van de B-cie was reserve.

Op 1 juni om 4.40 uur kwam de tweede aanval. Opnieuw vielen granaten op de stellingen van het NDVN, ditmaal zonder twijfel van de eigen artillerie. De aanval kostte nu zes doden en zes gewonden. Op 2 juni volgde nog een aanval, echter minder fel dan de vorige twee: blijkbaar geloofden de Chinezen zelf niet meer in een doorbraak. Het detachement leed geen verliezen.

Op 3 juni nam een ROK-regiment de plaats van het NDVN over. Op 8 juni ging het NDVN naar Sinjomal bij Hongtsjon als legerkorpsreserve.

Mede dank zij het NDVN was een Chinese doorbraak verijdeld. Dat kostte echter 20 doden, 32 gewonden en 1 vermiste. De derde tirailleurcompagnie had haar waarde bewezen; het NDVN had dank zij de reserve het ontstane gat kunnen dichtten. Eigenlijk had men van het begin af met drie tirailleurcompagnieën moeten optreden.

De bestandsbesprekingen en de wapenstilstand

De bestandsbesprekingen tussen de bevelhebbers van beide kampen begonnen pas medio 1951. Daarvoor waren er echter al pogingen geweest om de oorlog te beëindigen. De Algemene Vergadering van de VN had herhaalde oproepen aan Noord-Korea gedaan, de strijd te staken. Op 14 december 1950 stelde de Algemene Vergadering een staakt-het-vurencommissie in met de bedoeling te onderhandelen met de autoriteiten van Noord-Korea en China. Op voorstellen van die commissie werd echter negatief gereageerd. China kwam met een eisenpakket dat de tegenpartij eerst diende in te willigen alvorens de onderhandelingen konden beginnen. Die eisen waren:

1. de VN moeten zich terugtrekken uit Korea;
2. de VS moeten zich terugtrekken uit Korea;
3. de Westerse herbewapening moet stoppen;

4. de Volksrepubliek China moet worden erkend.

De VN dachten niet eraan deze eisen in te willigen. Zij hoopten dat het 8e Leger China tot rede kon brengen; maar met dat leger ging het niet best, het moest terugtrekken.

Omdat het Chinese nieuwjaarsoffensief zoveel succes had, legde China de oproep van de Algemene Vergadering van 13 januari 1951 de strijd te staken, naast zich neer en deed, verblind door succes, een tegenvoorstel, namelijk een conferentie van zeven landen (drie westerse, twee communistische, en Egypte en India) te houden, zònder een staakt-het-vuren. Dat was te veel voor de VN. Zij schaarden zich achter de politiek van de VS, uit een sterke positie te onderhandelen, en bovendien werd (op 1 februari 1951) een resolutie aangenomen waarin China als agressor werd bestempeld.

Tot medio juni waren er nog grote offensieven. De strijd kostte de communistische legers ontstellend veel verliezen, waarschijnlijk rond een miljoen man; Noord-Korea was een grote ruïne geworden. China zag in, dat het VN-leger niet de mindere was. Het Chinese „Bevrijdingsleger” had de overwinning niet kunnen behalen. Het werd hoog tijd om te onderhandelen, al was het alleen maar om tijd te winnen.

Noch China, bang zijn gezicht te verliezen, noch de VN, in de veronderstelling dat een nieuw voorstel weer zou worden afgewezen, deden de eerste stap. Met behulp van een „buitenstaander” werd de impasse doorbroken: op 23 juni 1951 deed Jacob Malik via de radio een voorstel, te komen tot onderhandelingen. Een latere verklaring maakte duidelijk dat het daarbij niet politieke, maar uitsluitend militaire zaken betrof.

Op 29 juni zond generaal Ridgway een uitnodiging aan de Chinese opperbevelhebber om de onderhandelingen te houden op het Deense hospitaalschip „Jutlandia” in de haven van Wonsan. Twee dagen later kwam het antwoord: China wilde wèl onderhandelen, maar alleen in Kaesong.

Op 10 juli kwamen de beide partijen bijeen: de VN-delegatie onder admiraal Joy, de communistische onder luitenant-generaal Nam-II. Wie meende dat er nu spoedig een einde aan de strijd zou komen, kwam bedrogen uit. Al van het begin waren er tegenstellingen en men vertrouwde elkaar niet. De communisten maakten van de onderhandelingen een enorme propagandacampagne door de

VN-delegatie op kinderachtige wijze te pesten. Bepaalde standpunten liepen ook uiteen.

De communisten verlangden:

- 38e breedtegraad als demarcatielijn en een gedemilitariseerde zone als basisvoorwaarde voor een staakt-het-vuren;
- terugtrekking van alle buitenlandse troepen uit Korea.

De VN daarentegen eisten:

- staking van alle vijandelijkheden en de verzekering dat deze niet zullen worden hervat;
- overeenstemming over een gedemilitariseerde zone tussen de beide Korea's.

Op 26 juli werd de agenda opgesteld:

1. aanvaarding van de agenda;
2. vaststelling van een demarcatielijn en een gedemilitariseerde zone;
3. regeling voor een staakt-het-vuren en samenstelling van een toezicht houdend orgaan;
4. regeling over de krijgsgevangenen;
5. aanbevelingen aan de regeringen van Noord- en Zuid-Korea, een politieke conferentie te houden teneinde een oplossing van het Koreaanse probleem te vinden.

Het tweede agendapunt gaf direct problemen. De VN vonden de 38e breedtegraad niet te verdedigen en wilden als demarcatielijn de frontlijn zoals die was op het moment van de ondertekening. De besprekingen waren weinig boeiend en hadden geen resultaat. Na een klacht van China over een luchtaanval op Kaesong door VN-vliegtuigen werden de onderhandelingen afgebroken op 23 augustus. Direct daarop opende het VN-leger een nieuw offensief. Men had intussen geleerd dat China alleen de „taal der wapenen” begreep. Na twee maanden wensten de communisten weer te onderhandelen. De VN waren daartoe bereid, maar wilden alleen op een neutrale plaats verdergaan: zij hadden genoeg van de propaganda-acties in Kaesong. Er werd besloten Panmoenjon te gebruiken, en op 24 oktober werden de besprekingen hervat. Na langdurige besprekingen werd eindelijk een tijdelijk akkoord bereikt. De demarcatielijn werd voor 30 dagen bepaald. Op 27 november trad de „Little armistice” in werking; maar de 30 dagen verstreken zonder dat de andere punten werden geregeld en op 27 december ontbrandde de strijd

weer. De communisten hadden handig gebruik gemaakt van de verminderde militaire druk, enorme verdedigingsstelsels gebouwd en reserves aange-trokken.

In Panmoenjon was men ook begonnen de punten 3 en 4 te bespreken, maar ook daar lagen de ideeën ver uiteen. Inzake punt 3 wilden de VN be-vriezing van de toestand, geen versterking; en de communisten een toestand waarbij wèl verster-king mogelijk zou zijn. Beide partijen wilden een commissie van toezicht, maar waren het niet eens over de leden. De VN wilden Zweden, Zwitser-land en Noorwegen; de communisten wilden Po-len, Tsjechoslowakije en de Sovjet-Unie. Uitein-delijk werden Noorwegen en de Sovjet-Unie van de lijst geschrapt.

Omdat de VN niet wilden dat er tijdens het be-stand vliegvelden zouden worden aangelegd of hersteld (men had aanwijzingen dat er verpakte toestellen bij gehavende vliegvelden stonden) en omdat men het niet eens kon worden over het aan-tal troepen, dat mocht worden vervangen — VN: 35.000, communisten: 5000 — liepen de onder-handelingen op dit punt vast.

Bij punt 4 stelden de VN zich op het standpunt van vrijwillige repatriëring van de krijgsgevangenen, de communisten wensten daarentegen een repa-triëring zonder uitzonderingen. Bovendien liepen de lijsten van het aantal krijgsgevangenen dat Chi-na had, enorm uiteen in vergelijking met eerdere uitspraken (ca. 50.000). China antwoordde dat die verschillen waren ontstaan doordat het krijgsge-vangenen „aan het front” zou hebben vrijgelaten! (waarschijnlijk is echter dat de ROKs, die het grootste deel van de vermisten vormden, waren gedwongen in het KVL te dienen).

Ten slotte liepen de onderhandelingen op alle punten vast. Alleen punt 5 was nog niet behan-deld. Van 3 tot 17 februari werd dat punt bespro-ken. Uiteindelijk kwam men overeen dat binnen drie maanden na de ondertekening van het wapen-stilstandsverdrag een politieke conferentie moest worden gehouden om zowel de terugtrekking van alle buitenlandse strijdkrachten als het Koreaanse probleem te regelen.

Op 28 april 1952 deed admiraal Joy een „laatste aanbod”, dat in zijn geheel moest worden geac-cepteerd of afgewezen:

- tijdens het bestand mochten wèl vliegvelden worden aangelegd;

— voor krijgsgevangenen zou vrijwillige repatriëring gelden.

Dat aanbod werd afgewezen: China wilde tijd winnen. Op het gevangeneiland Koje waren namelijk communistische agenten geïnfilteerd en op 7 mei werd de kampcommandant gegijzeld. Dat gaf de communisten weer brandstof voor de propagandamachinerie.

Op 22 mei werd Joy vervangen door generaal-majoor Harrison. Tot september werd er weinig anders gedaan dan schelden. De communisten beschuldigden de troepen van de VN van het gebruik van bacteriologische middelen en om de wereld bewijzen te geven, werden piloten gedwongen tot bekentenissen.

De rode propaganda had echter een averechtse uitwerking: de VN namen een flinkere houding aan en de militaire druk werd vergroot. Bommenwerpers begonnen hun „round-the-clock“-bombardeerten, onder andere op de krachtcentrales aan de Jaloe. Bovendien werden 27.000 gevangenen genomen burgers, die niet meer naar Noord-Korea wilden terugkeren, vrijgelaten.

Een communistisch herfstoffensief had geen succes en generaal Clark, sinds 7 mei opperbevelhebber, wenste een einde te maken aan „de onderhandelingscomédie“: op 8 oktober werden de onderhandelingen plotseling afgebroken.

In de VS was inmiddels Eisenhower tot president gekozen. Hij wilde de lijn, die Truman had gevolgd, blijven voortzetten.

Om de onderhandelingen weer op gang te brengen deed India eind november een voorstel betreffende punt 4, dat op het volgende neerkwam:

- vrijwillige repatriëring;
- over non-repatrianten zou op de vredesconferentie worden beslist.

Hoewel niet geheel tevreden, stemden de VS toch voor dat voorstel, en op 3 december werd het aangenomen in de Algemene Vergadering. Twee weken later verwierpen China en Noord-Korea het echter. Tot februari 1953 bleef het stil aan de onderhandelingsstafel.

Om de militaire druk te vergroten, gaf Eisenhower op 2 februari de Zevende Vloot opdracht uit de Straat van Formosa weg te gaan, zodat de Chinese oostkust werd bedreigd door de troepen van Tsjang Kai-sjek.

De VN trachtten de onderhandelingen weer te be-

ginnen door op 22 februari een voorstel te doen betreffende de uitwisseling van zieke en gewonde krijgsgevangenen, maar de tegenpartij reageerde niet. Op 5 maart stierf Stalin. De communistische wereld was geschokt. Het ijs leek gebroken, toen China op 28 maart instemde met het voornoemde voorstel en tevens verklaarde de onderhandelingen te willen hervatten. Op 11 april werd de overeenkomst ondertekend en van 20 tot en met 26 april werd „Little Switch“ uitgevoerd.

Op 27 april werden de onderhandelingen hervat. De VN hielden vast aan hun standpunt over punt 4. De communisten hadden hun standpunt aangepast: de non-repatrianten moesten naar een neutraal land.

Nu alles goed leek te gaan, begon president Syngman Rhee moeilijkheden te maken. Hij had maar één doel voor ogen: een verenigd Korea. Een wapenstilstand zou hem dus slecht uitkomen. Hij had twee hoofdbezwaren, en wel:

1. na het bestand zouden er Chinezen in Korea blijven;
2. non-repatrianten moesten naar een neutraal land.

Op 7 mei diende de communistische delegatie een nieuw voorstel in, waarbij de non-repatrianten in Korea konden blijven. De VN hadden nog vragen ter verduidelijking. Syngman Rhee verwierp echter alles en, hoewel Clark probeerde hem over te halen, weigerde hij mee te werken.

Op 8 juni werd tussen de VN en de communistische delegatie een akkoord bereikt. Dat hield in:

- vrijwillige repatriëring;
- non-repatrianten konden, na vier maanden te hebben geweigerd terug te keren, zich vestigen in een land naar eigen keuze.

(De regeling was weliswaar iets ingewikkelder, maar het resultaat was zoals hierboven beschreven).

Nu moest alleen nog de bestandslijn, die op 27 november 1952 was bepaald, worden bijgesteld! China opende echter een offensief, waardoor de frontlijn weer iets verschoof. Misschien was dat ook bedoeld om druk uit te oefenen op Syngman Rhee.

Op 17 juni werd de bestandslijn bepaald. Eisenhower wenste Rhee's medewerking, en wilde Robertson, de onderminister van buitenlandse za-

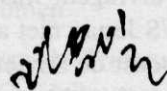

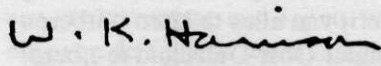
KIM IL SUNG
 Marshal, Democratic
 People's Republic
 of Korea
 Supreme Commander,
 Korean People's Army

PENG TEH-HUAI
 Commander,
 Chinese People's
 Volunteers

MARK W. CLARK
 General, United States
 Army
 Commander-in-Chief,
 United Nations
 Command

PRESENT

NAM IL
 General, Korean People's Army
 Senior Delegate,
 Delegation of the Korean People's
 Army and the Chinese People's
 Volunteers

WILLIAM K. HARRISON, JR.
 Lieutenant-General, United States
 Army
 Senior Delegate,
 United Nations Command
 Delegation

ken, naar Seoel sturen. Op 18 juni om 6 uur ont-snapten 27.000 krijgsgevangenen, dank zij een door Rhee georganiseerde uitbraak, waaraan zowel de politie als de burgerij meewerkten. Zoals te verwachten, was China woest en op 20 juni werden de besprekingen afgebroken. De VS waren ook kwaad en dreigden de steun aan Zuid-Korea te stoppen. Na vele gesprekken met Robertson stemde Rhee ten slotte in, onder voorwaarde dat de VS Zuid-Korea na de wapenstilstand zouden blijven steunen, zowel economisch als militair.

Op 10 juli werden de bestandsbesprekingen her-vat om de laatste zaken te regelen. Dat de Chinezen nog een offensief begonnen, deerde niemand meer. Op 27 juli om 10 uur werd door beide delegaties te Panmoejon de wapenstilstand onderte-kend (zie de hierbij afgedrukte reproductie). Om 22 uur trad het staakt-het-vuren in werking.

De wereld was opgelucht, maar er was elders al-weer een nieuw strijdtoneel: Indo-China.

Van 5 augustus tot begin september werden de krijgsgevangenen uitgewisseld („Big Switch”). Een politieke conferentie is nooit gehouden. Direct na de wapenstilstand begon Noord-Korea te versterken, hoewel dat was verboden; de pro- testen van de neutrale commissie van toezicht (Zwitserland, Zweden, Polen en Tsjechoslowa- kije) werden echter weggewuifd door de twee communistische leden van de commissie.

Vrede is er ook nu nog niet. Nog steeds is er slechts een wapenstilstand: het drama duurt voort.

De politieke achtergronden

De tijd waarin een oorlog om zuiver militaire re- denen werd gevoerd, is reeds lang voorbij. Tegen- woordig zijn er bijna alleen nog maar politieke motieven om een oorlog te doen ontbranden. De Koreaanse Oorlog was op die regel geen uitzonde- ring. Ook die werd om politieke redenen gevoerd. Vooral de twee supermogendheden, de VS en de Sovjet-Unie speelden op politiek niveau een grote rol.

Om het politieke denken van beide landen te be- grijpen, moet men in aanmerking nemen in welke tijd dat denken zich afspeelde.

De VS waren als overwinnaar uit de Tweede We- reldoorlog gekomen, zowel militair als econo- misch. Zij hadden in Europa en in Azië een be- hoorlijke invloed. Alleen zij bezaten atoomwa- pens (tot 1949). Zij zagen de Sovjet-Unie als hun grote vijand en wilden die onschadelijk maken door een cordon te vormen van landen om de SU; dat was de zogenaamde containmentpolitiek. Acheson, de minister van buitenlandse zaken, had op 12 januari 1950 gezegd dat Korea búten de Amerikaanse verdedigingsgordel viel. Dat was een blunder, want daardoor leek een vacuüm te

ontstaan dat de communisten snel wilden opvullen.

In West-Europa was men, dank zij de Marshallhulp die de VS gaven, aan het bekomen van de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog. In 1949 werd de NAVO opgericht, die was bedoeld als defensief verbond tegen de communistische agressie en expansie. De Sovjet-Unie was alleen militair gezien als overwinnaar uit de Tweede Wereldoorlog gekomen; economisch had zij gebrek aan allerlei zaken. Zij weigerde om politieke redenen Marshallhulp en herstelde langzaam van de oorlog door de eigen burgerij van alles te laten ontberen en door in het bijzonder Oost-Duitsland te „beroven” van belangrijke goederen, voornamelijk machines. De Sovjet-Unie had in 1949 haar eerste atoombom tot ontploffing gebracht, maar had in 1950 nog niet zo'n uitgebreid arsenaal als de VS. De Sovjet-Unie probeerde de containmentstrategie te doorbreken op allerlei manieren. Zo probeerde zij in Griekenland en Turkije de communisten tot een revolutie te bewegen, isoleerde West-Berlijn (1948) en bolsjewiseerde in 1948 Tsjechoslowakije.

Behalve tussen de Westerse wereld en de communisten in Europa was er ook in Azië zo'n controverse te bespeuren. In China was Mao Tsetoeng in 1949 aan de macht gekomen, en Tsjang Kai-sjek was naar Formosa gevlucht. In Frans Indo-China waren de revolutionaire guerrillagroeperingen van Ho Tsji Minh actief tegen het Franse bewind. Op de Filippijnen waren ook communisten actief en in Japan werd men in 1950 de Amerikaanse bezetting beu. De Japanners wilden zelfstandigheid en niet langer onder Amerikaans bestuur leven. Dat was, in het kort, de situatie in 1950.

Er wordt nog wel eens beweerd dat zowel de Sovjet-Unie als de VS de Koreaanse Oorlog met opzet hebben laten ontbranden om hun eigen politieke doeleinden na te streven. Het is onmogelijk over die uitspraak zekerheid te verschaffen, want de politiek is vaak zo dubbelzinnig en ondoorzichtig dat ware doeleinden niet of nauwelijks duidelijk naar voren komen. Wel kunnen argumenten worden aangevoerd die zowel de Russen als de Amerikanen zouden kunnen hebben gehad om de oorlog te laten ontstaan. Alvorens die argumenten te behandelen, zij de lezer erop gewezen dat men de SU en de VS eigenlijk wel als schuldigen voor het

ontstaan voor de Koreaanse Oorlog kan bestemmen, want Korea was tot en met augustus 1945 één land dat men besloot tijdelijk te delen, maar dat door de onverzoenlijkheid van, en de ideologische verschillen tussen, de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten tot op de dag van vandaag gedeeld is gebleven. Zonder die scheiding zou deze oorlog waarschijnlijk niet zijn gevoerd, en zou Korea het drama zijn bespaard dat het sinds 1945 heeft meegemaakt.

Nu kan men zich afvragen: was die scheiding nodig? Konden de VS Japan niet alleen tot capitulatie dwingen, en moest de Sovjet-Unie ook op dat front worden ingeschakeld, met allerlei „beloningen” voor het schenden van haar niet-aanvalsverdrag met Japan?

De VS kampten met een reeks van problemen. Allereerst wilden zij geen Amerikaanse troepen inzetten op het vasteland van Azië. Ten tweede bleek Tsjang Kai-sjek met zijn leger niet hetzelfde te kunnen als Stalin met zijn Rode Leger in Europa. Tsjangs troepen waren slecht bewapend en slecht geoefend. Bovendien verdeelde hij zijn leger om zowel tegen de communisten van Mao als tegen de Japanners te vechten. Als derde probleem was er de onzekerheid over de atoombom. Zou die bom spoedig klaar zijn, en wat zou het effect ervan zijn? Als enige alternatief hadden de VS de mogelijkheid de Sovjet-Unie te verzoeken hen te helpen bij het liquideren van het Keizerlijke Japanse leger op het vasteland. In die regeling was ook Korea betrokken, met alle gevolgen van dien.

Argumenten waarom de VS de oorlog konden doen ontbranden

Er zijn mensen die zeggen, dat de VS van tevoren al wisten, dat de Noordkoreanen zouden aanval len, maar dat moet, als wij het verloop van de strijd bezien, als een fabel worden beschouwd. De Noordkoreaanse troepen vaagden namelijk in korte tijd de ROK-eenheden weg, en slechts met grote moeite konden de VS voorkomen dat heel Zuid-Korea werd veroverd. Bij het uitbreken van de oorlog bleken de VS geen krijgsplannen te hebben; een duidelijk bewijs, dat men daar niet van tevoren wist dat er een oorlog zou ontstaan. De Koreaanse Oorlog kwam echter wèl goed uit voor de VS, en wel om drie redenen.

1. In de VS heerste veel ontevredenheid omdat Truman China verloren had laten gaan. Vooral aan de westkust was men ontstemd omdat nu de handel op China stagneerde. Behalve Truman was ook Acheson de zondebok; allereerst omdat hij minister van buitenlandse zaken was toen Mao Tsjang verdreef, en verder omdat hij uitspraken deed waarop zijn vijanden hadden gewacht: hij verklaarde namelijk dat Formosa en Korea buiten de Amerikaanse verdedigingsgordel vielen. Korea zou een uitstekende methode zijn om de kritiek te doen verstommen.

2. Als uitvloeisel van de Trumandoctrine had de National Security Council een geheim document (NSC 68) opgesteld waarin een stijging van de defensie-uitgaven werd bepleit om de VS weer sterk te maken samen met de NAVO, en te voorkomen dat de Sovjet-Unie in 1954 even sterk zou zijn. Er was een conflict nodig om de gelden, die volgens dat document nodig waren voor defensie, in vredetijd van het Congres los te krijgen. Dat conflict was Korea. Truman kon met dat extra geld Rhee meer steunen, Tsjang weer steun geven op Formosa, de defensie-inspanning voor Europa vergroten, het regime op de Filippijnen tegen de opstandelingen helpen, en ook de Fransen steunen tegen de guerrilleros van Ho Tsjih Minh. De VS steunden Frankrijk in Indo-China om twee redenen:

— het gebied was rijk aan delfstoffen, zoals tin en rubber, en er waren enorme rijstvelden;

— Indo-China zou een afzetmarkt voor Japan kunnen worden. Japan was de Amerikaanse sleutelpositie in het Verre Oosten en anders zou Japan China als afzetmarkt gebruiken, waardoor die sleutelpositie in gevaar kwam.

3. De Amerikanen hadden een rechtvaardiging nodig om hun vlootbases en vliegvelden in Japan te kunnen behouden. De VS moesten ook bewijzen dat zij Japan zouden verdedigen. Er zijn mensen die stellen, dat de VS ook zonder de Koreaanse Oorlog hun bases en vliegvelden zouden hebben behouden. Japan vond de Amerikaanse gevechtskracht een ideale manier om het eigen land te verdedigen, omdat het geld dat anders voor defensie zou moeten worden uitgegeven nu voor handelsdoeleinden kon worden gebruikt. Of de VS ook zonder oorlog de bases zouden hebben behouden valt uiteraard niet te bewijzen, de geschiedenis heeft daarvoor geen bewijs kunnen leveren.

Argumenten waarom de Sovjet-Unie de oorlog kon doen ontbranden

Behalve de VS had de Sovjet-Unie ook belang bij een oorlog in Korea, maar alleen als die oorlog succesvol zou zijn. Om niet direct als agressor te worden aangewezen en zo in conflict te komen met de VS, liet Stalin de Noordkoreanen ten aanval trekken na het Noordkoreaanse leger goed te hebben getraind en bewapend. De Sovjet-Unie streefde de volgende twee doeleinden na.

1. De VS hadden een hoge prioriteit gegeven aan een vredesverdrag met Japan, wat o.a. een erkenning van de Japanse zelfstandigheid inhield en het gebruik van havens en vliegvelden door de US Navy en de USAF. Daardoor zouden de twee grootste industriële landen in het Verre Oosten worden verenigd en de mogelijke oprichting van een organisatie zoals de NAVO zou kunnen worden bewerkstelligd. Door een hereniging van Korea zou de dreiging van een Westers georiënteerd Japan worden verminderd.

2. Door het succes van Mao in China waren in geheel Indo-China revolutionaire bewegingen in actie gekomen. Stalin vreesde dat die bewegingen, na een eventuele overwinning, de weg zouden volgen die Mao was ingeslagen en daarmee Stalins idee van een wereld verdeeld in een kapitalistisch en een communistisch blok zouden doorbreken. Stalin was bang de controle over de communistische wereld te verliezen. Een succesvolle oorlog, gevoerd door Noord-Korea, zou ook Mao intimideren en zijn expansiedrang bekoelen.

Nu blijkt wel, dat de Sovjet-Unie alleen bij succes iets had aan een oorlog; de VS daarentegen zouden ook zonder succes al voordeel van een oorlog hebben.

Behalve de twee argumenten waarom de Sovjet-Unie een oorlog zou kunnen doen ontbranden, is er ook een argument waarom zij dat juist níét zou doen. Het argument, waarmee men kan aantonen dat de Sovjet-Unie eigenlijk niets met de oorlog te maken had: het is het feit dat de Sovjet-Unie toen de oorlog begon niet was vertegenwoordigd in de Veiligheidsraad en zij kon daardoor geen gebruik maken van het vetorecht. Zodoende hadden de VS vrij spel.

Dat als een politieke blunder te bestempelen, lijkt mij al te simpel. Stalin was slim genoeg om zo'n

fout te voorkomen. Als men de Sovjet-Unie niet wil beschouwen als buitenstaander bij het ontstaan van de oorlog, kan men deze „vergissing” verklaren door de snelle Amerikaanse reactie. De Russen hadden namelijk twijfels over wat de VS zouden doen, maar stemden toch in met de aanval als die maar snel genoeg zou worden voltoerd. De Sovjet-Unie dacht aan een oorlog die ongeveer twee weken zou duren. Stalin verwachtte niet dat de VS zo snel zouden reageren en meende dat de oorlog al voorbij zou zijn voor de VS iets konden doen. Daarom was de Russische afwezigheid in de Veiligheidsraad niet erg mits er maar snel genoeg door Noord-Korea werd gehandeld. Dat bleek echter een ernstige misrekening van Stalin. De VS reageerden direct en al op 5 juli waren de eerste Amerikaanse soldaten — Task Force Smith — in gevecht met Noordkoreanen. Door de snelle inzet van Amerikaanse troepen kon Zuid-Korea uiteindelijk de aanval stoppen en konden de VS verdere acties in Korea ondernemen.

Natuurlijk had ook Noord-Korea redenen om de oorlog te beginnen. De Noordkoreanen wilden een hereniging van Korea, met of zonder geweld: een verenigd Korea onder communistische heerschappij; maar waarom vielen zij juist in juni 1950 aan? In Zuid-Korea waren veranderingen op til door de verkiezingsnederlaag van Syngman Rhee. De oppositie wilde eveneens een hereniging, en wel op vreedzame wijze. Als Noord-Korea had gewacht, zou Korea misschien zonder gevecht zijn herenigd, maar dan met een gemengd bestuur. Waarschijnlijk heeft Noord-Korea van Stalin een duwtje in de rug gehad.

Argumenten voor China, zich in de strijd te mengen

China had in 1950 weinig interesse in Korea. Mao was alleen geïnteresseerd in Formosa en concentreerde, voor een aanval daarop, troepen op het vasteland tegenover Formosa (3e Veldleger). Formosa was echter niet Mao's enige probleem: er zwierven nog vele nationalistenvrienden rond op het vasteland, er heerste hongersnood, en de economie was ingestort. China kon zich een oorlog met de VS niet permitteren.

In augustus veranderde de Chinese houding. Na topbesprekingen tussen China en de Sovjet-Unie begonnen Chinese eenheden naar de Jaloe te trekken. China kwam ook met protesten over het

Amerikaanse optreden, protesten die steeds grimmiger werden. Op 30 september liet Tsjoel En-lai de waarschuwing horen dat China niet zou tolereren dat een buurland zou worden aangevallen. MacArthur nam echter de zaak niet serieus, omdat hij meende dat China niet zou aanvallen zonder bevel van de Sovjet-Unie en, ten tweede, omdat hij van oordeel was dat China slecht bewapend was.

Maar China intervenieerde wèl, om vijf redenen:

1. de Chinezen haatten het Westen om de uitbuiting door het Westen;
2. Mao wilde voorkomen, dat de VS invloed zouden krijgen op zijn binnenlandse en buitenlandse beleid;
3. Mao was vastbesloten de Chinese macht in Azië te herstellen;
4. het psychologisch effect dat een Westerse overwinning op Noord-Korea op het volk van China zou hebben, was hoogst ongewenst;
5. er heerste grote onzekerheid of na Noord-Korea China wèl of niet zou worden aangevallen.

De Chinese interventie kwam onverwacht en veraste iedereen. Dit is duidelijk verwoord in de vraag van senator Saltonstall aan Acheson tijdens de MacArthur-Hearings: . . . *they really fooled us when it comes right down to it, didn't they?* en Achesons antwoord: *Yes sir.*

Doordat nu Amerikaanse en Chinese troepen met elkaar slaags raakten, werd China in Stalins kamp gedreven. Zevenhonderd miljoen potentiële klanten van de Amerikaanse industrie waren op slag tot zevenhonderd miljoen tegenstanders geworden. Pas twintig jaar later zou die kloof weer worden overbrugd. Dat alles was teweeggebracht door de beslissing de 38e breedtegraad te overschrijden.

Het is ondoenlijk alle politieke achtergronden te schetsen die een rol hebben gespeeld rond het Koreaanse conflict. In het bovenstaande is getracht een plausibele verklaring te geven van de verschillende beweegredenen die de drie grote mogendheden kunnen hebben gehad voor hun bemoeienissen met de Koreaanse Oorlog.

Waarom over de 38e breedtegraad?

Tot slot verdient nog één belangrijke politieke beslissing de aandacht, een beslissing die China tot

de oorlog deed toetreden; een beslissing die enorme offers vergde en, achteraf gezien, geen nut heeft opgeleverd. Dat was de beslissing over het al dan niet overschrijden van de 38e breedtegraad.

Na de snelle opmars van de VN-eenheden werd het probleem essentieel. Maar al van 17 augustus af begon men over de zaak na te denken. Toen liet Austin al een nieuwe politiek doorschemeren, die moest leiden tot een vrij en herenigd Korea. Daardoor werd een compromis met de communisten onmogelijk gemaakt. China kreeg belangstelling voor Korea en wilde voortaan bij besprekingen over Korea in de VN aanwezig zijn. Het begon ook een laster- en haatcampagne tegen de VS. Bovendien stuurde het waarschuwingen, dat een inval in Noord-Korea niet zou worden getolereerd. In de VS waren de meningen over die kwestie verdeeld, maar na zorgvuldig overwegen kwam men tot de conclusie dat de Sovjet-Unie niet zou reageren, omdat zij een kleiner atoomwapenarsenaal had, en dat China niet zou reageren omdat dat land andere problemen had.

Niet iedereen was voor een overschrijding. Zo had de CIA grote bezwaren:

- mogelijke Russische/Chinese interventie;
- na een eventuele inval in Noord-Korea zullen veel Noordkoreaanse troepen naar China vluchten, waardoor daar een explosieve grens ontstaat;
- Korea zal na de oorlog een chaos zijn, zodat een bezettingsmacht nodig zal zijn.

Toch trok men na de aanvaarding van een resolutie op 7 oktober door de Algemene Vergadering over de 38e breedtegraad. De redenen daarvoor waren:

- Noord-Korea had zware verliezen geleden en nu moest men het Koreaanse probleem oplossen;
- Rhee bleef onverzoenlijk, hij wilde een hereniging;
- de VS wilden een agressievere politiek in Azië;
- Truman had een overwinning nodig om met goed resultaat de Congresverkiezingen door te komen;
- de nieuwe politiek was geheel overeenkomstig de militaire vernietigingsstrategie.

Deze beslissing was niet alleen kostbaar op de lange termijn, zoals reeds hiervoor verklaard, maar ook op de korte termijn: 80% van alle geleden ver-

liezen van de VS ontstond na het overschrijden van de 38e breedtegraad.

Hebben de offers nut gehad?

Deze vraag is zowel bevestigend als ontkennend te beantwoorden, het hangt ervan af uit welke hoek men de zaak bekijkt. Op de vraag of de VN-troepen een overwinning hebben behaald, is het antwoord: *nee*, maar zij hebben ook geen nederlaag geleden. De situatie na de oorlog was niet veel anders dan die van voor de oorlog, waaruit men dus zou kunnen concluderen dat de offers voor niets zijn geweest. Toch is dit een onjuiste gevolgtrekking.

De Koreaanse Oorlog heeft een heleboel dingen duidelijk gemaakt en heeft bijgedragen tot het realiseren van grote veranderingen. De Koreaanse Oorlog heeft de VS doen inzien dat hun deterrencestrategie, gericht op een mogelijke totale oorlog in Europa waarbij atoomwapens zo'n oorlog moesten voorkomen, niet in staat bleek een passend antwoord te geven op een situatie zoals die zich in Korea had voorgedaan. Lokale oorlogen, zoals in Korea, konden niet worden voorkomen door de afschrikking van het atoomwapen. De dreiging was ongeloofwaardig, want het gebruik van een atoomwapen zou mogelijk tot een onbepaalde kernwapenoorlog leiden. Daarom was het noodzakelijk de strategie te herzien. De nieuwe strategie was gebaseerd op de idee, dat men beperkte oorlogen moest kunnen voeren met beperkte middelen („limited war”). Een belangrijk onderdeel van deze strategie vormde de militaire en economische hulp aan landen die werden bedreigd door de communistische expansie.

De Koreaanse Oorlog heeft de VN behoed voor het lot van de Volkenbond door duidelijk te maken dat de VN bereid waren in te grijpen, desnoods met militaire middelen. De oorlog heeft aangetoond dat het begrip collectieve veiligheid geen loze kreet is, want zestien landen stuurden na de oproep van de VN militaire contingenten. Eigenlijk is de Koreaanse Oorlog zelfs een triomf voor de VN geweest: de communistische invasie werd tegengehouden, de expansie beteugeld.

Op militair gebied werd nauwelijks iets geleerd. Tot halverwege 1951 werd de oorlog gevoerd naar het model van de Tweede Wereldoorlog, met als kenmerk het beweeglijke optreden. Daarna, tot

de wapenstilstand, ontaarde de strijd in een loopgravenoorlog zoals in 1914-'18. Wat het materieel betreft, was alleen het gebruik van de helikopter (sinds januari 1951) nieuw.

Van de kracht van de communistische legers werd de nodige kennis opgedaan. Massale luchtbombardementen bleken slechts een geringe uitwerking te hebben op de bevoorradingsstromen. Dat was te danken aan de enorme hoeveelheden arbeiders die steeds opnieuw, vooral 's nachts, wegen, spoorwegen en bruggen repareerden, zodat de bevoorrading weinig vertraging ondervond.

Behalve het Westen heeft ook de communistische wereld van de oorlog geleerd. China heeft geleerd, dat een log infanterieleger zonder de onontbeerlijke steun van moderne wapens niet meer de beslissing kan forceren tegen een modern uitgerust leger. De enorme verliezen hebben dat wel duidelijk gemaakt. Noord-Korea is zich na het conflict meer gaan oriënteren op China dan op de Sovjet-Unie. Bovendien leerde de communistische wereld, dat het Westen bereid was op te treden tegen het communistische expansionisme.

De Koreaanse Oorlog heeft echter ook een nadelig effect gehad. Toen de Amerikanen in 1954 in Vietnam de positie van de Fransen overnamen, bouwden zij in Zuid-Vietnam een leger op dat een aanval uit Noord-Vietnam over de 17e breedtegraad moest kunnen pareren. De communisten hadden echter van hun fouten geleerd, en in plaats van een conventionele oorlog begonnen zij een guerrilla te voeren, waarin infiltratie, subversie en overvallen een grote rol speelden. Daarop was het Zuidvietnamese leger niet voorbereid.

Samenvattend kan derhalve wel bevestigend worden geantwoord op de vraag of de offers nut hebben gehad: de doden zijn niet voor niets gevallen, hoewel uiteraard elke dode er een te veel is.

Literatuur

- S. E. Ambrose — *Rise to globalism*. Wisconsin (1971).
 D. W. Bowett — *United Nations Forces*. Londen (1964).
 M. Carver — *War since 1945*. Londen (1980).
 R. E. en T. N. Dupuy — *The encyclopaedia of military history*. Londen (1970).
 W. Lafeber — *America, Russia and the Cold war*. Canada (1967).

Om een inzicht te verschaffen in het totale aantal slachtoffers, zijn in de hierbij afgedrukte tabel enkele verliescijfers vermeld, waarbij moet worden aangetekend dat de Chinese en Noord- en Zuidkoreaanse cijfers in hoofdzaak geschatte verliezen zijn en waarover in de verschillende bronnen ook uiteenlopende getallen worden vermeld. Uit de cijfers blijkt dat de massale aanvallen die de communistische legers uitvoerden, hun tol hebben geëist. Het hoge verliescijfer van bijna een miljoen Chinezen valt op: een zeer hoge prijs, want bedacht moet worden dat China in de eerste fase van de oorlog niet eens heeft meegedaan.

	gesneuveld	gewond	vermist	totaal
VS	33.629	103.284	5.178	142.091
Zuid-Korea	65.000	189.000	66.000	320.000
Overigen	3.228	11.762	1.637	16.617
Totaal (afgerond)	102.000	304.000	73.000	479.000
China				943.000
Noord-Korea				517.000
			Totaal	1.460.000

De verliescijfers van het NDVN ten slotte waren 120 doden, waarvan 112 door gevechtsacties, 6 door ongevallen en 2 door ziekte; 645 gewonden, waarvan 381 door gevechtsacties, 52 door ongevallen, 26 door oefeningen, en 186 door ziekte, en 3 vermisten.

Volledigheidshalve: bij het zien van die cijfers moet worden bedacht dat daarin onmogelijk alle leed kan worden uitgedrukt dat door de strijd werd teweeggebracht: niet minder dan 3.700.000 daklozen, 400.000 vluchtelingen en 400.000 weduwen in een verwoest land. Onnodig veel leed, omdat al van 1945 af de wereld faalde in het pogen het verscheurde land weer verenigd te krijgen. De prijs voor dat falen was hoog. En het ergste is dat er voor het probleem Korea nog steeds geen oplossing is gevonden!

- R. Leckie — *Conflict in Korea* (vert. H. S. Lanson). New York (1962).
 E. O'Ballance — *Korea 1950-1953*. Londen (1969).
 M. D. Schaafsma — *Het Nederlands Detachement Verenigde Naties 1950-1954*. Den Haag (1960).
The history of the UN Forces in the Korean war, dl 3. Seoel (1974).

**Corridor naar het
verleden. Veghel: een
snijpunt in Oost-Brabant
1940-1945**

door F. G. G. Govers, 288 blz., geïll.
Uitg.: De Kempen b.v., Hapert,
1983. Prijs f 34,75.

De militaire geschiedschrijving heeft zich in ons land in het algemeen gehouden aan de grote lijnen. Wanneer op bepaalde gebeurtenissen meer in details werd ingegaan, was dat gewoonlijk omdat de beschreven acties niet anders konden worden begrepen dan in de samenhang van het grotere geheel waarbij dan een witte vlek dreigde te ontstaan in de achtergrond waarop werd geprojecteerd als niet die details ook aan de lezers werden bekend gesteld. Het gevolg daarvan is evenwel geweest dat tal van Nederlanders, die toch de oorlog in ons land en in de eigen omgeving tussen 1940 en 1945 zeer bewust hebben meegemaakt, in de officiële geschiedschrijving tevergeefs speuren naar het aandeel dat hun woonplaats en de regio in de totaliteit hebben geleverd. In sommige gevallen is dat gemakkelijk terug te vinden: de strijd in Nederland in 1940 kan bezwaarlijk worden beschreven zonder daarbij expliciet melding te maken van plaatsen als Wons, Rhenen, Gennep, Mill, Dordrecht, Den Haag en Rotterdam. Evenzo kan een beschrijving van de bevrijding moeilijk worden te boek gesteld als de schrijver daaruit zou willen weglaten de uit die episode bekend geworden plaatsnamen als Breskens, West-Kapelle, Overloon, Meijel,

Veghel, Grave, Arnhem, Nijmegen, enzovoort. Maar ook inwoners van minder beroemde oorden stellen vaak prijs op het bezit van boeken waarin de belevenissen van hen zelf of hun oudere plaatsgenoten uit de doeken worden gedaan. Bijgevolg bejiveren tal van scribenten zich de lacune in de geschiedschrijving op te vullen en te boekstaven wat zij zelf, dan wel de leden van een oudere generatie, ter plaatse hebben doorgemaakt in de barre tijden tussen 1940 en 1945. Voor de autochtonen is dergelijke lectuur uiteraard bijzonder interessant, omdat men de spelers in dat drama kent, en omdat men nauwkeurig kan nagaan in hoeverre de schrijver met zijn beschrijving en de interpretatie van het gebeurde al dan niet de spijker op de kop heeft geslagen. Buitenstaanders plegen zich veel minder te interesseren voor dergelijke, specifiek op een bepaalde plaats of regio gerichte, geschiedschrijving... tenzij de schrijver zich — bewust of onbewust — heeft begeven op een terrein dat in de context van een grotere operatie van méér belang is dan men op het eerste gezicht zou menen; echter, ook het omgekeerde kan voorkomen, namelijk dat de indruk wordt gewekt dat het bewuste stuk regionale geschiedschrijving meer heeft te bieden dan in werkelijkheid het geval blijkt te zijn: alsdan wordt gemikt op een omvangrijkere markt dan de inhoud van het boek kan rechtvaardigen.

Dat laatste blijkt bepaald niet de bedoeling te zijn geweest van de schrijver van het recent verschenen boek waarin de geschiedenis van de oorlogsjaren in Veghel is vastgelegd, het dorp dat in de Meierij van Den Bosch aan de Zuid-Willems-

vaart ligt, halverwege tussen 's-Hertogenbosch en Helmond, en dat in de militaire historie vooral bekendheid geniet doordat het een van de essentiële schakels was in de marsweg van de grondstrijdkrachten die de verbinding tot stand moesten brengen met de luchtlandingseenheden bij Arnhem in september 1944. Dr. Govers, docent geschiedenis aan de Pedagogische Akademie in Veghel, wilde zijn leerlingen vertrouwd maken met hetgeen zich destijds ter plaatse had afgespeeld en bevond zich bij het zoeken naar een aanvaardbare vorm voor zijn project toevallig op hetzelfde spoor als het gemeentebestuur dat de geschiedenis van die episode wenste te doen vastleggen. Dat de schrijver in zijn onderzoek werd bijgestaan door zijn leerlingen spreekt wel vanzelf, en dat geldt ook voor de door hem gekozen titel die begrijpelijkerwijze de toenmalige „corridor naar Nijmegen” in de herinnering terugroept en daarmee in zekere zin appelleert aan een omvangrijker publiek dan de bevolking van de regio. De vraag mag echter wel worden gesteld of met die — overigens secundaire — doelstelling niet méér wordt gesuggereerd dan geboden: wie zich wil verdiepen in de militair-historische aspecten van dit boek ontdekt al spoedig dat de essentie van de krijgskundige gebeurtenissen werd ontleend aan bronnen die daarin meer zijn gespecialiseerd, doch dat een der verdiensten van Govers' boek daarentegen is dat de menselijke factor een warmere tint heeft gekregen doordat de persoonlijke ervaringen van de acteurs duidelijker werden beschreven aan de hand van hun eigen verhalen, dagboeken, notities, e.d.

Uiteraard bestaat de inhoud van het boek voor het grootste deel uit onderwerpen die voor de militaire student slechts zijdelings van belang lijken. Toch is het alleszins aan te bevelen ook van die beschrijvingen kennis te nemen: zij vormen immers de entourage, het decor en de coulissen van het toneel waar zich de actie heeft afgespeeld. Vooral voor de generatie die de jaren van oorlog en bezetting niet bewust heeft meegemaakt, is het zinvol zich te verdie-

pen in de wijze waarop een dorpspopulatie reilde en zeilde in een overweldigd land dat zowel collaborateurs als verzetsstrijders voortbracht.

Voor het vele werk dat de schijver heeft moeten presteren kan men stellig waardering hebben. Dat hij zeer grondig is te werk gegaan, laat zich al met een enkele blik op zijn bronnen- en literatuuropgave vaststellen. Bovendien ligt het in de rede dat hij — te jong om uit persoonlijke ervaring te kunnen spreken en níét militair onderlegd — zich uitgebreid door ouderen en deskundigen moet hebben laten informeren en voorlichten alvorens zijn eigen oordeel te kunnen vormen. Ten slotte zij bedacht dat het zijn primaire doelstelling is geweest het educatieve aspect van heel zijn project zoveel mogelijk te beklemtonen; in die opzet, waarbij logischerwijze de regio centraal kwam te staan, mag hij zich geslaagd achten.

Anderzijds kan een aantal kritische kanttekeningen niet achterwege blijven, in het bijzonder indien de bruikbaarheid van het boek in het kader van de militaire geschiedschrijving zou moeten worden bezien. Vele lezers zullen het dan als storend ervaren dat de schrijver veelvuldig overschakelt van het gebruiken van de verleden tijd op de tegenwoordige tijd, terwijl er toch onmiskenbaar sprake is van hetgeen zich *in het verleden* heeft afgespeeld. Weliswaar is het niet ongebruikelijk dat een schrijver die zijn lezers wil boeien de spanning accentueert door plotseling werkwoordsvormen te bezigen die suggereren dat de handeling zich in het heden en in tegenwoordigheid van de lezers voltrekt, maar een dergelijke reden ontbreekt in dit geval. Storender is echter dat de geraadpleegde deskundigen dr. Govers niet hebben geraden bepaalde termen uit de militaire vaktaal ook te schrijven zoals dat in de krijgsmacht gebruikelijk is, bijvoorbeeld „compagnie” en „commandant” maar níét „kompagnie” en „kommandant”: de schrijver — verbonden aan een onderwijsinstelling waarin men ook de „c” heeft vervangen door een „k” — zou zijn, wellicht daardoor beïn-

vloede, schrijftrant van *vaktermen* zeer zeker wel mogen herzien, in het bijzonder om te voorkomen dat hij de „couleur lokale”(!) onjuist weergeeft. In dat verband mag de deskundigen tot wie hij zich heeft gewend, worden verweten dat zij hem ook niet hebben verteld dat de rang van „lieutenant-colonel” bij Amerikanen en Britten níét mag worden vertaald met „kolonel” al pleegt men de drager van die rang wèl aan te spreken met „colonel”. Overigens zij opgemerkt dat de vorenstaande aanmerkingen voor het gros van de lezers nauwelijks een bezwaar behoeven te vormen: zij gelden in het bijzonder de categorie gebruikers die uit hoofde van hun beroep en/of interesse met de militaire terminologie vertrouwd zullen zijn.

Samenvattend: een belangwekkende publikatie waarin het militaire aspect werd geplaatst tegen een alleszins belangwekkende achtergrond die stellig meer aandacht verdient dan gewoonlijk in de vakliteratuur het geval is; een boek derhalve dat niet alleen voor de jongeren maar ook voor oudere lezers en geïnteresseerden ongetwijfeld *educatief* zal kunnen zijn. W. WALTHUIS

Nieuwe operationele dimensies

Op 2 februari 1983 gaf generaal dr. F. M. von Senger und Etterlin, Commander-in-Chief Allied Forces Central Europe, een voordracht voor het Britse Royal United Services Institute. Onderwerp van zijn lezing waren de nieuwe dimensies in de operationele planning. Naar het oordeel van de generaal ontvangen deze nieuwe dimensies — met uitzondering van Frankrijk — niet de aandacht die zij verdienen, hoewel zij voor de geallieerden een uitdaging vormen bij de ontwikkeling van operationele concepties die bepalend zijn voor de behoefte aan strijdmiddelen.

Uit de militaire geschiedenis zijn vele voorbeelden aan te halen waarbij het bezit door een der strijdende partijen van hetzij grotere mobiliteit, hetzij superieure vuurkracht tot de overwinning heeft geleid. Gevallen waarin beide factoren konden worden gecombineerd zijn evenwel zeldzaam. Helaas treffen wij in de geschiedenis ook voorbeelden aan waar ontwikkelingen in de militaire toepassing van nieuwe technologieën door de toenmalige militaire leiders niet in tactische of operationele concepties werden omgezet, zoals het falen van veel westerse landen in de periode 1920-1940 hun landstrijdkrachten te mechaniseren en aldus gebruik te maken van een vijfmaal zo grote mobiliteit plus een sterk vermeerderde vuurkracht. Die voorbeelden kunnen ons helpen de situatie van vandaag nader te beschouwen. Men mag stellen dat de meeste legers het stadium van volledige mechanisatie

hebben bereikt, en dat geldt zeker voor de legers die in Centraal-Europa tegenover elkaar staan. Op het slagveld is de mobiliteit van deze grondstrijdkrachten toegenomen van 4 tot ongeveer 20 km/h, een tamelijk bescheiden cijfer in deze era van de ruimtevaart. Tegelijkertijd is de vuurkracht enorm toegenomen. Voor beslissende successen is evenwel een combinatie van superieure mobiliteit en superieure vuurkracht de essentiële voorwaarde.

In Centraal-Europa staan wij tegenover een tegenstander die in aantallen overmachtig is. Die opponent zal waarschijnlijk trachten zeer snel in onze lange defensieve linie te penetreren; om dat doel te bereiken is hij bezig de conceptie van de operationele manoeuvre groepen en door de lucht vervoerde stoottroepen („air assault troops”) te ontwikkelen en aldus mobiliteit met vuurkracht te combineren. Hoe kan de NAVO, met haar beperkte aantallen, aan die dreiging het best het hoofd bieden? Het antwoord ligt in het samenbrengen van onze sterk toegenomen vuurkracht met een belangrijke uitbreiding van de mobiliteit.

Generaal von Senger meent dat alleen een luchtvaartuig zulke mogelijkheden biedt. Hij bedoelt niet het conventionele transportvliegtuig of de transporthelikopter. Daarmee kunnen troepen weliswaar snel worden vervoerd, maar na dat vervoer bezitten zij slechts beperkte tactische mogelijkheden: zij zijn minder mobiel en minder beschermd dan gemechaniseerde eenheden. In een gevecht met gecombineerde wapenen voert deze mobiliteit niet tot een nieuwe tactische dimensie. Wij zijn op zoek naar een mogelijkheid van het stadium van „luchtmobiliteit” (air mobility) te komen tot wat spreker „luchtmechanisatie” (air

mechanization) noemt. De transportmiddelen moeten gevechtsmiddelen worden.

De US Army behoorde tot de eersten die deze gedachte uitwerkten en de aanvalshelikopter ontwikkelden. De hedendaagse technologie biedt evenwel mogelijkheden die verder gaan dan de bestaande aanvalshelikopter. Op middellange termijn kan een luchtvaartuig worden geconstrueerd dat de gewenste eigenschappen heeft, zoals:

- maximumsnelheid ongeveer 300 km/h;
- kruisbereik ongeveer 600 km;
- nuttige lading ongeveer 2 ton, voornamelijk wapensystemen;
- de mogelijkheid continu te hoveren;
- in elk terrein kunnen landen en opstijgen;
- IFR en het vermogen zeer laag te vliegen en ook 's nachts te kunnen opereren.

Men zegt vaak dat de voornaamste nadelen van helikopters de zware logistieke eisen zijn en hun kwetsbaarheid voor aanvallen uit de lucht en op de grond. Voor wat betreft de kwetsbaarheid blijkt dat snelle helikopters, die vlug kunnen klimmen, duiken en wenden, voor de meeste moderne jachtvliegtuigen zeer moeilijke doelen vormen. In omstandigheden waar een uitgebreid luchtverdedigingssysteem bestaat, zoals in Centraal-Europa, zullen moderne luchtvaartuigen van het zoiest beschreven type een goede overlevingskans hebben wanneer zij gebruik maken van gronddekking en binnen de bescherming van het eigen luverdsysteem blijven. Wel zal dekking met eigen jachtvliegtuigen nodig zijn wanneer zij zich en masse naar hun gevechtsposities begeven. Zij behoeven niet te worden blootgesteld aan de vooruitgeschoven vijandelijke luverdsystemen, omdat zij niet behoeven te worden ingezet boven het gebied dat door de vijand is bezet. De grotere logistieke inspanning verschilt niet veel van de situatie bij sterk gemechaniseerde troepen. Alle technologische vooruitgang vergt een hogere logistieke prijs, maar die moet worden

afgewogen tegen de substantiële toeneming van de gevechtswaarde.

De vele voordelen van deze nieuwe dimensie omvatten onder meer een tienvoudige vergroting van de ontplooiingssnelheid ten opzichte van alle bestaande grondwapensystemen. Er is een nagenoeg onbeperkte mogelijkheid tot verspreiding tijdens de opmars en boven het gevechtsterrein zelf. In vergelijking met gemechaniseerde grondstrijdkrachten zou er een betere mogelijkheid zijn tot het snel concentreren van vuurkracht. Ook is er een grote mate van flexibiliteit in de keuze van de mee te voeren wapens. Een geschikte naam voor dit nieuwe luchtvaartuig zou wellicht kunnen zijn het *Main battle air vehicle* (MBAV).

Wanneer wij het potentieel van deze nieuwe dimensie volledig willen uitbuiten, moet een algemene conceptie voor het gebruik en de organisatie van de nieuwe formaties worden gevonden. Pogingen zijn reeds ondernomen. De Amerikaanse strijdkrachten kennen de 101st Air Assault Division en ook de 6th Combat Brigade Air Cavalry is in dit verband belangrijk. De Fransen zijn druk bezig met de uitwerking van hun ideeën omtrent de „Force d'action et d'assistance rapide (FAAR)”.

Het algemene beeld is er een van aparte nationale ontwikkelingen; het zou beter zijn als de NAVO een geïntegreerde studie van deze nieuwe dimensie zou maken.

De geschiedenis leert ons dat met betrekking tot gebruik en organisatie twee beginselen in acht moeten worden genomen. In de eerste plaats mogen de nieuwe eenheden niet over de bestaande worden verspreid, maar behoren zij in onafhankelijke grote formaties op te treden. De basiseenheid moet tactisch en logistiek volledig autonoom zijn en als een werkelijke luchtgemechaniseerde strijdmacht, met het MBAV als belangrijkste wapensysteem, optreden. De tienvoudige vergroting van de mobiliteit, gekoppeld aan de veelzijdige vuurkracht, vergt dat de nieuwe doctrine voor tactisch en operationeel gebruik gescheiden

Deze rubriek bevat uitsneden uit binnen- en buitenlandse publicaties. De verantwoordelijkheid van de redactie beperkt zich tot een juiste weergave van de inhoud van de artikelen.

staat van de tactiek en de operaties van de bestaande landgemechaniseerde eenheden. De nieuwe doctrine behoort te zijn afgestemd op het gevecht onder alle weers- en terreinomstandigheden, zowel nucleair als conventioneel, en moet aanval, verdediging en vertragingsoveracties omvatten.

Generaal von Senger ziet de luchtgemechaniseerde brigade als basis-eenheid. Deze beschikt over eenheden (ter grootte van een compagnie) die voor inlichtingen en verkenning zorgen, voor bescherming tegen luchtaanvallen en tegen vijandelijke helikopteracties. Twee aanvalsbataljons met 24 tot 28 M.B.A.V.'s elk vormen de gevechtseenheden; zij bestaan uit compagnieën van 6 tot 7 M.B.A.V.'s met commando- en observatieluchtvaartuigen. De brigade moet los staan van die grondstrijdkrachten, die niet organiek tot de brigade behoren.

Het is mogelijk dat in de nabije toekomst de nog bestaande beperkingen van de huidige helikopters ertoe zullen dwingen ondersteunende infanterie-elementen aan de brigade toe te wijzen, speciaal voor het gevecht bij nacht en om langdurig het terrein te verdedigen. Die eenheden zouden op ruime schaal met verdragende wapensystemen van het type *Tow* of *Hot* moeten zijn uitgerust en zouden moeten worden gegroepeerd in mobiele luchtbligades („air mobile brigades”). Het ontbreken van voldoende pantsering en de daaruit voortvloeiende kwetsbaarheid zullen moeten worden gecompenseerd door een hoge graad van mobiliteit met behulp van organieke transporthelikopters. Deze laatste zouden kunnen worden geconcentreerd in een helikopterluchttransportbrigade van circa 60 helikopters, die in één „lift” een geheel bataljon kunnen vervoeren. Deze drie brigades samen, dus de luchtgemechaniseerde brigade, de mobiele luchtbligade en de helikopterluchttransportbrigade, zouden logischerwijze moeten worden samengebracht in één, tactisch en logistiek autonome, luchtgemechaniseerde divisie („air mechanized division”).

Dergelijke strijdkrachten moeten het gevecht kunnen aangaan met sterke gemechaniseerde grondstrijdkrachten en vijandelijke luchtgemechaniseerde strijdkrachten. De brede scala van wapens maakt het mogelijk alle typen vijandelijke wapensystemen te bestrijden. Terreinhindernissen mogen geen rol spelen; ook in volledig verwoeste of sterk radioactieve gebieden moet kunnen worden opgetreden. De kwetsbaarheid tijdens verplaatsingen en in het verzamelgebied moet door verspreiding en met behulp van eigen luvord-eenheden zo worden gereduceerd, dat zij aanzienlijk geringer is dan van grote colonnes grondstrijdkrachten. Meer in het bijzonder zal het gebruik als volgt zijn. De formatie wordt in het gevecht ingezet uit verzamelgebieden die 200 tot 300 km van het tactisch gevecht verwijderd zijn. Kort voor de aanval vliegen vooruitgeschoven elementen naar voren om „forward supply points” op te zetten. In de verdedigende rol moet de formatie het te verdedigen gebied met vuurkracht beheersen en elke vijand vernietigen die tracht het gebied binnen te komen. Op de grond zullen slechts enkele sleutelposities worden bezet. Deze tactiek is gebaseerd op het klassieke beginsel van de gebiedsverdediging. Haar grote mobiliteit maakt de nieuwe formatie bijzonder geschikt voor het vertragen van het gevecht, en M.B.A.V.'s zouden oprukkende grondstrijdkrachten lange tijd bij natuurlijke hindernissen kunnen tegenhouden. Ook als operationele reserves zijn de luchtgemechaniseerde strijdkrachten uitstekend geschikt. Het gebruik van regionale landmacht-eenheden zal als gevolg van de oorlogshandelingen waarschijnlijk worden belemmerd, maar de mobiliteit van de nieuwe formaties zou in een dergelijke situatie optimaal worden benut. Zij zouden het zwaartepunt van een tegenaanval kunnen vormen.

Generaal von Senger beklemtoont dat dergelijke formaties nu reeds zouden kunnen worden gevormd uit bestaande eenheden in Centraal-Europa, die nu zijn verspreid over verschillende divisies en legerkorp-

sen. De Fransen niet meegerekend, schat hij dat een half dozijn luchtgemechaniseerde brigades zou kunnen worden geformeerd. De ondersteunende infanterie-eenheden kunnen worden gevonden in de bestaande lichte infanterie, zoals de Duitse airborne brigades, de Britse 24e Infanteriebrigade en de eenheden van een lichte infanteriedivisie van US Army. De benodigde transporthelikopters zijn eveneens reeds aanwezig.

Samengevat: verbeteringen bij de landlegers moeten binnen een dergelijke nieuwe dimensie worden gevonden. De stap in de toekomst moet zijn gericht op een integratie van mobiliteit in de lucht („air mobility”) met de moderne technologie die het bezit van superieure vuurkracht mogelijk maakt. Dit nieuwe wapen moet niet worden gebruikt ter verbetering van de gevechtseffectiviteit van bestaande wapens, maar moet geheel onafhankelijk worden ingezet in de operationele dimensie die hierboven werd besproken. Doen wij dat niet, dan maken wij dezelfde fout als onze grootvaders, die hun ouderwetse infanterie in Vlaanderen blootstelden aan het vuur van mitrailleurs, of als onze vaders die de gevechtstank koppelden aan infanterie te voet. De aanvalshelikopter is de voorloper van de toekomstige M.B.A.V. Deze aanwinsten moeten wij niet stuksgewijs verspreiden; wij moeten ze gebruiken om deze nieuwe conceptie te beproeven. Politieke moeilijkheden moeten ons niet verhinderen onze verbeeldingskracht te gebruiken voor het testen van nieuwe organisaties en tactieken. Wij kunnen er zeker van zijn, dat het Warschau-Pact dat ook doet.

F. M. von Senger und Etterlin — New operational dimensions. *RUSI J.* 128(1983)(2)11-15.

M. W. A. WEERS, kol KLu b.d.

AANWIJZINGEN VOOR MEDEWERKERS

Ten einde bij de verwerking van kopij door redactie, produktieafdeling en zetterij onjuistheden en tijdverlies te vermijden en de eindcorrectie zo nodig — bij tijdgebrek — door anderen dan de auteur te laten verrichten, is het gewenst, dat aangeboden kopij zoveel mogelijk een uniform uitvoeringskarakter heeft en geen ruimte laat voor onjuiste interpretatie. Daartoe dient de kopij aan enkele normen te voldoen. Om dit te bereiken zijn hieronder enkele aanwijzingen samengevat om auteurs te informeren omtrent de meest doelmatige uitvoering van kopij, ter wille van de overzichtelijkheid in beknopte vorm. Met betrekking tot illustraties wordt in het algemeen opgemerkt dat functionele illustraties de waarde en aantrekkelijkheid van artikelen — en dus van het tijdschrift — verhogen.

1. MANUSCRIPT

1.1. Tekst

- a. Onder de titel (men houde deze kort): naam auteur met evt. academische titel; daaronder rang of functie.
- b. Kopij typen met anderhalve of dubbele regelafstand.
- c. Marge ca. 5 cm.
- d. Pagina's bovenaan doorlopend nummeren.
- e. Bij latere tussenvoeging van pagina's: nummer van voorgaande pagina, gevolgd door letter (a, b, ...).
- f. Spelling: voorkeursspelling (Van Dale/Woordenlijst Spellingcommissie).
- g. Opnieuw typen van een pagina aanbevolen in geval van veel doorhalingen/wijzigingen/correcties.

1.2. Tabellen

- a. Niet in tekst opnemen, doch op aparte pagina('s) aan het slot toevoegen.
- b. Doorlopend nummeren en nummer bóven tabel plaatsen (TABEL 1, TABEL 2, enz.).
- c. Daaronder evt. titel(s) van tabel(len).
- d. In de tekst verwijzingen naar desbetreffende tabel(len) opnemen (nummer).
- e. Tabel-indelingen uitsluitend met horizontale lijnen.
- f. Tabellen dienen niets anders te bevatten dan letters/woorden en/of cijfers.

1.3. Literatuuropgaven

- a. Samen te vatten aan het slot, onder kopje Literatuur.
- b. Literatuuropgaven nummeren in volgorde van vermelding in artikel.
- c. Verwijzingen in de tekst d.m.v. desbetreffende nummer tussen rechte haken: [ ], achter naam schrijver of citaat.
- d. Vermelding tijdschriftartikelen in literatuurlijst als volgt: Auteur — Tijdschrift jaargang(jaar)(nummer)blz. Voorbeeld: 3. F. J. van Doorn — Mil. Spect. 140(1971)(4)170.
- e. Vermelding van boeken: Auteur — Volledige titel. Uitgever, plaats (jaar)blz. (Vermelding blz. facultatief.) Voorbeeld: 7. A. Etzioni — De moderne organisatie. Spectrum, Utrecht (1970)36.
- f. Vermelding brochures: Auteur — Titel brochure. Uitgever of firma, plaats (jaar)blz. (Paginacijfer facultatief.) Voorbeeld: P. van Duyn — Toepassingen van infrarood. N.V. Fictief, Den Dam (1971)4.
- g. In literatuuropgaven is vermelding van titelatuur e.d. bij auteursnamen niet gebruikelijk.

h. Afkorting tijdschrifttitels volgens richtlijnen NEN 782.

- i. Indien in een artikel niet expliciet naar de literatuur wordt verwezen, kan nummering van de opgaven achterwege blijven.

1.4. Voetnoten

- a. Deze beïnvloeden de leesbaarheid van een artikel ongunstig en dienen zoveel mogelijk te worden vermeden.
- b. Indien gebruik van enkele voetnoten onvermijdelijk is, dan per artikel doornummeren (dus niet per pagina) in met ¹ beginnende reeks.
- c. Voetnootcijfers in de tekst, bij voorkeur ná desbetreffende zin, een halve regel hoger typen, zónder haken: ¹.
- d. De voetnoten zélf, ook met voorin het cijfer een halve regel hoger, kunnen aan het slot, na evt. literatuurlijst, worden getypt (bij opmaak komen ze zoveel mogelijk onder de kolom(men), waarin de verwijzing staat).

2. ILLUSTRATIES

2.1. Foto's

- a. Foto's zwart-wit, glanzend; formaat liefst 9 × 12 of 13 × 18 cm (geen kleurenfoto's of diapositieven).
- b. Op de achterzijde vermelden: Mil. Sp./naam auteur/nummer waarmee in tekst naar de afbeelding wordt verwezen.

2.2. Tekeningen

- a. Geheel in Oostindische inkt, op calqueer- of wit tekenpapier; papierformaat max. ca. 25 × 35 cm. Inschriften niet typen (zie ook pt 2.3.).
- b. Letters/cijfers m.b.v. sjablonen zo groot tekenen, dat bij verkleining van tekening tot kolombreedte (ca. 7,5 cm) letter/cijferhoogte ten minste 1 mm is (in uitzonderingsgevallen kunnen grote tekeningen worden gereproduceerd over 1½ of 2 kolom = ca. 10 of 15 cm; max.-hoogte ca. 22 cm).
- c. In plaats van getekende sjabloonletters kunnen ook plak/afwrijfletters worden toegepast, waarvoor dezelfde maatnormen gelden.
- d. Wanneer het zwart-witcontrast optimaal is, zijn scherpe lichtdrukken op wit papier ook bruikbaar.
- e. Calqueerpapier alleen éénzijdig gebruiken.
- f. Millimeterpapier maakt reproductie onscherp, tenzij de liniëring lichtblauw is; bij reproductie vervalt deze liniëring echter.

- g. Buiten het te reproducere vlak, boven of onder tekening vermelden: Mil. Sp./naam auteur/nummer waarmee in tekst naar afbeelding wordt verwezen (zie ook pt 2.3.).
- h. Tekeningen vóór inzending goed controleren: in een eenmaal vervaardigde opname is correctie vrijwel onmogelijk.

2.3. Onderschriften/legenda's bij afbeeldingen

- a. Nummering van foto's en tekeningen doorlopend en dóór elkaar.
- b. Verwijzingen in de tekst met: *afb. 1 t/m afb. . . .*
- c. Onderschriften bij afbeeldingen zijn essentieel; men volsta dus niet met een nummering.
- d. Onderschriften, getypt, aan het slot van artikel opnemen (ná evt. literatuurlijst en voetnoten), in volgorde van, en mét nummering. Zij behoeven niet op de achterzijde van foto's vermeld, noch op tekeningen getekend. Dit geldt ook voor evt. legenda's bij tekeningen, die (getypt) onder desbetreffende onderschriften kunnen worden opgenomen.
- e. Bevat een legenda tekens/symbolen die niet kunnen worden gezet, dan dient de gehele legenda in de tekening opgenomen (getekend).

2.4. Algemeen

Foto's en tekeningen nimmer in tekst opnemen, doch altijd los bijvoegen.

3. DRUKPROEF

- a. Als regel ontvangt de auteur een drukproef ter correctie, alsmede genummerde afdrucken van evt. illustraties ter kennisneming.
- b. Hiervan kan worden afgeweken op verzoek van auteur of bij ontbreken van voldoende tijd voor deze procedure.
- c. Voor het corrigeren zoveel mogelijk gebruik te maken van officiële correctietekens volgens NEN 632.

4. MENINGEN VAN ANDEREN

4.1. Aantal exemplaren

Bijdragen voor de rubriek „Meningen van anderen” dienen in tweevoud te worden ingezonden.

4.2. Tijdstip inzending

Indien een reactie op een artikel uiterlijk 1 week na verschijnen van dat artikel in het bezit van de redactie is, kan ze in principe, samen met een evt. wederwoord, op de kortst mogelijke termijn worden gepubliceerd.

5. RUBRIEK UIT DE VAKPERS

5.1. Titel

Deze dient een zo woordelijk mogelijke vertaling te zijn van de titel van het gerefereerde artikel.

5.2. Bronvermelding

Aan het slot van het uittreksel een bronvermelding opnemen, bevattende: Auteur — titel oorspronkelijk artikel.

Naam tijdschrift jaargang(jaar)(nummer)blz. (zie ook pt. 1.3.d.).

6. BOEKBESPREKINGEN

6.1. Titelbeschrijving

Medewerkers, die van de redactie een boek ter recensie ontvangen, gelieven de bespreking te doen voorafgaan door een volledige titelbeschrijving, bevattende: Titel, auteur, aantal blz., aantal afb.^o, aantal tabellen^o. Uitgever, plaats, jaar. (Importeur v. Ned.^o). Prijs. (^o: voor zover van toepassing). Voorbeeld:

Die Streitkräfte der siebziger Jahre, door dr. F. Wiener, 192 blz., 159 afb., 12 tab. Uitg.: J. F. Lehmanns Verlag, München, 1971. (Imp. v. Ned.: Meulenhoff & Co, Amsterdam). Prijs: DM 20,—.

6.2. Honorering

In tegenstelling tot artikelen en andere bijdragen worden besprekingen niet gehonoreerd; recensent mag het besproken boek behouden.

7. BEWIJSNUMMERS

Iedere auteur ontvangt automatisch en zonder kosten 5 bewijsexemplaren van het nummer waarin zijn artikel is opgenomen.

Meer exemplaren à f 2,75 per nummer te bestellen door storting/overschrijving op bankgiro 51 43 38 997 t.n.v. Militaire Spectator, Grote Marktstraat 40, 2511 BJ Den Haag, bij Algemene Bank Nederland N.V., Tournooiveld 5, Den Haag (giro 71 12), onder vermelding van het gewenste.

8. HONORARIUM

Het auteurs-honorarium voor artikelen bedraagt f 40,— per gedrukte pagina, incl. illustraties, met een minimum van f 100,—. Voor de rubrieken Uit de vakpers en Meningen van anderen bedraagt het honorarium f 25,— per pagina.

9. NAAM, ADRES, GIRO/BANK AUTEUR

De auteur gelieve op de eerste pagina van zijn manuscript links bovenaan te vermelden: naam, adres en giro- of bankrekeningnummer.

10. KOPIJ-INZENDING, OVERLEG

Kopij te zenden aan: Redactie Militaire Spectator, p/a HKS, Frederikkazerne/geb. 106, v.d. Burchlaan 31, 2597 PC Den Haag (tel. (070) 73 15 05).

Door auteurs, voor of tijdens het schrijven, gewenst overleg m.b.t. onderwerp, inhoud, mogelijkheid van plaatsing, gewenste omvang e.d. kan via evengoemd adres plaatsvinden.

Overleg m.b.t. reproduceerbaarheid van illustraties, alsmede over drukproeven/correcties: opmaakredactie/produktieafdeling, Grote Marktstraat 40, kamer F 606, 2511 BJ Den Haag (tel. (070) 72 13 68, de heer L. W. Krumbholz).